د اسلام دویم خلیفه،

جلیل القدر صحابي،

عمر فاروق رضي الله عنه

مبارک سیرت

د خپرولو شمیره: .... (۲)

Ketabton.com

لیکوال: حبل الله (المتین)

کال: ۱۳۹۸ لمریز

(c) ketabton.com: The Digital Library

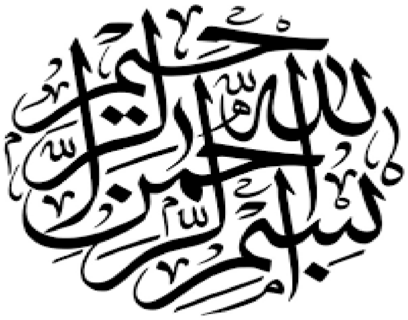

کتاب پېژندنه:

نوم : ـــــــــــــــــــــــــ د عمر فاروق (رضي الله عنه) سیرت.

لیکوال او راټولوونکی: ـــــــــ حبل الله (المتین).

ژباړن : ـــــــــــــــــــــــ خپله لیکوال.

ټایپ : ـــــــــــــــــــــــ حبل الله (المتین)

ډیزاین او PDF : ـــــــــــــــ N. RASOOLI

کال: ــــــــــــــــــــــــــ ۱۳۹۸ هجري لمریز

د خپرولو شمیره: ـــــــــــــــ (۲)

(c) ketabton.com: The Digital Library

فهرست

عنوان: .... صفحه
د عمر فاروق رضي الله عنه د سيرت (۱) برخه: ---------- (۱)
پيژندنه ---------- (۱)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۲) برخه: ---------- (۲)
د عمر رضي الله عنه اسلام راوړل: ---------- (۲)
د عمر ابن الخطاب رضي الله عنه د سيرت (۳) برخه: ---------- (۵)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۴) برخه: ---------- (۶)
د عمر رضي الله عنه هجرت: ---------- (۶)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۵) برخه: ---------- (۷)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۶) برخه: ---------- (۸)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۷) برخه: ---------- (۱۰)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۸) برخه او د هغه کرامات: ---------- (۱۲)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۹) برخه: ---------- (۱۴)
د الله جل جلاله ولي جوړيدلو لپاره شرطونه: ---------- (۱۴)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۰) برخه: ---------- (۱۴)
کرامت زړه سوی، او د خپل رعيت سره مينه: ---------- (۱۴)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۱) برخه: ---------- (۱۶)
د شپې د خپلو خلکو د احوال معلومول: ---------- (۱۶)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۲) برخه: ---------- (۱۶)
قسم په خدای زه د دين په کار کې د کوچو نه زيات نرم يم: ---------- (۱۶)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۳) برخه: ---------- (۱۸)
د عمر رضي الله زړه ولې له کوچو نرم او تر کاڼي کلک وو؟ ---------- (۱۸)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۴) برخه: ---------- (۱۹)
پخوانيو اسماني کتابونو کې د عمر رضي الله عنه ذکر: ---------- (۱۹)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۵) برخه: ---------- (۲۰)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۶) برخه: ---------- (۲۲)
د مسجد لپاره د مالک بې اجازې د ځا ځمکه استعمالول: ---------- (۲۲)
د عمر رضي الله عنه د سيرت او عدالت (۱۷) برخه: ---------- (۲۳)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۸) برخه: ---------- (۲۵)
د جاسوسی په تور د مسلمان د وژلو حکم او قتل خطا: ---------- (۲۵)
د عمر رضي الله عنه د عدالت (۱۹) برخه: ---------- (۲۷)
د عمر رضي الله عنه د سيرت (۲۰) برخه: ---------- (۲۹)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د امیرالمومنین د مسلمانانو لپاره سینه مبارکه پراخه ساتل: ------------------------(۲۹)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۱) برخه: ----------------------------(۳۱)
د اور سوزولو سزا چا ته ورکولو سزا: ----------------------------(۳۱)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۲) برخه: -------------------------- (۳۳)
د ذمیانو او غلامانو حکم څه دی، چې جرم وکړي؟ -------------------- (۳۳)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۳) برخه: -------------------------- (۳۵)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۴) برخه: -------------------------- (۳۶)
د ذمیانو حقوق او جنګي بندیانو سره غدر: -------------------------- (۳۶)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۵) برخه: -------------------------- (۳۸)
د اولاد رسول ص سره نیکي کول: -------------------------- (۳۸)
د ذمي د مال د خوړلو حکم: -------------------------- (۳۸)
د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۲۶) برخه: ---------------------- (۳۹)
قربان له داسې تقوی نه شم: -------------------------- (۳۹)
د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۲۷) برخه: ----------------------(۴۱)
واک غوښتونکو ته زبردست زیری: ----------------------(۴۱)
د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۸) برخه: -------------------------- (۴۳)
قاضي صاحبانو ته: -------------------------- (۴۳)
د عمر ابن الخطاب رضي الله عنه د سیرت مبارک (۲۹) برخه: ------------------ (۴۴)
د عمر رضي الله عنه د خلافت لپاره د اهل حل والقعد شوری جوړول: -------------- (۴۴)
د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۰) برخه: ---------------------- (۴۶)
د عمر رضي الله عنه تقوی د بیت المال په باره کې: ---------------------- (۴۶)
د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۱) برخه: ---------------------- (۴۹)
د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۲) برخه: ----------------------(۵۱)
او د شهادت غمجنه پېښه: ----------------------(۵۱)
د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۳) برخه: ---------------------- (۵۳)
او د شهادت دوهمه برخه: -------------------------- (۵۳)
د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۴) برخه: ---------------------- (۵۶)
د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۵) او اخیري برخه: ------------------ (۵۷)
د عمر ابن الخطاب رضي الله عنه هغه خدمات چې د ټول انسانیت لپاره یې کړي دي: ---------- (۵۷)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر فاروق رضي الله عنه د سیرت (۱) برخه:

پېژندنه:

نوم: عمر ابن الخطاب رضي الله عنه○.

د مور نوم: ختنمة بنت هاشم.

د عمر فاروق رضي الله عنه اولاد:

عبدالله، چې لوی عبدالله باندې یادیده، او د عمر رضي الله عنه لور حفصه أمّ المُؤمنين رضي الله عنها دا دواړه د زینت بنت مظعون دلور ځخه وو.

بل زوی یې لوی زید (زید الاکبر) چې د علي او بي بي فاطمې رضي الله عنها دلور کلثوم رضي الله عنها چې د عمر رضي الله عنها بي بي وه، ورڅخه پیدا شوی وه، همداسې نور اولادونه د مختلفو بیبیانو نه پیدا شوي وو، زید الاصغر، عاصم، عبد الرحمن الاوسط، عبد الرحمن الاصغر، عیاض بل زید او زینب، فاطمه.

د عمر رضي الله عنه د اسلام راوړل، زړه ته سکون ورکونکې لحظات.

عمر رضي الله عنه د قریشو د هغه تکړه مشرانو نه وو چې زیات بهادر، زړه ور، توره چلوونکې، تکړه غشي ویشتونکې، لیکونکې او لوستونکې او عمومي سفیر وو، یعنې کله به چې د قریشو د کوم قوم سره مشکلات راغلل نو هغه دښمن ته به د خبرو لپاره چا له ویرې زړه نه ښه کولو، چې ورشي خو عمر رضي الله عنه به بې ډاره او بې ویرې د سفیر په توګه ورتللو.

عمر رضي الله عنه د بعثت په اول وخت کې د مسلمانانو تر ټولو زیات سر سخته دښمن او تکلیف ور کوونکې وو؛ نو همدا سبب وو، چې کله به هم مشرکینو کوم اقدام کولو نو د عمر رضي الله عنه په مشوره به یې عمل کولو او رسول الله (صلی الله علیه وسلم) او نور صحابه رضي الله عنهم هم دده نه زیات په ویره کې وو، نو زکه رسول الله (صلی الله علیه وسلم) الله (جل جلاله) ته سوال وکړو چې یا الله (جل جلاله) ته خو اسلام د دواړو عمرینو نه چې کوم تا ته خوښ وي قوي کړې، یعنې مسلمان یې کړې، یو عمر ابن هشام چې ابوجهل وو بل عمر ابن خطاب رضي الله عنه وو، نو الله (جل جلاله) د رسول الله (صلی الله علیه وسلم) سوال قبول کړ او د عمر رضي الله عنه د اسلام قصه داسې شروع شوه.

د مکې مشرکین سره راټول شول چې د رسول الله (صلی الله علیه وسلم) په ضد یوه فیصله وکړه چې داسې یو چل جوړ کړي چې د رسول الله (صلی الله علیه وسلم) نه ابدي بیغمه شي، نو دوی ټول مشران راوبلل او هرچا خپله رایه ورکوله، خو د عمر رضي الله عنه رایه بل شان وه، هغه داسې چې عمر رضي الله عنه په ځان بیخي زیات ډه وو، چې هر کار کولای شي نو ورته یې وویل د محمد (صلی الله علیه وسلم) کار ماته پریږدئ، زه به مو ابدي تري بیغمه کړم زه یوازې ورځم او سر تري قلم کوم او تاسو ته یې راوړم، بیا به د ده د خاندان سره کومه روغه جوړه وکړو یا به یو نفر ورکړو چې بدل کې یې مړ کړي یا به فدیه ورکړو.

○ ماخذ سیرت ابن هشام-حکایات صحاب

(c) ketabton.com: The Digital Library

دټولـو دا خبـر خوخـه شـوه نـو عمـر رضـي الله عنـه تـوره لـه تیکـې بهـر کـړه او لـه هغـه ځایـه راووتـو ، هـر چانـه بـه یـې پوښـتنه کولـه، چـې محمـد (صـلی الله علیـه وسـلم) چیرتـه دی تـر هغـې چـې دبنـي زهـرة دقـوم یـو نفـر مخـې تـه ورغـی هغـه چـې عمـر رضـي الله عنـه ولیـدو پوښـتنه یـې تـرې وکـړه، چـې عمـره چیرتـه داسـې تـوره پـه لاس روان یـې عمـر رضـي الله عنـه ورتـه وویـل محمد (صلی الله علیـه وسـلم) پسـې راوتلـی یـم نـن یـې بـې له وژلو نه پرېږدم.

محمـد (صـلی الله علیـه وسـلم) زمـوږ خـدایانو تـه بـد نسـبت کـوي خـدایي یـې نـه منـي او دپلرونـو او نیکونـو دیـن ئـې پرېښـی دی زمـوږ قـوم د ده د داسـې کـارونو نـه تنـګ راغلـی دی نـن بـه ضـرور ټـول تـرې بیغمـه کـړم نـو ، هغـه نفـر چـې دده خبـرې واوریـدلی ورتـه ئـې وویـل چـې ښـه تـه دومـره بهـادر یـې چـې رسـول الله (صلی الله علیه وسلم) وژلو پسې راوتلی یې؟ ته هغه پرېږده خپل کور دی سمبال کړه.

عمر رضي الله عنه خپل کور؟

ولی زما کور کې کوم نوی کار شوی؟

هغـه ورتـه وویـل دکـوم دیـن د محـوه کولـو پـه نیـت چـې راوتلـی یـې هغـه سـتا کـور تـه داخـل شـوی، تـه اول د خپل خاندان غم وخوره ستا خور او اوښی دواړه مسلمانان شوي لاړ شه ویې ګوره.

عمـر رضـي الله عنـه، چـې د هغـوی خبـرې واوریـدلی لـه غوصـې تـک شـین شـو او د خپلـې خـور دکـور طرفتـه روان شـو ، کلـه چـې هلتـه ورسـید ، نـو دروازه یـې پـه زوره زوره پـه لغتـه ووهلـه، چـې خـور یـې لـه ویـرې کلکـه بنـده کړیـوه خـور او د خـور خاونـد یـې نـورو مسـلمانانو سـره هلتـه پټ قـرآن لوسـتلو چـې خـور یـې آواز واوریـدلو نـو لـه ویـرې پـه لړزیـدا شـوه او خپـل خاونـد او نـورو کسـانو تـه یـې وویـل تاسـو پـټ شـئ زه ورزم چـې معلـوم ړم چـې عمـر رضـي الله عنـه پـه کـوم نیـت دومـره پـه غوصـه راغلـی دی، هغـوی ټـول پـټ شـول او د خـور فـاطمې یـې هغـه دقـرآن کـریم پـاڼې هـم لـه ډیـرې ویـرې پـه همغـه ځـای کـې لـه یـاده وتلـې وې او پټـې کـړې یـې نـه وې او پـه داسـې حـال کـې دروازې تـه روانـه شـوه، چـې ټـول بـدن یـې لـه ډیـرې ویـرې پـه لـړزا وو.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲) برخه:

د عمر رضي الله عنه اسلام راوړل.

کلـه چـې نعـیم، عمـر رضـي الله عنـه تـه پیغـور ورکـړ او سـعید ابن زید رضـي الله عنـه چـې د فـاطمې بنـت الخطـاب رضـي الله عنـه خاونـد او دعشـره مبشـره پـه قطـار کـې هـم نمبـر دی کـور طرفتـه ورغـی او هغـوی تـه خبـاب ابـن منـذر رضـي الله عنـه دقـرآن تعلـیم ورکولـو نـو ، کلـه چـې فـاطمې رضـي الله عنهـا ټـول موجـود کسـان پـټ کـړل او پـه داسـې حـال کـې دروازې تـه راغلـه چـې بـدن یـې لـه ویـرې لړزیـدو او عمـر رضـي الله عنـه تـه یـې دروازه بیرتـه کـړه نـو عمـر رضـي الـه عنـه چـې لـه ډیـره قهـره او غضـبه یـې حـواس بـایللي وو ، داسـې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اواز وربانـدي وکـړو، ای د ځـان دښـمنې مـا آوریـدلي چـې تـا د خپلـو پلرونـو او نیکونـو دیـن پریښـې ایـا دا رښتیا دي؟
فـاطمی رضـي الله عنهـا جـواب ورنکـړ، نـو عمـر رضـي الله عنـه يـې پـه وهلـو شـروع وکـړه دومـره يـې ووهلـه، چـې د مـخ مبارک نـه يـې وینـې روانـې شـوې، نـو جـواب يـې ورکـړ، چـې ای د خطـاب زویـه (د ورور نـوم يـې ورتـه و نـه ویـل، ځکـه چـې د هغـه کفـر يـې تـر منـځ مـانع وو)چـې هـر سـه کـولای شـی ویـې کـړه، هـو زه مسـلمانه شـوې یمـه زمـاڅونـد او مـرګ بـه پـه همـدې لاره کـې وي، کـه چېرتـه حـق پـه همـدې لاره کـې وي، نـو زه همـدا کلمـه وایـم بیـا يـې د شـهادت کلمـه وویلـه، کلـه چـې عمـر رضـي الله عنـه د هغـې حالـت ولیـدو نـو ویـره وربانـدې راغلـه کـټ کـې کېناسـت او سـوچونو واخیسـتو، ایـا دغـه دیـن دومـره ریښـتینې دی او حـق دی چې فاطمې رضي الله عنها ترې سره د دومره وهلو هم انکار ونکړو؟

همـدې فکرونـو کـې ډوب وو چـې هغـه ورقـو بانـدې چـې هغـوی نـه لـه یـاده وتلـې وې نظـر ولګیـدو نـو فـاطمې رضـي الله عنهـا تـه يـې وویـل دغـه ورقـو کـې څـه لیکـل شـوي رایـې کـړه چـې ویلـولم، فـاطمې رضـي الله عنهـا جـواب ورکـړ، نـه نـه تـه ددې لایـق نـه يـې، دې بانـدې بـې اودسـه لاس لګـول منعـه دي کـه غـواړې ویـې لـولې اول غسـل یـا اودس وکـړه، د فـاطمې رضـي الله عنهـا زړه کـې ورتـه امیـد پیـدا شـو زر يـې اوبـه ورته راوړې او د اوداسه طریقه يې ور وښوده.

او عمـر رضـي الله عنـه داسـې حالـت کـې اودس وکـړو چـې د فـاطمې رضـي الله سـره مـا څـومره غلطـې وکـړه چې ومې وهله او هغې راسره هیڅ کېنه او عداوت ونکړ، خور څومره ورور مهربانه وي.

لـه اوداسـه وروسـته عمـر رضـي الله عنـه د قـران پـاک پـه لوسـتلو شـروع وکـړه، چـې اول کـې يـې بسـم الله الـرحمن الـرحیم لیکـل شـوې وه، کلـه چـې يـې -الـرحمن -او الـرحیم -ولوسـتل نـو غلـی شـو او د دې کلمـو معنـی کـې ژور سـوچ وکـړو، بیـا يـې لوسـتل پیـل کـړل، مخکـې د سـورت -طـه ایاتونـه لیکلـي وو، فکـر او غـور بانـدې يـې لوسـتل چـې مـوږ خـو ویـل دا شـعر دی، دا منتـر دی دا خـو رښـتیا الله (جـل جلالـه) کـلام دی ترهغې چې (۱۴) ایات ته ورسیدو چې لیکل شوي وو (اِنَّنِیْ اَنَا اللهُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَنَا فَاعْبُدْنِیْ الخ)

نو، نور يې له سترګو اوښکې روانې شوې او په لوړ اواز يې د شهادت کلمه وویله.
فـاطمې رضـي الله عنهـا نـه خپـل ځـان هیـر شـوی وو، د وروړ پـه فکـر کـې وه چـې لـه خوشـحالئ نـه يـې -الله اکبـر چغـې کـړې ورسـره يـې خاونـد او خبـاب ابـن منـذر رضـي الله عـنهم هـم راووتـل د هغـوی هـم ویـره ختمـه شوی وه.

هغـوی الله اکبـر چغـې کـړې، هغـوی ورتـه وویـل، عمـره مبـارک شـه پـرون رسـول الله صـلی الله علیـه وسـلم الله جـل جلالـه تـه سـوال کـړی وو، یـا الله دواړو عمرینـو کـې چـې یـو عمـر ابن هشـام یعنـې ابوجهـل دی او بـل عمـر ابـن الخطـاب دی، چـې کـوم تاتـه خـوښ او محبـوب وي د مسـلمانیدو هـدایت ورتـه وکـړه، نـو دعـا يې ستاسې په باره کې قبوله شوې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نور، نو د عمر رضي الله عنه حالت بدل شوی وه فاطمې رضي الله عنه ته يې وفرمايل زر شه راته ووايه چې محمد (صلی الله علیه وسلم) چېرته دی نور مې صبر نه کېږي زر شه ووايه چېرته دی؟

د هغوی چې اوس يقين راغلی وه چې عمر رضي الله عنه رښتينی دی ورته يې وفرمايل هغه د ارقم په کور کې دی؛ نو عمر رضي الله عنه سمدستي له هغه ځايه د ارقم کور ته راروان شولو او رسيدو سره سم يې دروازه وټکوله.
دننه نه اواز راغی سوک يې؟
عمر رضي الله عنه جواب ورکړو عمر يم.
صحابه کرامو ته چې د عمر رضي الله عنه رعب معلوم وو، ورخطا شول خو سيد الشهداء حمزه رضي الله عنه توره راوويسته او ويې ويل يارسول الله (صلی الله علیه وسلم) زه ورځم که په غلط نيت راغلی وی چې کار يې ور خلاص کړم.

رسول الله (صلی الله علیه وسلم) ورته وفرمايل زه په خپله ورځم، نو رسول الله (صلی الله علیه وسلم) دروازې ته راروان شو ورسره نور صحابه رضي الله عنهم هم پدې خاطر راغلل چې که عمر رضي الله عنهم کوم غلط حرکت وکړي، نو تر ې منعه به يې کړي صحابه وو دروازه خلاصه کړه او رسول الله (صلی الله علیه وسلم) ور ووتو او عمر رضي الله عنهم يې له جامو ونيولو او ځان طرفته يې رتک وهلو او ورته يې وويل، ای عمره ته مسلمانانو ته د تکليف رسولو نه حصاريگې، تر هغې چې لکه د وليد بن مغيره الله جل جلاله ذليله کړی نه يې؟

بيا رسول الله (صلی الله علیه وسلم) دعا وکړه چې يا الله چې په دغه عمر باندې خپل دين ته قوت ورکړې.
دې وخت کې عمر رضي الله عنه د شهادت کلمه وويله او ټولو صحابه کرامو له خوشحالئ د تکبير چغې شروع کړې چې دغه د الله اکبر الله اکبر اوازونه د مکې ټولو لارو کې خلکو واوريدې.

بيا رسول الله (صلی الله علیه وسلم) درې وارې عمر رضي الله عنه په سينه کې ووهلو او دعا يې وکړه چې يا الله (جل جلاله) د عمر رضي الله عنه دزړه نه کينه، بغض او عداوت وباسې او ايمان پکې داخل کړې دا دعا يې درې وارې تکرار کړه، دوی په همدې خوشحالئ کې وو، چې جبرايل عليه سلام راغی•.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• ماخوذ من، حلية الاليباء ۱۔ ۴۷، صفة الصفوة ۱/ ۸۶، اسدالغابة ۴/ ۱۶۳۔

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر ابن الخطاب رضي الله عنه د سیرت(۳) برخه:

کله چې عمر رضي الله عنه د شهادت مبارکه کلمه وویله او رسول الله (صلی الله علیه وسلم) او نورو صحابه کرامو دتکبیر اوازونه پورته کړل نو دې حال کې جبرایل علیه سلام تشریف راوړو او ویې فرمایل،

یارسول الله (صلی الله علیه وسلم) مبارک شه ستاسو سره اسمانو والاهم پدې خوشحالئ کې شریک دي هغوی هم خوشحاله دي، نو دې زیري سره رسول الله (صلی الله علیه وسلم) نورهم خوشحاله شو نو دې وخت کې عمر رضي الله عنه له رسول الله (صلی الله علیه وسلم) پوښتنه وکړه چې،
او ویې وویل:
یارسول الله ایا موږ په حقه یو، زموږ دین په حقه نه دی؟
رسول الله (صلی الله علیه وسلم) ورته وفرمایل بالکل موږ په حقه یو زموږ دین په حقه دی نو،
عمر رضي الله عنه وویل نو بیا موږ عبادت ولې په پټه کوو ولې په ښکاره میدان ته ولې و نه وځو؟
زما دې په هغه ذات قسم وي چې ته یې په حقه رالیږلی یې موږ به نورهر عبادت په ښکاره کوو.
کله چې رسول الله (صلی الله علیه وسلم) دعمر رضي الله عنه شهامت، بهادري او غیرت ولیدو سوچ کې شو چې لا خو اوس هم موږ د دومره ډیرو ملکونو او دعربو سره مقابله نشو کولای او دلته عمر رضي الله عنه قسم وخوړ چې نور به دغه حقاني دین ښکاره کوو.

خو چې فکر یې وکړو دقریشو تکړه او تر ټولو بهادر انسان حمزه رضي الله عنه لا له مخکې مسلمان شوی او عمر رضي الله عنه هم مسلمان شو اوس دکافرانو شر دفع کولای شو فیصله یې وکړه، چې د عمر رضي الله عنه قسم به پوره کوو، نو اجازه یې ورکړه چې صحیح ده ستا خبره منظور ده او سمدستي یې دوه صفه برابر کړل د یو په راس کې یې حمزه رضي الله عنه او د بل صف په راس کې یې عمر رضي الله عنه ودرول او د دار ارقم نه بیت الله ته دتکبیرونو په زمزمه کولو روان شول، خو بل طرفته ټول مشرکین بیت الله شریف سره راجمع وو او د یو لوی زیري په طمع وو، چې عمر رضي الله عنه تللی او اوس به د رسول الله صلی الله علیه وسلم نه سر پرې کړې راوړي، خو بل خواه بیت الله شریف ته د مسلمانانو دتکبیرونو زمزمې راورسیدې.
مشرکینو چې ولیدل دیو صف مشري حمزه رضي الله عنه او دبل صف مشري عمر رضي الله عنه کوي نو حواس یې وبایلل او د دوی په لیدلو دومره غمجن شول، چې دوی په خپل ژوند کې داسې دغمونو ډکه توره ورځ نه وه لیدلې.

بل خواه رسول الله (صلی الله علیه وسلم) او صحابه کرامو ته د ژوند تر ټولو خوښوونکې د خوشحالئ شیبې وې، نو په همدې ورځ رسول الله (صلی الله علیه وسلم) عمر رضي الله عنه ته دفاروق لقب ورکړ او بیا رسول الله (صلی الله علیه وسلم) وفرمایل.
⇦ الله (جل جلاله) حق دعمر رضي الله په خوله او زړه جاري کړی او عمر رضي الله عنه فاروق دی چې حق او باطل یې سره جلا کړل له همدې ورځې نه وروسته مسلمانانو عبادت په ښکاره شروع کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعبداله ابن مسعود نه روایت دی:

⇦کله چې عمر رضي الله عنه اسلام راوړ، موږ له هغې ورځې وروسته په ټوله معنی عزتمند شو بیا چا دمسلمانانو دبې عزتۍ جرئت ونشو کړای.

بیت الله شریف کې له لمونځ کولو وروسته عمر رضي الله عنه دمشرکینو ټولي ته ورغی دعوت یې ورکړاو اختار یې ورکړ، چې مسلمانانو ته د ضرر رسولو کوښښ ونکړئ، کنه نو د سختو او بدو عواقبو سره به مخ شئ○.

❁❁❁❁❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۴) برخه:

د عمر رضي الله عنه هجرت:

څرنګه چې عمر رضي الله عنه په اسلام راوړلو کې جرئت مند وو نو، همداسې په هرکار کې یې پوره بهادري ښودله.

کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم صحابه کرامو ته دهجرت کولو اجازت ورکړ، نو اکثره صحابه به پټه روانیدل، خو کله چې عمر رضي الله عنه دهجرت اراده وکړه، نو په پوره بهادرۍ ښودلو سره یې توره، نیزه، ډال، کمان او غشي له ځانه سره واخستل او بیت الله شریف ته یې تشریف ورور، ښه په اطمنان او خاطر جمع زړه یې طواف وکړو بیا یې مقام ابرهیم سره دوه رکعته واجب طواف لمونځ ادا کړ، ښه دعاء یې وکړه بیا چې مشرکین ځای په ځای ناست وو، هری ډلې ته ورغی او ورته یې وویل زه هجرت کوم او دا یو الهي أمر دی، که هر څوک غواړي مور یې بوره شي، ښځه یې کونډه شي، بچې یې یتیمان شي؛ نو ماپسې دې دغه وادي یا درې ته راشي، د مدینې منورې لارې طرفته یې اشاره وکړه او له حرم شریف راووت.

خو چې کله عمر رضي الله عنه دمکې له حدودو را ووت ښه په اطمنان سره یې سفر ته دوام ورکړ، خو د مکې مشرکینو ته دعمر رضي الله عنه پیغور خوند ورنکړ خپله یې جرئت ونشو کړای خو ضعیف او کمزوري غلامان یا مریونه یې ورپسې ولیږل خو چې کله عمر رضي الله عنه هغوی ولیدل نو زړه یې وربانده وسوزیده ورته یې وویل بیرته ستانه شئ زماتوره د تکړه او باتورو ځوانانو او مغروره کبرجنو لپاره ده چې دهغوی سرونه پرې ږغوڅ کړم تاسو په خپلو ځانونو باندې رحم وکړئ او د دین دعوت یې هم ورکړ هغوی پدی بهانه چې ومو نه لیدو بیرته ستانه شول او عمر رضي الله عنه خپل مبارک اوږد سفريې بې له ویرې او ډار سرته ورسولو، نو هلته موجود مهاجرین او انصار ډیر زیات خوشاله شول ځکه چې عمر رضي الله عنه دسلیم فکر او رأی خاوند وو.

هغوی داسې دیو عقلند شخص مشورو ته زیات ضرورت لرلو.

دعمر رضي الله عنه هجرت د مسلمانانو حوصلې نورې هم اوچتې کړې•.

○ ماخذ: ترمیذی (۳۶۸۲)، (مسند امام حمد)(۲/ ۵۳)، طبقات الکبری ۳/۲۹۲_۲۰۵)، اسد الغابه ۴ (۱۴۲_۱۵۲)، الاسیعاب (۳_۲۳۷)

• ماخذ: اسد الغابة:۴جلد ص۱۵۲_۱۵۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۵) برخه

بخاري شریف د سعد بن ابی وقاضي الله نه روایت کړی[••].

رسول الله صلی الله علیه وسلم سره د قریشو ښځې ناستې وی او په لوړ اواز یې پوښتنې کولې نو دې وخت کې عمر رضي الله عنه د راتلو اجازت وغوښت، کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته اجازت ورکړ، هغه ښځو په ځانونو پردې واچولې او مخونه یې پټ کړل کله چې عمر رضي الله عنه راغی نو رسول الله صلی الله علیه وسلم وخندل نو عمر رضي الله عنه ورته وویل زما مور پلار دې درنه قربان شي خوله دې همیشه له خندا ډکه اوسه ولې دې وخندل؟

نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل چې دغه د قریشو ښځې ما سره ناستې وې مخونه یې ښکاره وو، اوازونه یې لوړ وو، چې ستا اواز یې واورېدو چوپ شوې او ځانونه یې پټ کړل عمر رضي الله عنه ورته ویل یا رسول الله صلی الله علیه وسلم پکار داده چې له تا وویریږي، دوی زمانه ولې ویریږي، بیا یې هغوی ته وویل ای د خپلو ځانونو دښمنانو تاسې ته خو د رسول الله صلی الله علیه وسلم نه زیاته حیا او ویره پکار ده چې د خدای جل جلاله نبي دی تاسو زما څخه ویره کوئ؟

هغوی جواب کې ورته وویل په الله جل جلاله قسم ته د رسول الله صلی الله علیه وسلم نه د حجاب باره کې ډیر سخت یې، نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وفرمایل ای د خطاب ځویه زما په هغه ذات قسم چې زما روح یې قدرت کې دی چې تا ته شیطان کله هم په مخه درشي نو ستاله ویرې لاره بدلوي*:

⇦ ترمیذي شریف کې حدیث دی، چې بریده (رضي الله عنه) روایت کړی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم سره جینکۍ وې او تمبل یې وهلو نو ابو بکر رضي الله عنه راغی هغوی لګیا وې، بیا عثمان رضي الله عنه راغی، هغوی لګیا وې بیا علی رضي الله عنه راغی، هغوی لګیا وې تمبل یې وهلو بیا چې عمر رضي الله عنه راغی؛ نو هغوی تمبل وهل بند کړل او وتښتیدلې.

د عایشې صدیقې رضي الله عنها نه روایت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم کور کې ناست وو چې د باندې لاره کې د ماشومانو چغې او اوازونه پورته شول، رسول الله صلی الله علیه وسلم ورغلو او دیوال نه یې سر مبارک وربښکاره کړ، ګوری چې یوه حبشه تمبل وهي نو ماته یې اواز وکړو چې یا عاشې رضي الله عنها دلته راشه، نو زه ورغلم او خپل سر مې د رسول الله صلی الله علیه وسلم په اوږه کېښودو او د هغوی سیل مې کاوه رسول الله صلی الله علیه وسلم به راته وویل بس ندی؟ ما به ورته وویل نه ترهغې چې عمر رضي الله عنه رابښکاره شو نو ماشومان تول وتښتیدل او حبشۍ تمبل پټ کړ.

•• باب التبسم والضحک۳۲۹۴، او ترمیذی شریف:۲۳۹۲

* کتاب الوسیط:1/ص۳۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

⇦ دبخاري شريف حديث دی چې، رسول الله صلی الله عليه وسلم دغزوه موتا يا بلې غزا نه بيرته راغی يوه حبشه توره پيغله راغله ويې ويل يا رسول الله صلی الله عليه وسلم ما نذر منلی که تاسو روغ سلامت بيرته راغلئ زه به دخوشالئ سندری وايم او تمبل به وهم؛ نو رسول الله صی الله عليه وسلم ورته وفرمايل که نذر دی نوي منلی مه يې وهه هغې ورته وويل منلی مې دی، نو هغې تمبل وهل او سندرې شروع کړل تر هغې چې عمر رضي الله عنه رابنکاره شو هغې له ويرې تمبل کوناتې لاندی کېښود او له پاسه وربانده کېناسته چې پټ يې کړي؛ نو رسول الله صلی الله عليه وسلم بيا وخندل عمر رضي الله عنه ته يې وفرمايل ته چې په کوم ځای کې يې شيطان له هغه ځايه تخښتي هلته نشي تم کېدلای.

ګرانو دوستانو راتلونکې برخه کې د الله جل جلاله هغه حکمونه چې عمر رضي الله يې ارزو لرله چې داسې دې شوي وای، بيا هماغه آياتونه نازل شول دغه برخه هم مه هيروئ.

❁❁❁❁❁

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۶) برخه

الله جل جلاله عمر رضي الله عنه د داسې سليم فطرت او طبيعت خاوند کړی وو چې ډير غلط کارونه يې د اسلام نه مخکې هم نه خوښول او اسلام راوړلو نه بعد يې هم ډير زبردسته رآيه لرله چې هغې کې دعمر رضي الله عنه ډيرې غوښتنې د قرآن دحکم راتللو سره موافقې شوې لکه،

❶ عمر رضي الله عنه رسول الله صلی الله عليه وسلم ته وويل: چې يارسول الله صلی الله عليه وسلم که چېرته موږ دطواف کولو نه بعد مقام ابراهيم سره لمونځ کولای شو به وه ځکه چې طواف غوره عبادت دی، چې لمونځ مو هم کولای نو لا به ډيره ښه وه خو رسول الله صلی الله عليه وسلم لا د هو يا نه جواب نه وو ورکړی، چې الله جل جلاله له اسمانه د سورة البقرې ۱۲۵ نمبر آيات مبارک رانازل کړ، ځکه چې رسول الله صلی الله عليه وسلم له ځانه يې دعبادت کوم حکم نشو ورکولای.

واتخذوا من مقام ابراهيم مصلی: تاسې مقام ابراهيم کې دطواف نه بعد لمونځ وکړئ، نو له دې آيات د نزول وروسته دوه رکعاته واجب طواف لمونځ ضروري شول په دې حکم کې د الله جل جلاله دفرمان سره دعمر رضي الله عنه دغه خواهش پوره شوه چې مسلمانان به ترقيامته ترې برخمن وي.

❷ دحجاب حکم: عمر رضي الله عنه رسول الله صلی الله عليه وسلم ته وويل يارسول الله مسلمانان ستا کورته د دين ذده کولو لپاره درځي او دوي کې به نيک او بد خلک ضرور موجود وي، نو که ته امهات المؤمنينو يعني بيبيانو ته دستر کولو امر وکړې ډيره به ښه وای او تر دی وخته پورې دحجاب يا پردې کولو کوم حکم نه وو راغلی نو:

الله جل جلاله د سورت الاحزاب (۵۳) نمبر آيات نازل کړو.

واذا سالتموهن متاعا فسئلوهن من ورآئ حجاب. الاية

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې تاسو کوم شی غواړئ؛ نو د پردې شاته یې غواړئ یعنې پرده باید وکړئ چې یو بل ونه ګورئ دپردې په باره کې دې سورت کې پوره تفصیل بیان شوی دی.

❸ دعائشې صدیقې رضي الله عنها نه روایت دی چې رسول الله صلی الله علیه وسلم به هره ورځ د مازدیګر لمونځ نه بعد د ټولو بیبیانو ځای ته ورتلو او په ولاړه به یې دهغوی احوال آخستلو خو یوه ورځ یې دیوې بې بې سره وخت لږ زیات تیر کړ هغه بې بې یا زینب وه یا ماریة قبطیه یابله کومه بې بې وه خو ما ته هغه د بنتوب غیرت راغی چې ولې یې هغې سره وخت زیات تیر کړ؛ د رسول الله صلی الله علیه وسلم هلته د وخت تیرولو سبب داوو، چې هغې بې بې ته چا شهد راالیږلي وو، هغه یې ورته ساتلي وو، نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ته یې راوړل هغه وڅکل، نو عائشې رضي الله عنها نورو بیبیانو ته وویل چې کله رسول الله صلی الله علیه وسلم راغی چې هرې یوې ته ورتلو ورته به وایې ستا خولې نه دمنافیرو بوی ځي، منافیر یو بدبویه بوټی وو کله چې رسول الله صلي الله علیه وسلم ورغی هغوی ورته همدا خبره وکړه نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وویل ما خو هلته شهد خوړلي شهدو کې بوی له کومه شو بیبیانو سره چې نور جواب نه وو، نو ویې ویل شاید دشهدو مچیو دغه بوټي باندې به ناستې وي، نو د دوی دې کار باندې رسول الله صلی الله علیه وسلم خفه شو او بیا یې دهغې بې بې کورته دتللو نه قسم وکړو او دغه نورو سره یې هم تعلقات ختم کړل خبرې یې ورسره نه کولې، نو ټول صحابه کرام هم خفه شول او رسول الله صلی الله علیه وسلم هم. بعضې صحابه کرامو سره مشورې کولې هرچا ورته خپله رایه ورکوله خو عمر رضي الله دهرې یوې کورته ورغی او ورته یې ویل چې تاسو په خپل ځان مه غاوره کیګئ. که رسول الله صلی الله علیه وسلم تاسو ته طلاق درکړي نو الله جل جلاله به هغه ته داسې بیبیانې ورکړي چې.مسلمانې به وي، مؤمنانې به وي، دالله جل جلاله فرمان منونکې به وي، توبه کوونکې به وي، عبادت کوونکې به وي، روژه نیوونکې به وي، که کونډې وغواړي که پیغلې ټولې به له تاسې غوره او بهترې الله جل جلاله ورکړي خو ټولو د عمر رضي الله عنه خبرې واوریدلې خو چا جواب ورنکړو یواځې بې بې زینب رضي الله عنها ورته وویل آی دخطاب ځویه دغه خبرې ولې رسول الله صلی الله علیه وسلم خپله نکوي چې ته یې کوې، نو الله جل جلاله دسورت التحریم (۵) آیات نازل کړو چې که ته دغه بیبیانې طلاقې کړې، نو الله جل جلاله به داسې بیبیانې ورکړي چې مسلمانې، مؤمنانې، تابعدارې، روژه نیوونکې، توبه ایستونکې به وي، کونډې غواړې که پیغلې ستاسې نه به غوره ورته نصیب کړي، دې آیات کې چې کوم کلمات ذکر شوي همداسې کلمات عمر رضي الله عنه د رسول الله صلی الله علیه وسلم بیبیانو ته ذکر کړي وو، چې دا د عمر رضي الله عنه د سلیم عقل پوهې او حق پرستۍ دلیل دی، نو بیا بیبیانو معافي وغوښتله او رسول الله صلی الله علیه وسلم د قسم کفاره ادا کړه.

❁❁❁❁❁

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۷) برخه:

لکه څرنګه چې مخکې وویل شول د عمر رضي الله طبیعت شراب څکل نه خوښول او همېشه به یې خلکو ته ویل چې شراب څکل سړی بیغیرته کوي خو چې کله د شرابو په باره کې اولنی آیات نازل شو چې تاسو د شرابو د نشې حالت کې لمونځ ته مه نژدې کېږئ، نو عمر رضي الله عنه نور هم یقیني شو چې شراب بد شی دی؛ نو همېشه به یې الله جل جلاله ته سوال کولو چې یا الله جل جلاله مونږ ته د شرابو په باره کې پوره تفصیل سره وضاحتي معلومات راولېږه؛ نو الله جل جلاله د سورت المائده (۹۰-۹۱) ایاتونه نازل کړل چې شراب مکمل حرام شول.

او رسول الله صلی الله علیه وسلم یې، څکونکې، بل چاته شراب ورکوونکې، جوړونکې، وړونکې، ، آخستونکې، خرڅوونکې، ټول بیان کړل چې لعنت ورباندې دی.نو ټولو مسلمانانو شراب د کورونو نه بهر کوڅو کې واړول دومره زیات وه چې لکه اوبه وبهیدل نو دغه د الله جل جلاله د حکم سره د عمر رضي الله عنه هغه ارزو چې همیشه به یې تمنا لرله پوره شوه چې داد عمر رضي الله عنه د پاکوالي، ایمان او تقوی ستر دلیل دی چې بیابه یې خلکو ته ویل چې ما تاسو ته نه ویل شرابخوري بد عمل دی.

دعمر رضي الله عنه د بدر غزا کې د بندیانو په باره کې رایه د الله جل جلاله د حکم سره برابریدل.

دبدر غزا چې د اسلام تر ټولو سختو غزاګانو څخه یوه تاریخي غزا ده چې سختې ګرمۍ کې شوې وه چې مسلمانان بیخي لږ او کافران ډیر زیات وو قرآن کریم یې مفصل ذکر کړی دی او موږ به یې راتلونکې کې تفصیلا بیان کړو نو الله جل جلاله د ملائکو په ذریعه د مسلمانانو ډله قوي کړه او (۷۰) تنه د اسلام سرسخته دښمنان لکه ابوجهل هلاک او (۷۰) تنه اسیران شول نو کله چې مسلمانان بیرته مدینې ته ستانه شول نو رسول الله صلی الله علیه وسلم ابوبکر، عمر، او علي رضي الله عنهم د مشورې لپاره را وغوښتل چې اسیرانو سره څه معامله وکړي ځکه چې دې باره کې د الله جل جلاله لخوا نه کوم حکم نه وو نازل شوی.

او دې اسیرانو کې زیات هغه سرسخته مشرکین وو، چې ټول عمر یې مسلمانانو ته قسم قسم تکالیف رسولي وو، لکه عقبه ابن ابو معیط چې مایې مخکې بیان کړی دا هغه مشرک وو چې رسول الله صلی الله علیه وسلم ته یې د لمانځه په حالت کې غاړې ته څادر آچولی وو او راکاږلو یې چې بیا ابوبکر رضي الله عنه تری خلاص کړی وو، خو ابوبکر رضي الله عنه یې دومره وهلی وه، پوزه یې په مخ مبارک نه معلومیده او نورو اسیرانو کې د رسول الله صلی الله علیه وسلم تره عباس د علي رضي الله عنه ورور عقیل او نور خپلوان وه نو کله چې رسول الله صلی الله علیه وسلم له دوی مشوره وغوښتله نو ،

ابوبکر رضي الله عنه ورته دفدیې آخستلو مشوره ورکړه او داسې ټولو خپلې مشورې ورکړې خو د عمر رضي الله مشوره بیله او سخته وه عمر رضي الله عنه رسول الله صلی الله علیه وسلم ته وویل ته حمزه رضي الله عنه ته ستا تره چې ورور یې دی، علي رضي الله ته عقیل چې ورور یې دی ماته

(c) ketabton.com: The Digital Library

فلاني خپلوان او ابوبکر ته فلاني خپلوان چې یو یو یې ذکر کړل په لاس راکه چې سرونه ترې غوڅ کړو

ترڅو الله جل جلاله ته معلومه شي چې موږ ته خپلوي له اسلامه غوره نده.

همدوی وه چې ته یې له مکې هجرت ته مجبور کړې، همدوی دي چې دلته د بدر موقع ته راپسې راغلل او دومره قوت سره وجنګیدل.

خو، رسول الله صلی الله علیه وسلم ته دغې مشورې خوند ورنکړو او د ابوبکر رضي الله عنه مشوره یې خوښه شوه چې فدیه به ترې واخلو او خوشې به یې کړو.

د بخاري شریف حدیث دی چې عباس رضي الله عنه انصارو نیولی وه او هغوی غوښتل چې د خپلو شهیدان مقابل کې یې مړ کړي، نو په دې شپه رسول الله ته د هغوی اراده معلومه شوه ډیر پریشانه وو بیا یو صحابي انصارو ته ورغی، چې داد رسول الله صلی الله علیه تره دی خوشې یې کړئ هغوی ورته انکار وکړو، چې که امر یې کړی وي خوشې کوو یې که امر یې نوي کړی، نه یې خوشې کوو هغه صحابي ورته وویل زه یې په ضمانت بیایم هلته به بندي وي ترڅو د دوی په باره کې فیصله وشي هغوی ورته په لاس ورکړ او را یې وستلو او نورو بندیانو سره یې ستنې پورې کلک وتړلو او هغه به زویرګي کول او رسول الله صلی الله وسلم ته چې د هغه فریاد یې آوریدو خوب نه ورتللو نو؛ صحابه کرامو ورته وویل چې یارسول الله خوب ولی نه درځي، هغه ورته وفرمائل د عباس زویرګي مې خوب ته نه پریږدي هغوی لاړل هغه رسۍ چې هغه یې پرې تړلی وو، سسته کړه بیا رسول الله صلی الله علیه وسلم ورته وفرمایل چې د ټولو سره همداسې وکړئ چې خپلوان صحابه کرام یې خپه نشي نو،

کله چې رسول الله بعضو اسیرانو نه فدیه واخسته او بعضي یې لکه عقبه ابن معیط ووژل، نو الله جل جلاله د سورت الانفال (۲۸/۲۷) آیاتونه نازل کړل چې که چیرته د الله جل جلاله نه دی باره کې فیصله مقدره نوی او تاسو د دنیا فایده خوښه کړی وای نو سخت عذاب به الله جل جلاله درکړی وای.

د دې آیات د نزول نه وروسته رسول الله صلي الله علیه وسلم عمر رضي الله عنه سره مخ شو ورته ویې فرمایل نژدې وه چې ستا د رایې مخالفت سره موږ د شر او عذاب سره مخ شوی وای یعنې ستا رایه د الله جل جلاله د حکم مطابق وه نو، دې آیاتونو کې هم د عمر رضي الله عنه رایه همداسې وه لکه څنګه چې حکم نازل شو•.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• کتابونه .حلیة الاولیا .(۴۲-۴۳) اسدالغابة:۱۶۹/۴ ص

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۸) برخه او د هغه کرامات:

کرامت هغه دعادت خلاف کار ته ويل کېږي چې الله جل جلاله يې د خپل محبوب بنده په واسطه ښکاره کوي.

اول کرامت:

کله چې عمر رضي الله عنه خليفه شوه، نو الله جل جلاله ورته په ډېرو غزاګانو کې لويې فتحې نصيب کړې چې د هغو فتحو څخه يوه يې د افريقائي عربي هيواد مصر فتحه هم وه، مصر د يهوديانو يوله شتمنو هيوادو څخه وو او عمر رضي الله د مصر لپاره عمرو ابن العاص رضي الله عنه سپه سالار ټاکلی وه او دغه فتحه هم د عمرو ابن العاص رضي الله د مشرۍ لاندې مسلمانانو ته نصيب شوی خو چې کله مسلمانانو مصر فتحه کړ، نو د الله جل جلاله امتحانات په مسلمانانو شروع شو هلته رود نيل درياب وچ شوي وه او ديهوديانو د عقيدې مطابق داسې رواج وو چې کله به رود نيل درياب وچ شو نو دوی به دې درياب ته يو ترټولو ښايسته پيغله پيدا کړه او مور پلار به يې ورته په ډېرو پيسو او مال دولت راضي کړو پيغله به يې ناوې کړه نوي قيمتي جامې به يې وراغوستې په ګاڼه به يې خه ډکه کړه بيابه يې درياب ته وغورزوله خو دا کار دوی هر کال په يوه مخصوصه ورځ کولو دوی کال کې درې مياشتې محترمې ګڼلې د يوې نوم (مؤونه) وه د دې مياشتې دولسم تاريخ به دوی دغه ناوې ضرور پيدا کوله، خو په دې کال چې حکمران مسلمان صحابي عمرو ابن العاص رضي الله عنه وو او هغه د جهالت دغه کارونه منع کړي وو، نو دغه درې مياشتې تيرې شوې خو رود نيل کې اوبه زياتې نشوې اخر د دې ځای استګنو له دې ځايه نقل مکان ته اراده وکړه چې دغه سرسبزه علاقه به خامخا په شاړه بدليده، نو د دې ځای والي عمر ابن العاص رضي الله عنه امير المؤمنين عمر ابن الخطاب ته يو ليک وليږلو او دغه مشکل يې ورته بيان کړ.

کله چې قاصد دغه اوږد سفر په ډېره بيړه سرته ورسولو او ليک يې عمر رضي الله عنه ته وسپارلو نو عمر رضي الله عنه خوشحاله شو، چې د ده مقرر شوی والي ورسره د خلکو ستونزه شريکه کړه او په خپل ولس او ماتحت دومره مهربانه دی نو،

سمدستي يې جوابي ليک وليکلو او ويې ليکل دغه ليک دالله جل جلاله د بنده امير المؤمنين عمر ابن الخطاب لخوا نه دمصر والي عمرو ابن العاص او مسلمان ولس ته زه تاسو ته دتقوی او صبر توصيه کوم تاسو بايد دجهالت خويونه پريږدئ اوبه دالله جل جلاله مخلوق دی او انسان اشرف المخلوقات دی، نو تاسو دمخلوق لپاره اشرف المخلوقات ولی قرباني کوئ، صبر وکړئ ډير زر به الله جل جلاله دربانديې فراخي راولي او دليک اخر کې يې ليکلي وو، چې ای عمرو ابن العاص رضي الله عنه دې ليک سره يوه وړوکې ټوټه خط دی دا به رود نيل ته ور وغورزوې.

کله چې قاصد بيرته مصر ته ستون شو او ليک يې عمرو ابن العاص رضي الله عنه ته ورسولو د جمعې مبارکه ورځ وه او هغه سمدستي ليک پرانستو نو له لوستلو وروسته يې هغه وړه ټوټه خط را واخستو او هغې کې ئې ليکلي وو، چې دعمر ابن الخطاب لخوا نه رود نيل ته. دالله جل جلاله دثنا

(c) ketabton.com: The Digital Library

صفت نه وروسته ای نیله که ته په خپل امر او حکم بهیږې، نو مه بهیږه موږ ته ستا هیڅ ضرورت نشته او که ته د الله جل جلاله په امر او حکم بهیږې نو زه فقط خپل الله جل جلاله ته سوال کوم چې تا روان کړي.

نو عمرو ابن العاص دغه خط له لوستلو بعد سمدستي د خالي په شپه رود نیل ته ورو غورزولو سهار ته چې خلک له خوبه را پورته شول گوري چې رود نیل ډک بهیږي او تقریبا یوه شپه کې او به شپاړس گزه را پورته شوې وې، نو دې سره دغې ځای مسلمانان د همېشه لپاره د نیل د وچیدلو له مشکل خلاص شول او دادی (۱۴۰۰) کاله بعد هم هماغسې موجونه وهي•.

د عمر رضي الله عنه دوهم کرامت:

⇦ د علي ابن ابی رضي الله عنه نه روایت دی: یوه ورځ امیر المؤمنین عمر رضي الله عنه خطبه ویله چې نا ځاپه یې وویل :(یا ساریه ابن الحسن الجبل الجبل) نو د دې خبرې په اوریدلو سره صحابه کرامو یو بل ته وکتل خو؛ علي رضي الله وویل (صدقت) تا رښتیا وویل

نوټ: ساریه د مجاهدینو یو ټولي ته وایی بل روایت کې ساریه ابن الحسن د هغوی مشر وو چې عمر رضي الله د یو ځای فتح کېدلو ته لیږلی وه کله چې عمر رضي الله له خطبې فارغ شو نو علي رضي الله عنه ترې پوښتنه وکړه چې تا دا الفاظ چاته وویل عمر رضي الله عنه ورته وویل ایا ما همدا سې وویل هغوی ټولو ورته ویل چې هو تا وویل؛ نو عمر رضي الله عنه وویل زما زړه کې دا خبره را چول شوه چې هغه مجاهدینو نږدې وه، چې ماتې خوړلې وای، کوم چې ماليږلي وو او دیو غره نه لاندی راروان وو کافرانو غوښتل د شا له خوانه غره ته وخیژي او له پاسه وربانده حمله وکړي، کله چې دوی لاندی وي د مقابلې توان به ونلري او ټول به شهیدان کړي نو ځکه مې غږ وربانده وکړ، چې غره ته وخیژئ مخکې لدې نه چې کافران حمله پرې وکړي.

علي رضي الله عنه وویل: په الله جل جلاله قسم همدا سې به کېږي لدې خبرې یوه میاشت بعد د هغه مجاهدینو صحابو خبر رسان راغی او یې ویل مونږ لږ وو او کافران بیخي زیات وو، مونږ د ځان بچ کولو کوښښ کولو او د غره له خواه سره راروان وو چې د امیر المؤمنین اواز مو واوریدلو نو سمدستي غره ته پورته شو له هغه ځایه مو ولیدل چې کافران خاطر جمع د غره خواته راروان دي مونږ ورته پټ شو کله چې د غره خواته راورسیدل له پاسه مو وربانده حمله وکړه تر څو چې هغوی ځان سمبالو مونږ ټول له تیغه تیر کړي وو، چې د دې اواز په برکت مونږ ته الله جل جلاله فتحه نصیب کړه بې له وسایلو دیوې میاشتې لرې مسافت کې اواز رسیدل دې ته کرامت وایي•؛

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• اسدالغابة، حیاة الصحابه، حلیة الاولیا

• اسدالغابة :۴/۱۶۲_۱۶۳، البدایه النهایه :۷/۱۳۰_۱۳۲

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۹) برخه:

د الله جل جلاله ولي جوړېدلو لپاره شرطونه :

۱- (د قرآن) مکمل علم.

۲-(د حدیثو مکمل علم) باید ولري.

۳-زناکار نوي.

۴- سودخور نه وي

۱۰- ښځو سره به خلوت کونکی نه وي.

۱۱- بل څوک به هم نه پرېږدي چې څوک ورته سجده ولګوي.

۱۲- ساز او سرود اورېدونکی او خوښونکی به نه وي.

۱۳- دین کې نوی کار پیدا کوونکی به نه وي.

۱۴- درباري به نه وي.

۱۵- دروغجن به نه وي.

۱۶- کوډګر جادوګر به نه وي.

۱۷- خور او لور باندې ولور آخستونکی او د هغې روپیو خوړونکی به نه وي.

۱۸- شراب خور به نوي.

۱۹- غیبت کوونکی به نوي.

۲۰- مسلمان ته به کافر ویونکی نوي.

۲۱- خپل عورت پټوونکی به وي.

که دغه پورته ګناهونو کې یو یا ډېرو باندی ککړ وي او کوم دعادت خلاف کار ترې صادر شي دا کرامت ندی استدراج دی ولي ورته ویل ګناه کبیره ده.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۱۰) برخه:

کرامت زړه سوی او د خپل رعیت سره مینه:

کله چې د مصر رودنیل ډک روان شو ابادي بیرته برحاله شوه هرڅه سرسبز او شاداب شول نو دالله جل جلاله امتحان وو دعربو جزیره کې قحط راغی، ډېره موده باران ونه شو دې ته عربي ژبه کې دې کال ته {عام الرمالة} نوم ورکول شو، چې په هر څه باندې ګردونه او شګې پرتې وې نو یوه ورځ عمر رضي الله عنه غوښتل چې خپله سورلۍ باندې چېرته ولاړ شي؛ خو چې کله طبیلې ته ورغې ګوري چې آس یې وربشې خورې نو ویې ویل ښه زما رعیت له لوګی مري دخوراک لپاره څه نه لري او زما آس وربشې خوري قسم دی تر هغې به وربانډې سورلي ونکړم چې تر څومې ټول رعیت نوي موړ کړی بیا یې دمصر والي عمروابن العاص ته لیک واستولو او ورته یې وویل که تاسره دخپلو خلکو د ضرورت نه زیات دخوراک لپاره څه وي مونږ سره کومک وکړه کله، چې عمروابن العاص ته لیک ورسیدو نو سمدستي یې شل بیړۍ دخوراکي توکو ډکې د سمندر په لاره راولیږلې او زر اوښان یې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بارد وچې په لار راوليږل چې هغې کې سل اوښان د حلال والي لپاره وه چې کله به مال راورسيدو د شپې راتلو نه وړاندې به په خلکو تقسيم کړل او هغه سل اوښان يې پخپل مبارک لاس ذبحه او تقسيم کړل.

دې کې داسې ډيرې شپې او ورځې اوده نشو، نو صحابه کرامو ورته وويل يا اميرالمؤمنين ته خو نه اوده کېږې دا خو ډيره سخته ده نو عمر رضي الله عنه په ژړا شو او ورته يې وفرمايل:

⇦ که دورځې اوده کېږم نو درعيت حقوق مې پايماليږي او که د شپې اوده کېږم دالله (ج) عبادت رانه پاتې کېږي څه وکړم بلـه دا چې دې وچکالۍ ته ورخطايم يـوه ورځ يې ټولو صحابه کرامو ته وعظ وکړو ورته يې وويل تاسو استغفار ته زياتوالى ورکړئ او نور په ژړا شو ويې ويل يا الله جل جلاله په خلکو، مالونو، مرغانو، بوټو ونو او فصلونو رحم وکړه او اوږده دعا يې وکړه ترهغې چې دده ژړا سره ټول مسجد ژړا ونيوه لږه شيبه چې دوی لا دعا کوله دباندی دباران شرقار شو خلک له خوشالۍ له مسجد دباندی راووتل

دومره باران وشو قحط سالي ختمه شوه ابادي راغله هر خوا وابـه راشنه شول فصلونه وشول ونو ښې ډيرې ميوې او قجورو قجورې ونيولې، ترهغې چې خلکو دشکرانی لمونځونه وکړل.

⇦ يـوه ورځ د روم بادشاه يـو قاصد راوليږلو چې مسلمانانو سره د صلحې يا جزيې خبرې وکړي او بلـه دا ورته معلومه شي، چې دمسلمانانو بادشاه څرنګه سړى دی دومره روب داب او ويره لري چې کافران په خپلو ملکونو کې تري دشپې خوب نشي کولای هغه چې کله مدينې ته راغی پوښنه يې وکړه ستاسې بادشاه چېرته دی زه د روم نه راغلی يم ضرور کار ورسره لرم هغوی ورته وويل موږ بادشاه نلرو اميرالمؤمنين لرو هغه د مدينې بهر چېرته وتلی رابه شي قاصد ورته ويل ما ته يې راپيدا کړئ ځوتنان ورسره روان شول او ورپسې ګرځيدل چا ورته وويل هلته دقجورو باغ کې دی دوی چې ورغلل ګوري چې امساء يې سرلاندی ايښودې ده او مبارک مخ باندې يې خولې بهيږي، کله چې هغه قاصد وکتو وې يې ويل قسم دی چې همدا صفات زمونږ کتاب کې ليکلي داسې عادل انسان به وي چې لباس خوراک هيڅ شي کې به يې له نورو خلکو تفاوت نه وي داسې عادل به وي چې خلکو ته به يې مثالي امن راوستی وي چې څوک له الله (جل جلاله) ويره لري داسې بيغمه خوب به بې له ډاره خپله هم کوي او رعيت به يې همداسې په امن وي بيا عمر رضي الله عنه له خوبه راپاڅيدو هملته يې خبرې ورسره وکړې بيا هغه دتللو په وخت وويل زړه مې غواړي همدا اوس مسلمان شم زمونږ قانون کې داسې کار خيانت بلل کېږي زه به اوس لاړ شم بيا رازم اومسلمانيږم او همداسې يې وکړل خو کله چې يې روم کې خپلو خلکو ته دعمر رضي الله عنه حالات بيان کړل ډله ډله خلک به راتلل او اسلام به يې راوړلو[•].

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• حکاية الصحابة ج اول۵۳ صبح ـحلية الاولياء ۴/ص/۶۵۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۱۱) برخه:

د شپې د خپلو خلکو د احوال معلومول:

عمر رضي الله عنه د ابوبکر رضي الله څخه وروسته خليفه شو صحابه کرامو به ورته خليفه، خليفه رسول الله يعنى د الله جل جلا له د رسول صلى الله وسلم د خليفه خليفه ويل.

خو بعضو صحابه کرامو ته دا پوښتنه پيدا شوه چې بل څوک چې خليفه کېږي نو داد خليفه نوم به ډير اوږد شي نو ټولو فيصله وکړه چې مونږ مؤمنان يو او عمر رضي الله عنه مو امير دى نو اميرالمؤمنين به ورته وايو نو له دې وروسته اول نوم شو چې عمر رضي الله ته ورکول شو.

د عمر رضي الله عنه په لاس يوه ګوته وه په هغې ليکل شوي وو، ترجمه يې دا سې وه مرګ تر ټولو غوره نصيحت دى.

او عمر رضي الله به هميشه خلکو ته ويل چې تاسي تر ټولو ذليل خلک وئ چې د بتانو عبادت به مو کولو،

↩ الله جل جلاله در ته رسول اکرم صلى الله عليه وسلم را وليږلو ورباندى عزتمند شوئ.

↩ رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي دي عمر رضي الله عنه د جنتيانو رڼا ده په جنت کې.

↩ بل حديث شريف کې د حجة الوداع په ورځ رسول الله صلى الله عليه وسلم و فرمايل الله تعالى د عرفات په ورځ په ټولو مسلمانانو فخر کوي خو په عمر رضي الله عنه خاص فخر کوى.

↩ بل حديث کې ابوبکر رضي الله عنه فرمايلي چې ما د رسول الله صلى الله عليه وسلم نه اوريدلي دي چې که زما نه بعد نبي راتلاى نو عمر رضي الله به وو.

↩ بل حديث شريف دي چې رسول الله صلى الله عليه وسلم فرمايلي د عمر رضي الله عنه نه په بهتر سړي لمر ندى راختلى يعنى بل بهتر ترى دنيا کې نشته.

نو لدې څخه د عمر رضي الله بهتروالى معلوم شو•.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سيرت مبارک (۱۲) برخه:

قسم په خداى زه د دين په کار کې د (کوچو) نه زيات نرم يم.

د عمر رضي الله د ډيرې مينې په خاطر چې د دين سره يې لرله او د الله جل جلاله ويرې يې د شپې به ګرځيده او د خپل رعيت احوال يې معلومول خپل عادت ګرزولى وو.

يوه شپه په همدې خاطر له کوره وتلو د مديني کوڅو کې ګرځيدو چې يو کور کې يې د ماشومانو د ژړا اوازونه واوريدل له دروازې يې ور وکتل ګوري چې په اور کټوى ايښې څه شى پکې نشته او اور ترې لاندې بل دى، او ماشومان خپلې مور ته وايې زر شه موږ وږي يو خو مور ورته وايي تاسو اوده شئ چې ترکاري پخه شي تاسې به راپاڅوم، خو هغوى نه اوده کېږي اخر ډير وخت ووتو چې معمولا

• 1 حلية الاولياء ۴۷/۱،، 2 مجمع الزوايد ۷۴/۹، 3 اسدالغابة ۱۶۳/۴ ، 4 مسنداحمد۴ /۱۵۴، 5 ترمیذی ۳۶۸۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر کاري دومره وخت کې پخيږي، خو عمر رضي الله عنه انتظار دی چې څه کېږي خو انتظار اوږد شو نو،

اواز یې ورته وکړو خوری؟

داماشومان ولی ژړوي ماړه یې کړه چې اوده شي.

هغې ورته وویل په څه شي یې ماړه کړم؟

عمر رضي الله عنه ورته وویل ولی دیګ کې څه شی دي؟

هغې ورته وویل تشې اوبه مې پکې اچولې چې ویې وغولوم او اوده شي.

کور کې د خوراک څه نشته بس د عمررضي الله او زمونږ ترمنځ الله جل جلاله شته، عمر رضي الله ورته وویل نو عمر ته څه معلومه ده؟

هغې ورته وویل څنګه امیرالمؤمنین دی چې د خپلو مؤمنانو له احواله ندی خبر؟

عمر رضي الله په ژړا کورته راغی زر زر یې قجوري، وړه، وازده او نور لباس بوری کې واچول دومره شول چې اوچتولی یې نشو خپل غلام اسلم ته یې اواز وکړو اسلمه زر دلته راشه دا بوری زما په اوږه کېږده اسلم په منډه راغی ورته یې وویل نه نه امیرالمؤمنیه زه د څه لپاره یم امر کوه چېرته یې یوسم؟

عمر رضي الله عنه ورته وویل نه زه یې خپله وړم ایا ته الله جل جلاله ته د عمر له خوانه جواب ویلی شی؟

نو اسلم ورته بوری په شا کړه هغې کورته ورغی غږ یې ورته وکړو خورې لږ د خوړلو شیان مې راوړي زه درتلای شم؟

هغې ورته وویل ولی نه وروره راشه.

عمر رضي الله دننه ورغی او هماغه کټوی کې یې وازده، وړه او قجوري واچولی او پخپله لګیا شو اور ورپسې بلوي اسلم وایې ما ولیدو چې مبارکه ګڼه ګیره کې یې لوګی اخوا دیخوا وتو راوتو تر څو یې خواړه تیار کړل او کټوی یې راکوزه کړه پخپل مبارک لاس یې ماشومانو ته خوله کې خواړاک ورکولو تر څو خه ماړه شول نور یې بس کړه نو،

بیا یې لوبی ورسره شروع کړې د هغوی چیلې به یې را اخستل په څلورو به روان شو، تر څو چې ماشومان دده په دې کار په خندا شول او هغه ښځه ورته لګیا ده دعاء کوي الله جل جلاله دې د عمر په ځای تا د مسلمانانو خلیفه کړي، خو پیژني یې نه چې همدا عمر رضي الله عنه دی.

عمر رضي الله عنه چې ماشومان په خندا ولیدل خوشحاله شو تندی یې وځلیدو له هغه کوره راووتو لاره کې یې اسلم چې غلام یې وو ته وویل چې ته پوهیږې ما ولی ماشومانو سره لوبی کولی؟

هغه ورته وویل زه هم ستا دی کار ته حیران وم-

عمر رضي الله عنه ورته وویل ما ماشومان وږي لیدلي وو ماړه مې کړل خو په ژړا مې هم لیدلي وو، نو ځکه مې کوښښ وکړو چې په خندا یې هم ووینم نو ومی خندول.

عمر رضي الله عنه ډېر زیات مهربانه وه چې هر چا سره به یې د دین د غوښتني مطابق چلند کولو.

یوه ورځ دیو مسلمان او یهودي لانجه ورته راغله دواړو خپله دعوه بیان کړه خو یهودي په حقه وو نو عمر رضي الله د یهودي په حق کې فیصله وکړه نو یهودي وویل قسم دی ربښتینی امیرالمؤمنین یې نو عمر رضي په دوره یا قمچینه ووهلو چې ته څنګه پوهیږې چې زه ربښتینی یم؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ورته ویل چې ستا ټول کړه وړه عادتونه زموږ کتاب کې لیکل شوي دي او دا سې یې هم لیکلي چې ته به عادل هم یې او ستا هرې خوا ته به ملايکې ستا کومک کوي او تا به حق ته راکش کوي.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۱۳) برخه:

د عمر رضي الله عنه زړه ولی له کوچو نرم او ترکاڼي کلک وو:

علي (رض)، عثمان (رض)، طلحة (رض)، زبیر (رض)، سعد (رض)، او عبد الرحمن ابن عوف رضي الله عنهم ټول راجمع شول چې عمر رضي الله ته ووایې چې دا ډیره سختي پریږده؛ خو ټول ویریدل چې څنګه ورته ووایې چا جرأت نشو کولای؛ خو دوی کې عبد الرحمن ابن عوف رضي الله عنه جرأت منـد وو او د عمر رضي الله عنه دوست هم وو هغه ته یې وویل ته لاړ شه ورته ووایه.

عبد الرحمن ابن عوف رضي الله ورغی ورته یې وویل یا أمیر المؤمنینه ستا روب داب ویری او سختئ په خلکو ډیر اثر کړی بعضي خلک تاته د کوم ضرورت په خاطر راشي او غواړي تاته خپل ضرورت وړاندې کړي؛ خو ستا له ویرې تاته اظهار نشي کولای او د هغوی ضرورت او مشکل حل نشي بیرته ولاړ شي.

نو که ته دا ډیره سختي پریږدې چې خلک وکولای شي تاته خپل مشکلات ووایي او ته یې حل کړې نو، عمر رضي الله عنه ورته وویل ستا دې په الله جل جلاله قسم وي چې تاته دغه خبره علي، عثمان، طلحة، زبیر، او سعد نده کړې؟

عبد الرحمن رضي الله عنه وفرمایل چې هو هغوی راته ویلي خو زه هم دا اوس له هغوی راغلم او هغوی هلته انتظار ناست دي بل ځوک لدې خبرې خبر ندي ته څنګه خبر شوې؟

عمر رضي الله عنه ورته څه ونه ویل، خو په ژړا شو.

عبد الرحمن ابن عوف پوه شو چې دا د ده کرامت دی بیا عمر رضي الله عنه ورته وویل قسم په الله جل جلاله چې زه دومره نرم شوم چې اخر له الله جل جلا له وویریدم چې دومره نرمي هم نده پکار بیا سخت شوم خو بیا هم له الله جل جلاله وډار شوم چې دومره سختئ باندې الله جل جلاله ناراض نشي.

بیا یې وفرمایل عبد الرحمانه قسم په الله جل جلاله زما زړه د دین په خاطر دومره نرم شو چې له کوچو هم زیات نرم شو او بیا د دین په خاطر دومره سخت شو چې له کاڼي هم زیات سخت شو نو ته ووایه چې زه څه وکړم دا د دین کارونه هم دا سې دي چې د سختئ ضرورت وي سختي پکار ده چې د نرمئ ضرورت وي نرمي پکار ده، نو عبد الرحمن ابن عوف ترې په ژړا را ووتو او لاسونه یې یو په بل سره وهل او ویل یې ای عمره تا خو راتلونکي خلیفګان په مشکل کې واچول چې ته نه پوهیږې چې سختي وکړم که نرمي نو بل به څوک وي چې لتا زیات څه تعامل وکړي.

عمر رضي الله عنه به همیشه دا سې فرمایل د دین د کار لپاره سختي ضروري ده، خو دومره هم نه چې له ځانه جابر جوړ کړې او نرمي هم پکار ده خو دومره هم نه چې بیا دې حیثیت ختم شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عمر رضي الله عنه به چې کله مسجد کې وعظ وکړو او بیا به یې کور ته تشریف ویوړو نو خپل د کور خلکو ته به یې فرمایل تاسو خو زما خبرې واوریدلی قسم دی چې کوم کار نه مې خلک منع کړي او تاسي هغه وکړئ، نو تاسي ته به له نورو خلکو دوچنده سزا درکوم.

رسول الله صلی الله علیه سلم فرمایلي دي چې زما د امت څخه د دین په باره کې ترټولو سخت عمر رضي الله عنه دی•.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۱۴) برخه:

پخوانیو اسماني کتابونو کې د عمر رضي الله ذکر:

امیرالمؤمنین عمر رضي الله عنه کورته تشریف ویوړو ګوري چې {أمّ کُلثُوم بنت علی ابن ابي طالب رضي الله عنهما}، چې بي بي وه په چغو چغو ژاړي.

عمر رضي الله عنه وارخطا شو زر ورغی غیږ کې یې ونیوله ورته یې وویل ولې څه پیښه شوې کوم مصیبت راغلی هله زر وایه هغې مبارکې په ژړا کې ورته وویل،

دغه یهودي راته دغم خبره کړې هغه {کعب الاحبار} دیهودو عالم ؟

عمر رضي الله ورته وویل زر وایه هغه څه ویلي؟

أم کلثوم رضي الله عنها وویل هغه وایي چې ستا خاوند امیرالمؤمنین د دوزخ په غاړه ولاړدی او داخبره زمور کتاب کې لیکلې ده.

عمر رضي الله ورته وویل ماشاء الله نو ته دې خبرې ته دومره په چغو ژاړې؟

خو زما ګومان دی چې زه الله جل جلاله نیکبخته پیدا کړې یم.

بیا یې د {کعب الاحبار} دراوستلو امر ورکړو -کعب الاحبار چې کله راوستل شو او عمر رضي الله عنه له ویرې او دهشت ډکه څهره یې ولیدله وارخطا شو او ویې ویل یا امیر المؤمنین چالاکي او بیړه به را باندې نه کوې- ته اول زما خبره واوره زما دی په الله جل جلاله قسم وي ته به د همدې میاشتې اخر کې جنت کې وې.

عمر رضي الله عنه ورته موسکی شوه ورته یې وویل ماشاءالله لکه ته د جنت ټیکدار یې لږ مخکې دې ویلې چې زه د دوزخ په غاړه ولاړ یم اوس وایې د دې ذالحجې اخر کې به جنت کې یې دا لا کوم حکمونه دي چې ته یې کوې؟

{کعب الاحبار} ورته ویل هو زمور کتاب کې ستا دټول عمر علایم لیکل شوي دي او هغې کې لیکل شوي چې ته کله خلیفه شې؛ نو د مسلمانو فتحې به دومره زیاتې شي چې د دنیا شرق غرب شمال جنوب ته به ورسیږي او ستا مثال داسې دی، لکه ته چې د دوزخ په غاړه ولاړ وې او په دواړه لاسه خلک له دوزخ منع کوې خلک په کثیر تعداد کې دوزخ ته روان وي چې تا ګوري بیرته به را واپس کیږي یعنې په خپله خوښه به مسلمانیږي او کوم چې د دوزخ غاړې ته در رسیږي ته به یې په زور او

• طبقات الکبری ۲۱۸/۳-۲۱۹-۲۲۰، حلیة الاولیاء ۱/۵۰-۵۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

قوت منع کوی؛نو ما داسې ندي ویلي چې ته دوزخي یې داسې مې ویلي چې ته د دوزخ په غاړه ولاړ یې.

بله خبره ستا د جنت ته دتللو پکې د همدې ذالحجې اخر لیکلی خو چې ته وفات شې بیابه خلک تر قیامته پورې چې کافران وي دوزخ ته به روان وي.

بیا عمر رضي الله عنه رښیا هم په هماغه میاشت کې وفات شو.

← یوه شپه عمر رضي الله عنه د شپې اخره حصه کې د خپل عادت مطابق ګشت کولو چې دیو کورنه د مور او لور اوازونه راغلل مور ورته وایې لورې نن غوا شیدې لږ وکړل اوبه ورګډې کړه، چې زیاتې شي چې خرڅې یې کړو،

لور ورته وویل مورې دا کار امیرالمؤمنین منع کړی ندی؟

مور یې ورته وویل نو امیرالمؤمنین ته څه معلومیږي چې تا اوبه ورګډې کړې؟

لور ورته وویل نو که امیرالمؤمنین مونږ نه ویني نو الله جل جلاله خو مو ګوري زه دا کار نشم کولای نو امیرالمؤمنین چې دهغې تقوی ولیدله ډیر خوشحاله شو یو روایت کې دي چې بیا یې خپل ځوی ته په نکاح کړه•.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۱۵) برخه:

◆ عبدالرحمن ابن عوف رضي الله عنه فرمایي چې دقبایلو بعضي خلک مدینې منورې ته راغلل چې خپل ضرورتونه امیرالمؤمنین ته مخکې کړي، نو ناوخته راورسیدل او د مدینې منورې اطرافو کې یې خیمې ووهلې نو عمر رضي الله عنه خبر شو او ماته یې وویل که خوښه دې وي چې ما او تا نن شپه وربانددې پهره یا څوکیداري وکړو ځکه چې دغه خلک له لرې علاقې او اوږد سفر نه راغلي ستومانه دي چې دوی ارام وکړي مونږ به ورته ووایو چې تاسې بیغمه خوب وکړئ او څوک ترې غلا ونکړي،

عبدالرحمن ابن عوف رضي الله عنه فرمایي ما ورته وویل خوښه مې ده نو دواړو اودسونه وکړل یو خواته زه ترینه چې دخطرې امکان وو په لمانځه لګیا شوم چې هم به عبادت وکړم او هم پهره اوبل خواته امیرالمؤمنین شو،

لږ وخت بعد له یوې خیمې دماشوم د ژړا اواز راتلو خو خبره اوږده شوه هغه نه غلی کېدو نو امیرالمؤمنین ورغی ورته یې وویل خورې دا ماشوم ولې ژاړي غلی یې کړه هغې لږ وخت لپاره غلی کړو خو بیا په ژړا شو او عمررضي الله عنه بیا ورغی چې ماشوم غلی کړه، خو همداسې دا کار تر اخري شپې پورې جاري وو اخر کې بیا عمر رضي الله عنه ورغې ورته یې وویل ته خو ډیره بده مور یې هیڅ دې زړه کې رحم نشته،

هغې ورته وویل وروره زه لتا ډیره تنګه شوم بیابیا راځې نو ستا زماسره څه کار دی،

• حیاة عمر ۱/ ۳۲۷-۳۲۸، طبقات الکبری ۳/ ۲۵۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما دغه ماشوم له تي رودلو منع کړی شوی نه ورکوم ځکه چې امیرالمؤمنین تې خورو ماشومانو ته د بیت المال نه خوراکه نه ورکوي او مونږ صباته ترینه د کومک غوښتلو لپاره راغلي یو ، نو چې مونږ ته کوم امداد راکوي د دې ماشوم برخه به هم راکړي زه بیا نشم راتلای مونږ له لرې علاقې راغلي یو لږه موده بعد به ماشوم له تي رودلو منع کوم نو اوس مې منع کړو ،

نو عمر رضي الله عنه ورته وویل ګرانې خورې ماشوم ته شودې ورکړه زه ستا ضامن یم عمر رضي الله عنه به ستا د بچي لپاره خپل فرمان بیرته واخلي او تاته به پوره نفقه مقرر کړي هغې ماشوم ته شودې ورکړې ماشوم غلی شو صباشوی هم وو عمر رضي الله عنه او عبدالرحمن ابن عوف رضي الله عنه مسجدته راغلل لمونځ ته عمر رضي الله مخکې شو ؛ خو لمونځ کې یې ژړل له ژړا له وجې یې له سینې مبارکې اواز نه راوتل ، چې لمونځ اداء شو امیرالمؤمنین ممبر ته پورته شو ویې فرمایل هلاکت دی دعمر لپاره څومره ماشومان به له لوږې مړه شوي وي څومره ماشومانو به ژړلي وي زه به الله جل جلاله ته څه جواب ورکوم نور یې وفرمایل له نن نه بعد زه د بیت المال خزانچي ته امر کوم چې هر نوي پیدا شوي ماشوم ته به پوره نفقه ورکوي او هغه ښځې ته یې هم پوره ورکړه.
ګرانو لوستونکو الله جل جلاله دې مونږ ته هم داسې زړه سوانده عادل حاکم نصیب کړي.

◆ ابي ابن کعب رضي الله عنه فرمایي چې زما او عمر رضي الله عنه ترمنځ لانجه راغله زما قجورې چا کټ کړې وې ما عمر رضي الله عنه ته وویل ستا د حاکمیت په دوران کې چا زما قجورې چا کټ کړې ته امیرالمؤمنین یې ته یې ضموار یې هغه انکار وکړو ما ورته وویل راځه ستا په قاضي به فیصله کوو ،

زید ابن حارثة رضي الله عنه قاضي وو ، خپل کور کې به یې فیصلي کولې دار القضاء نه وه جوړه شوې نو دواړه ورغلو اجازه مو واخستله کورته ددننه شو ؛ خو زید رضي الله عنه یو ساده فرش باندی ناست وو او هغه عمر رضي الله عنه ته پدی خاطر چې امیرالمؤمنین دی اشاره وکړه چې د فرش یوه څنډه باندې ورسره کښېني ؛ خو عمر رضي الله عنه وربانډې اعتراض وکړو چې دا کار ستابی عدالتي ده ته باید مدعي او مدعا علیه سره مساوي چلند وکړې بیا زید رضي الله عنه د دواړو دعوه واوریدله نو د شرعي مطابق باید دعوه کوونکي شاهدان یاګواهان چې د شاهدۍ ورکولو اهل وي پیش کړي وی ابی ابن کعب سره ګواهان نه وو ، نو بیا د شرعي مطابق باید منکر قسم وخوري نو زید رضي الله عنه ابی ابن کعب رضي الله عنه ته وویل زه د قسم خوړلو نه څوک نه بچ کوم او نه په دې باره کې چاته سوال کوم دا یو شرعي حق دی خو تاته سوال کوم چې امیرالمؤمنین له قسم خوړلو معاف کړي.

عمر رضي الله دزید رضي الله عنه پدې خبره هم اعتراض وکړو چې داسې ندي کول پکار که داسې دلیل پیدا شي چې حاکمان له قسم کولو معاف شي بیابه ترقیامته دا کار جاري وي چې دا بې

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵عدالتي ده، نو زه قسم خورم او په حقه قسم خوړل هیڅ کومه ګناه نلري نو عمر رضي الله عنه قسم ۵وخوړو او دعوه خلاصه شوه•.

❀❀❀❀❀

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۱۶) برخه:

د مسجد لپاره د مالک بې اجازې د چا ځمکه استعمالول:

◆ دزید بن اسلم رضي الله عنه نه روایت دی چې عمر رضي الله عنه غوښتل مسجد نبوي صلی الله علیه وسلم فراخه کړي او مسجد سره نژدې ځمکه د عباس ابن مطلب وه، چې د رسول الله صلی الله علیه وسلم تره وو نو عمر رضي الله عنه ورته وویل چې دا ځمکه ما باندې خرخه کړه.

خو عباس رضي الله عنه انکار وکړو بیا عمر رضي الله عنه ورته وویل چې ماته یې وبښه خو هغه لدې هم انکار وکړو بیا عمر رضي الله عنه ورته وویل ته یې پخپله مسجد ته وقف کړه خو عباس رضي الله عنه نه منله اخر عمر رضي الله ورته وویل دغه دریو کارونو کې به یو درباندې کوم خو عباس رضي الله ورته وویل نه یې شی رابانـدی کولی اخر دواړو فیصله وکړه چې ابی ابن کعب رضي الله عنه باندې به فیصله کوو دواړه ابی ابن کعب رضي الله عنه ته ورغلل دواړو ورته حقیقت بیان کړو ابی ابن کعب رضي الله عنه عمر رضي الله ته وویل امیرالمؤمنینه ته حق نلرې چې د چاځمکه بې اجازې یاقیمت ورکولو مسجد کې داخله یامسجد پکې جوړ کړې،

عمر رضي الله عنه ورته وویل تا دا فیصله په کوم دلیل وکړه په قرآن که سنت نبوي؟

ابی ابن کعب رضي الله عنه ورته وفرمایل ما په سنت نبوي فیصله کړې ما د رسول الله صلی الله علیه وسلم نه اوریدلي چې کله سلیمان علیه السلام بیت المقدس جوړولو نو، چې ما ښام به یې کار بس کړو سهار ته به هغه دیوالونه بیرته وران شوي وو؛ نو الله جل جلاله ورته وحې راولیږله چې تر څو دې د دغې ځمکې خاوندان نوي راضي کړې نو تا ته پکې تصرف کول ناروا دي نو سلیمان علیه السلام هغوی راضي کړل نو کله چې عباس رضي الله عنه د ابی ابن کعب رضي الله عنه فیصله واوریدله چې د ده په حق کې وشوه نو په خپله خوښه یې ځمکه مسجد ته وقف کړه،

◆ بل روایت کې د سعید ابن مسیب رضي الله عنه نه همدغه رقم قصه ذکر شوې خو هغې کې فرمایلي چې کله الله جل جلاله سلیمان علیه السلام ته وحې راولیږله نو سلیمان علیه السلام دهغې ځمکې خاوند را وغوښتلو ورته یې وفرمایل دا ځمکه په ما خرخه کړه هغه قیمت ورته وښودلو نو سلیمان علیه السلام قیمت ورته اداء کړو نو هغه سړي ترینه پوښتنه وکړه زما دغه ځمکه ښه ده که دغه روپې. سلیمان علیه السلام ورته وویل ځمکه ښه ده ځکه مسجد پرې جوړوم هغه سړي انکار وکړو چې نه یې خرڅوم سلیمان علیه السلام ورته قیمت زیات کړو هغه بیا پوښتنه وکړه چې دغه ډبل قیمت ښه دی که ځمکه؟ سلیمان علیه السلام ورته وویل ځمکه هغه بیا انکار وکړو همداسې دهغه سړي پوښتني زیاتي شوې او قیمت هم څوچنده شو اخر کې سلیمان علیه السلام ورته وویل دغه څوچنده

• ابن عساکر ـج ۴: ۱۲۴ ص، بیهقی ـج ـ۲ـ ۲۷۰ص

(c) ketabton.com: The Digital Library

قيمت واخله خو بيا به دا پوښتنه نکوي چې ځمکه ښه ده که روپۍ نور دې دا پوښتنې بس کړه کنه په زور يې درنه اخلم نو الله جل جلاله ورته وحې راوليږله چې ای سليمان عليه السلامه که ته د غه نفرته د خپل لاس د مزدورۍ نه او خپل رزق نه قيمت ورکوې خو ته پوی شه او ستا کار که ته يې د الله جل جلاله د درکړل شوي مال نه ورکوې نو تر څو چې راضي شوی نه وي دده ځمکه کې مسجد نشې جوړولای نو سليمان عليه السلام هغه نفرته ترهغې روپۍ ورزيا تولې ترڅو يې راضي کړو نو ابی ابن کعب رضي الله عنه ورته وفرمايل ما دغه خبره د رسول الله صلی الله عليه وسلم نه اوريدلی نو عمر رضي الله عنه وويل ټيک شوه زه ترې تير يم ترڅو چې دعباس رضي الله عنه خوښه نوي نه يې مجبوروم،

نو چې کله عباس رضي الله عنه د ابی ابن کعب رضي الله فيصله واوريدله ويې ويل ما خپله ځمکه د مسجد لپاره وقف کړه نو په دې لانجه کې حکمت داوو چې راتلونکې مسلمانانو ته پکې يو صريح حکم پلاس ورغی او لدې معلومه شوه هغه خلک چې پردۍ ځمکې غصب کړې بيا پکې مسجد جوړ کړي باکل ناروا دی لمونځ پکې نه کيږي بل دا خبره واضحه شوه چې عمر اميرالمؤمنين وو خو ديو ادنی قاضي فيصله يې ومنله او زور او قوت يې استعمال نکړو•.

❋ ❋ ❋ ❋ ❋

د عمر رضي الله عنه د سيرت او عدالت (۱۷) برخه:

◆ کله چې عمر ابن العاص رضي الله عنه افريقايی شتمن او تاريخي هيواد مصر فتحه کړ؛ نو دې فتحې کې ورسره د اميرالمؤمنين ځامن عبدالله او عبدالرحمن ابن عمر رضي الله عنهم هم شريک و،؛ خو عبدالرحمن ابن عمر رضي الله عنه يو بل نفر چې سروعه ابن عتبه بن حارث نوميدو غلط کړو او شراب يې وربانديې وڅکل چې شپه تيره شوه نو؛ عبدالرحمن رضي الله عنه، عمروابن العاص رضي الله عنه ته چې دمصر حاکم وو ورغی ورته يې وويل چې مونږ دواړو يو قسم شراب څکلي مونږ دواړه پاک کړه يعنی حد راباندې جاري کړه، عمروابن العاص رضي الله عنه ورته وويل صباته راشئ نو عبدالرحمن رضي الله عنه کور ته روان شوه لاره کې يې ورور عبدالله ابن عمر رضي الله عنه وليدو ورته يې وويل ما بيګاه شراب څکلي او مست شوی يم نو عبدالله ابن عمر رضي الله عنه ورته وويل ښه کار دی ندی کړی؛ خو چاته ونه وايی راځه کورته زه به سر دربانديې (ګل) يا وخريم او په درو به دی هم ووهم پاک به شې خو ډيره د شرم خبره ده چې خلکو ته معلومه شي چې د اميرالمؤمنين ځوی شراب څکلي عبدالرحمن رضي الله ورته وويل چې ما خو والي صاحب عمروابن العاص خبر کړی دی.
نو عبدالله ابن عمر رضي الله عنه ورته وويل راځه چې سر خو دربانديې (ګل) يا وخريم هغې وخت کې د شرابو څکونکي ته هم درې وې هم سر خريل نو سر يې ورته وخريلو او بيا عمروابن العاص رضي الله عنه په دورو ووهلو،

• کنز المال :ج/ ۳/ص/۳۴۵، تاريخ ابن عساکر : ۵ /ص :۶۷۸، تاريخ خلفاء الراشدين :ج/۱ _باب حياة اميرالمؤمنين

(c) ketabton.com: The Digital Library

خــو داخبــره دافريقــا ايې هيــواد مصــرنه دعربــو جزيــرې تــه را ورســيده او عمــر رضــي الله عنــه خبرشــو سمدســتي يــې ليــک وليکلــو او عمــروابن العــاص تــه يــې وليږلــو چــې زمــا ځــوی ماتــه راوليــږه کــه د دورو وهلــو پــه ســبب نشــي راتــلای نــو پــه اوښ کېجــاوه بــارکــړه او پکــې وايــې چــوه او ماتــه يــې راوليــږه عمــروابن العــاص رضــي الله عنــه تــه چــې ليــک ورسيدو سمدستي يــې پــه اوښ پــه کېجــاوه کــې بــارکــړ او مــدينې تــه يــې راوليږلــو کلــه چــې مــدينې منــورې تــه راورسيدو عمــر رضــي الله عنــه ورتــه وويــل چــې؛ زه دې بيــا پــه دورو وهــم نــو عبــدالرحمن رضــي الله عنــه ورتــه وويــل ابــا جانــه زه خــو يــو ځــل وهــل شــوی يــم او حــد راباندې جــارې شــوی بيــا مــې ولــې وهــې عمــر رضــي الله ورتــه وويــل ولــې مــا تاســوته باربــار نــدي ويلــي چــې پــه الله جــل جلالــه قســم چــې کــوم کــار نــه ماخلــک منــع کــړي او تاســو هغــه وکــړئ تاســو تــه بــه دوچنــده ســزاء درکــوم نو اوس را وړاندی شه او بيا يې په دورو ووهلو،

دا ددې لپــاره چــې څــوک ونــه وايــې چــې اميرالمــؤمنين دالله جــل جلالــه حکــم پــه ځــای کــول او شــريعت تطبيقــول لــه کــوره نــه شــروع کــوي دا وو دعمــر رضــي الله عنــه عــدالت چــې خپــل ځــوی يــې ترډېرلــو زيــات ووهلو،

◆ دانــس ابــن مالــک رضــي الله عنــه نــه روايــت دی چــې مصــر کــې يــو مصــري باشــنده د عمــروابن العــاص رضــي الله عنــه چــې دمصــر والــي وو ځــوی ســره د منــډې وهلــو مقابلــه وکــړه او هغــه مصــري پــه منــډه کــې ترينــه وړانــدی شــو او ټــاکلي هــدف تــه ورســيدو؛ نــو دعمــروابن العــاص رضــي الله عنــه ځــوی تــه غصــه ورغلــه چــې زه د دومــره غټ ســړي يعنــي والــي ځــوی يــم او تــه رانــه مخکــې شــوې؛ نــو هغــه مصــري باشــنده يــې پــه قمچېنــه ووهلــو؛ نــو هغــه مصــري باشــنده هلتــه عمــروابن العــاص تــه شــکايت ونکــړو چــې کېــدای شــي زمــا فريــاد وانــه وري؛ نــو مــدينې منــورې تــه راغــې او عمــر رضــي الله عنــه تــه راغــې او ورتــه يــې وويــل يــا اميرالمــؤمنين مــا تاتــه پنــاه راوړې اميرالمــؤمنين ورتــه وويــل مــا پنــاه درکــړې وواېــه چــا ظلــم درباندې کــړی هغــه وويــل زمــونږ دمصــر د والــي عمــروابن العــاص رضــي الله عنــه ځــوی راســره منــډه ووهلــه او زه تــرې مخکــې شــوم خــو پــه هغــه بــده ولږېده او زه يــې ډېــر زيــات پــه دورو ووهلــم دا دی بــدن مــې وګــوره ســره د دې چــې د مصــر نــه مــې پــه مياشــتو ســفر کــړی خــو بيــاهم د وهلــو ځايونــه تــک شــنه دي او د وهلــو اثــارات يــې ښکاري.

نــو عمــر رضــي الله عنــه، عمــروابن العــاص رضــي الله عنــه تــه مکتــوب وليکلــو ورتــه يــې وليکــل زمــا دليــک پــه رســيدو پــه خپــل ځــای څــوک ديندار نفر مقــرر کــړه او تــه هــم راشــه او هغــه ســتا نــازولی مغــرور ځــوی دی هم راوله،

◆ کلــه چــې عمــروابن العــاص رضــي الله عنــه تــه ليــک ورســيدو دحکــم تعميــل يــې وکــړو سمدســتي پــه اوښــانو راســپاره شــول او ځــان يــې مــدينې منــورې تــه راورســوو قربــان لــه داســې واکمــن چــې يــو مکتــوب باندې لــه افريقــا نــه يــو والــي چــې اوس د بادشــاحيثيت لــري ورتــه پــه مياشــتو ســفر کــوي او د اميــر اطاعــت کــوي او ځــان رارســوي او قربــان لــه داســې والــي چــې بيشــماره ملکونــه يــې فــتح کــړي او د اســلام جنــډه يــې پــرې لړولــې هــيڅ ځــان ورتــه بــد نــه ښــکاري پــه خوشــحالۍ امــر تــه غــاړه ږدي او دمياشــتو ســفر کــوي خــو نــه اعتــراض کــوي نــه ســرغړونه کــوي او نــه يــې ځــوی دراتلــو څخــه انکــار کــوي دا ټولــه خــوبي اســلام کــې ده څــوک چــې اســلام نــه خبــروي دغســې د اميــر اطاعــت کــوي کلــه چــې را ورســيدل دواړه اميرالمــؤمنين تــه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخامخ کېناستل، اميرالمؤمنين وفرمايل هغه د مصر مظلوم باشنده را وغواړئ هغه راغی اميرالمؤمنين دره هغه مظلوم ته ورکړه ورته يې وويل وهه يې،

◆ انس رضي الله عنه فرمايي چې هغه يې په وهلو شروع وکړه؛ نو مونږ هم غوښتل چې سم يې ووهي چې بيا دکوم واکمن ځوی داسې غلطي ونکړي او عمررضي الله عنه ورته وويل وهه يې ترڅو يې عقل سرته راشي، انس رضي الله فرمايي چې دومره يې ووهلو چې مونږ نور غوښتل چې بس يې کړي، بيايي ورته وويل دا پلار يې يعنې عمروابن العاص هم پدې سرسريو خو درې ووهه چې بيا يې ځوی دومره ظلم او بې ادبي ونکړي، هغه مصري ورته وويل يا اميرالمؤمنين پلار يې نه وهم هغه ګناه نده کړې بيا اميرالمؤمنين دواړو ته وفرمايل الله تعالی خو خپل بندګان ازاد پيدا کړي تاسې په کوم دليل غلامان ترې جوړ کړي؟

بيا يې وفرمايل لاړشئ او خپله وظيفه په احسنه طريقه سرته رسوی. چې بيا دچا شکايت رانشي قسم په الله جل جلاله چې د دنيا هرکونج کې څوک راته فرياد وکړي زه به يې واورم او ځان به ورورسوم.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله د سيرت مبارکه (۱۸) برخه:

د جاسوسی په تور د مسلمان د وژلو حکم او قتل خطاء

يزيدبن ابي منصور رضي الله عنه فرمايي چې[•]،

(1) اميرالمؤمنين عمرابن الخطاب رضي الله عنه يو تن چې - جارود يا ابن جارود نوم يې وو دبحرين امير يا والي ټاکلی وو هغه يو تن چې ادرياس نوميده پدې تور چې دوښمن ته جاسوسي کوي دښمن ته دمسلمانانو په ضد خطونه ليکي او د مسلمانانو رازونه هم افشاء کوي ووژلو خو چې کله يې سر ترې پريکوو نو هغه چغې وهلې هاى عمر هاى عمر رضي الله عنه،

نو چا اميرالمؤمنين رضي الله عنه ته اطلاع راوړه چې ستا مقرر شوی والي جارود يوتن دشک په بنياد ووژلو او هغه چغې وهلې چې هاى عمر هاى عمر،

نو عمر رضي الله عنه سمدستي ليک وليکلو او دبحرين والي ته يې زر د راتلو حکم وکړو جارود ته چې کله د اميرالمؤمنين ليک ورسيدلو بې له ځنډه په سورلۍ سپور شو او مدينې منورې ته يې ځان راورسولو،

کله چې اميرالمؤمنين رضي الله عنه ته خبر ورسيدو چې جارود راغی سمدستي يې راوغوښتو کله چې ورته مخامخ کېناستو نو عمر رضي الله عنه نيزه د هغه غاړې ته د هغه د ګيرې لاندې وروړله او ويې ويل ادرياسه زه حاضريم ادرياسه زه حاضر يم،

بيايې جارود ته وويل ادرياس دې ولې ووژلو هغه ورته وويل چې يا اميرالمؤمنين ماته اطلاع راغلې وه چې ادرياس دښمن ته خطونه ليکل جاسوسی شک وربانندی وو او د دښمن صف ته د ورتللو اراده يې لرله.

[•] (۱) کنزالعمال ج :۴، ص ۴۱۹ ، ابن راهويةج/۱ :باب خلفاء الراشدين ، (۲) اخرج حاکم ،باب فضيلة اميرالمؤمنين ج/۱ /ص۴۲۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

عمر رضي الله عنه ورته وویل ښه ته د شک په بنیاد د یو مسلمان وینه تویوې؟
فقط د غلطۍ ارادې په کولو باندې خلک وژنې؟
په خط او کتابت کولو باندې یو مسلمان قتلوې؟
جاروده ته ماته وو ایه چې څوک دا سې شته چې د شر او فساد اراده یې نوي کړې؟
نو غلطه اراده خو ملایکې هم نه لیکې تر څو چې چا بد عمل کړی نوي.
ښه، ته ما د دې لپاره ټاکلی یې چې د خلکو ژوند وژغورې خلکو ته خدمت وکړې د خلکو ستونزې حل کړې او که د دې لپاره چې خپل رعیت ووژنې؟
ای جارووده که چېرته زما سره دا ویره نوي چې راتلونکې مسلمانان به بیا زما پدې کار عمل کوي او هر څوک به په قتل خطا قصاصیږي نو ما به او س ستا سر قلم کړی وو.
پاڅه له مخې مې ورک شه بیا دا سې کار ونکړې او لاړ شه د ادریاس وارثینو ته دیت ورکړه.
هغه والي جارود بیرته بحرین ته لاړو او د مړه شوي وارثینو ته یې سل اوښان دیت ورکړل،
(۲) عطاء رضي الله عنه فرمایي چې عمر رضي الله عنه به هر کال د حج موسم کې خپل ټول والیان او امیران راغوښتل،
بیا به یې اعلان وکړو چې زما دغه حکمرانانو په هر چا ظلم کړی وي را دې شي نو یوه ورځ یې اعلان وکړ، چې هر چا باندې چا ظلم کړی وي ودې وایې ټول مسلمانان غلي شول خو یو تن را پورته شو او ویې ویل چې ما باندې فلاني والي ظلم کړی زه یې سل درې وهلې یم، نو عمر رضي الله عنه هغه والي را وغوښت او دغه نفر ته عمر رضي الله وویل واخله دره او سل درې یې ووهه،
دې وخت کې عمرو ابن العاص رضي الله عنه د مصر والي را پورته شو ویې ویل ای امیر المؤمنینه لږ احتیاط کوه که دا سې وکړې نو بیا به تر قیامته ستا دغه کار دیو قانون په شکل چلیږي او یو سنت به جوړ شي ته ماته اجازت راکړه چې زه دغه نفر راضي کړم بیا یې هغه نفر په دوه سوه دیناره راضي کړو یعنې په هره دره دوه دیناره،
بیا عمر رضي الله وفرمایل ما دغه د انتقام قانون د رسول الله صلی الله علیه وسلم نه یاد کړی بیا یې د جلیبیب رضي الله مشهوره قصه بیان کړه، چې رسول الله صلی الله علیه وسلم اعلان کړی وو، چې د چا په ما کوم حق وي را دې شي او خپل انتقام دې واخلي او جلیبیب رضي الله ویلي وو، چې تا زه په دره وهلی وم زه غواړم خپل انتقام واخلم چې دا واقعه به بیا تفصیل سره ذکر کړو•،

❁❁❁❁❁

• {1} کنز العمال ج 4 صفحه 419
{2} کنز لعمال ج 4 صفحه 421 ،
وذکر ابن جریر فی کتابه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه دعدالت (۱۹) برخه:

قتل خطاء او انتقام آخستل،

(1) دحسن ابن علي رضي الله عنه څخه روایت دی، چې په مدینه منوره کې دیوې حاملې ښځې خاوند له څه مودې ورک وو او امیرالمؤمنین به خرڅ خوراک لباس ورلیږل، یوه ورځ یې د څه ملاحظاتو په خاطر را وغوښتله او څوک یې ورولیږلو چې راشي خو هغې د راتلو نه انکار وکړو،

دوهم ځل یې بیا جواب ورلیږلو، خو هغه ښځه راتلو ته تیاره نه وه،

چاورته وویل ښه خبره داده، چې امیرالمؤمنین ته ورشې هغې چغې کړې چې های زمابخته د امیرالمؤمنین زما سره څه کار دی چې ما غواړي،

خو له ویرې له کوره را ووتله، خو لاره کې ورباندې دبچي پیدا کېدلو دردونه راغلل او دچا کورته ورننوتله او هلته یې ماشوم بې وخته پیدا شو ماشوم دوه چغې وکړې او مړ شو نو، چې کله امیرالمؤمنین خبرشو؛ نو ډیر خفه شو او ټول صحابه کرام یې راوغوښتل چې تاسې ووایې چې ما باندې د دې ماشوم دقتل ګناه شته کنه ډیرو صحابه کرامو ورته وویل چې تا باندې هیڅ نشته ځکه تا خو فقط ادب ورکولو لپاره راغوښتې وه،

خو علي رضي الله عنه غلی ناست وو، عمر رضي الله عنه ورته وویل ته خو هم څه ووایه ستا څه رأیه ده؟

علي رضي الله عنه ورته وویل که چېرته دغه صحابه کرامو له خپل ځانه تاته ویلي وي چې ته ګنهګار نه یې نو دوی په غلطه دي اوکه دوی ستا دخوشحالۍ لپاره داسې وایی نو داستالپاره ښه نده،

اصل خبره داده چې تاته خپل رعب معلوم دی خلک لتا څومره ویریږي او زنانه ذات خو هسې هم کمزوری زړه لري،

او دغه ښځې ستاله ویرې له راتلو نه هم انکار کړی نو ځکه، ته باید د دې ماشوم دقتل خطاء دیت اداء کړې، نو عمر رضي الله عنه ته د علي رضي الله عنه رأیه خوښه شوه او ورته یې وویل چې ته دغه دیت ټولو قریشو باندې تقسیم کړه او هغې ښځې ته یې ورکړه،

سبحان الله داسې عدل داسې تقوی او د الله جل جلاله ویرې په معمولي خطاء باندې پخپل ځان فیصله کوي او دیت اداء کوي.

(2) دزید ابن وهب رضي الله عنه نه روایت دی چې یو ورځ امیرالمؤمنین رضي الله عنه له کوره راووتلو او ګوتی یې غوږونو کې ورکړې وې لکه چې څوک اذان کوي او چغې یې وهلې ای هغه خلکو چې تاسې عمرته اوازونه کوی زه حاضر یم زه ستاسې فریادونه اورم زه ستاسې های عمره های عمره اواز اورم،

صحابه کرام حیران شول چې امیرالمؤمنین باندې څه وشول؟

چا ورته وویل امیرالمؤمنین ته دکوم امیر یا والي لخوانه لیک راغلی چې هغوی نه قتل خطاشوی او یو مجاهد سپه سالار یا قومندان یا سرلښکر دا کار کړی هغه داسې وه چې مجاهدینو کافران پسې اخستي وو او هغوی د یو لوی نهر نه اخواته لاړل او مجاهدینو سره داسې اسباب نه وو، چې معلومه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي چې نهر څومره ژور دی چا ورته یو سپین ګیری ضعیف سړی وښودلو چې د غه سړی تجربه لري هغه قومندان یا سرلښکر هغه سړي ته وویل دې نهر ته کوز شه او د دې ژور والی معلوم کړه هغه سپین ګیري ورته وویل زه دا کار نشم کولای ځکه چې سخته یخني ده اوبه واوري پشان یخې دي، نو که زه ورکوز شم مړ کېږم خو هغه سرلښکر ورته وویل چې ته به ضرور دغه کار کوې ځکه چې مونږ ته دهغه اخو اعلاقه فتح کول ضروري دي،

اخر یې سړی په زوره اوبو ته ورکوز کړ، خو هغه دیخنۍ تاب ونه لرلو او چغې یې کړې وا عمرا وا عمرا وا عمرا او اوبو ډوب کړو او وفات شو،

نو عمر رضي الله عنه چې لیک ولوستلو زر یې جوابي لیک ولیکلو او هغه سرلښکر قومندان یې راوغوښتلو چې کله قومندان راغی څو ورځې به هغه ورته راغې سلام به یې واچولو خو عمر رضي الله عنه به مخ ترې وګرځولو همداسې یې څو ورځې ورسره وکړل بیا یې راوغوښتلو،

ورته یې وویل ولې دې هغه سړی ووژلو سرلښکر ورته وویل، نو ماخه کړی وای بله چاره نه وه، چې داوبو ژوروالی معلوم کړو نو مجبوری نه مې ورښکته کړو مونږ ته دهغه ځایونو چې اوبو نه اخوا وو، فتحه ضروري وه،

نو عمر رضي الله عنه ورته وویل اوس دې قصاص کوم قصاص ته تیار شه،

سپه سالار ورته وویل نو ته نه ګورې چې مونږ څومره ملکونه فتح کړل او د اسلام بیرغ مو وربانده ودرولو اوس ته ما په یوه خطا قصاصوې او زما دملکونو فتحو ته نه ګورې؟

عمر رضي الله ورته وویل الله جل جلاله ته داسې فتحې ندي قبولې چې د یو مسلمان ناحقه قتل پکې وشي څوک په ناحقه ووژل شي،

الله جل جلاله ته تر هرڅه خپل بندګان ګران دي،

زما دې په الله جل جلاله قسم وي چې زما دا ویره نوی چې زما نه بعد به خلک قتل خطابانه دې هم قصاص جاري کوي ما به اوس تانه سر قلم کړی وی.

بیا یې ورته وویل پاڅه لاړشه او دهغه وفات شوي تن خاندان ته دیت ورکه،

بیا امیر دحکم تعمیل وکړو او دیت یې اداء کړو، الله تعالی دې مونږ ته هم همداسې عادل امیران راکړي.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• (۱) رواه البیهقی باب فضایل خلفاء الراشدین
(۲) کنز العمال ج ۷ صف ۲۹۹
(۳) حیاة الصحابة ج۴ صف ۱۰۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۲۰) برخه:

د اميرالمؤمنين د مسلمانانو لپاره سينه مبارکه فراخه ساتل:

(1) د جرير ابن عبد الله رضي الله عنه نه روايت دى چې، عمر رضي الله عنه ابو موسى الاشعري رضي الله عنه د اسلامي فوج سپه سالار ټاکلى وه او دغه صحابي ډير مشهور محدث او باتور شخص وه.
يوځل مجاهدينو ډيره زياته کاميابي حاصله کړې وه او ډير غنيمتونه يې لاس ته ورغلي وو او ابو موسى الاشعري رضي الله عنه هغه غنيمتونه مجاهدينو تر منځ تقسيم کړل؛ خو يو ځوان ته يې د خپل استحقاق نه د غنيمت مال کم ورکړو؛ نو هغه مجاهد انکار وکړو ويې ويل ماته به خامخا پوره برخه راکوي او دې وخت کې ابو موسى الاشعري رضي الله عنه ته غصه ورغله او هغه مجاهد يې شل (20) درې ووهلو او د سر ويښتان يې هم ورته لنډ کړل هغه مجاهد خفه شو هر څه يې پرېښودل او د شکايت لپاره امير المؤمنين ته راغى.

کله چې راورسيدلو او امير المؤمنين ته مخامخ ورغى د خپل سر ويښتان يې جيب کې راوړي وو او د عمر رضي الله عنه په سينه يې ور وويشتل او په ژړا شو چې واخله دا ويښتان ستا امارت کې رابانديې ابو موسى الاشعري بې له کومې ګناه غوځ کړي او شل درې يې وهلى هم يم عمر رضي الله عنه بې لدې چې د دې مجاهد په بې ادبۍ غصه شي ور پورته شو په مينه يې غيږ کې راونيوه او د انتقام اخستو وعده يې ورسره وکړه.
سمد ستي يې خط وليکلو:

د الله جل جلاله د ثنا صفت او درود ويلو وروسته زما ليک ولوله او که دغه مجاهد سره دې لکه ده چې ذکر وکړو رښتيا ظلم کړى وى او خبره يې رښتيا وي نو که تا دا کار د خلکو په وړاندې کړى وي د خلکو په وړاندې ورته کېنه چې ويښتان دې غوځ کړي او شل درې دې ووهي او که ځانله ځاى کې دې کړې وي نو ځانله ځاى کې دې درنه انتقام واخلي.
امير المؤمنين همدغه مجاهد ته ليک ورکړو او له ميلمستيا وروسته يې رخصت کړو.
خو د مجاهد دا تمعه نوه چې رښتيا به ابو موسى الاشعري رضي الله عنه د حکم تعميل وکړي ځکه چې هغه د زرګونو مجاهدينو مشر او سپه سالار دى.
نو کله چې مجاهد وررسيدو ليک يې ورکړو او هغه ليک خلاص کړو او له لوستلو وروسته يې وويل زه حاضر يم زه حاضر يم.
امير المؤمنين امر دى په سر سترګو بيا يې امر وکړو هلئ زر شئ هماغه دره او قينچي يا بياتي راوړئ چې ما وربانديې دغه مجاهد وهلى او ويښتان مې پرې غوځ کړي هغوى ورته راوړل او ابو موسى الاشعري رضي الله عنه ورته کېناستو او ويې ويل راشه خپل انتقام دې واخله کله چې مجاهد د ده دغه عاجزي او د امير المؤمنين د حکم په ځاى کولو اراده وليدله ورته يې وويل بس ما وبښلې ما د الله جل جلاله درضاء لپاره معاف کړې ته زمونږ امير يې او مونږ ستا لښکر يو که تا اول کې معافي غوښتى واى ما به معاف کړى واى.
ابو موسى الاشعري رضي الله عنه دغه مجاهد غيږ کې ونيولو او د ده مهرباني يې وستايله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه وو د عمر رضي الله هغه نرمي چې ويلی يی وه زه له کوچو زيات د اسلام په باره کې نرم يم او په حقيقت کې يې ثابته کړی وه.

(2) حرماوي رضي الله عنه روايت کوي، عمر رضي الله عنه فيروزالديلمي رضي الله عنه ته ليک واستوو چې ډير وخت وشو چې بيغمه د شهدو مزی اخلې راشه ته يو بهادر صحابي يې جهاد کې برخه واخله هغه ته چې ليک ورسيدو سمدستي يې وسله را وخستله راروان شوه چې مدينې منورې ته راورسيدو نو عمر رضي الله عنه ته ورغی او د ننوتلو اجازت يې واخستو کله چې دننه کېدلو يو قريشي ځوان هم ورسره دننه کېدلو کوښښ وکړو دواړه دروازه کې سره ټکر شول فيروز الديلمي رضي الله عنه ورته ځپيړه ورکړه او هغه وينې شو ، کله چې فيروزالديلمي رضي الله دننه شو هغه ځوان هم دننه شو او اميرالمؤمنين رضي الله عنه ته يې شکايت وکړو چې زه فيروز الديلمي رضي الله عنه ووهلم نو اميرالمؤمنين رضي الله عنه ترې پوښتنه وکړه دغه ځوان دې ولې ووهلو ؟

فيروزالديلمي رضي الله عنه ورته وويل اول خو تا ماپسې ليک راليږلې وه تا راغوښتی وم بيامې درنه دننه راتلو اجازت اخستی وه او دغه قريشي ځوان ؛خو نه تا را غوښتی وه او نه يې دننه راتلو اجازت اخستی وه او ده کوښښ کولو چې زما نمبر کې دننه راشي او ټکر هم ده راسره وکړ.

نو اميرالمؤمنين رضي الله عنه ورته وويل ته خو ټکر کولو سره زخمي شوی نه يې او دغه ځوان تا زخمي کړو که دغه ځوان بې اجازته راتلو نو ما به ترې پوښتنه کړې وای او زما خو تاسره کوم د راز خبره نوه چې بل څوک پرې خبر نشي بيا يې هغه قريشي ځوان ته وويل چې راشه او خپله بدله ترې واخله کله چې هغه ځوان راوړندې شو نو عمر رضي الله عنه ورته وويل چې دومره صبر وکړه چې يو حديث شريف درته بيان کړم.

◆ کله چې اسود عنسي لعنة الله عليه د نبوت دعوه وکړه نو رسول الله صلی الله عليه وسلم ډير خپه شو يوه ورځ يې چې د سهار لمونځ اداء کړو مونږ ته يې مخ راوا ړولو چې نن شپه د الله جل جلاله يو غوره او محبوب بنده فيروزالديلمي رضي الله عنه راولږيدو.

اسود عنسي لعنة الله عليه يی قتل کړو هغه غوره شخص همدا فيروزالديلمي رضي الله عنه دی.

ايا ته له داسې غوره شخص نه هم خپله بدله اخلې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه ځوان وويل ما د الله جل جلاله لپاره معاف کړو.

فيروزالديلمي رضي الله عنه وويل يا اميرالمؤمنين ايا ته د قيامت په ورځ د دغه حديث شريف ګواهي ورکوې؟

اميرالمؤمنين ورته وويل هو.

زه ګواه يم او ما دغه حديث شريف پخپله اوريدلی دی نو.

فيروزالديلمي رضي الله عنه هغه قريشي ځوان ته وويل واخله دا زما توره او دا آس او شل زره درهم ما تاته بخشش درکړل.

هغه ځوان وويل ما خو د الله جل جلاله دراضي کولو په خاطر له زړه ښښلې يې زه روپۍ نه غواړم.

فيروزالديلمي رضي الله ورته وويل ما د دې حديث شريف په خوشحالۍ کې درکړل لتا بل غوره شخص به زه چيرته پيدا کړم بيا هغه ځوان دغه هديه قبوله کړه.

ګرانو دوستانو يو طرفته که اميرالمؤمنين د عدالت پلي کولو کلک هوډ کړی وو خو بل طرفته يې خپل رعيت ته د ښښنې کولو او مينې محبت درس هم ورکړی وه دوی پخپل منځ کې لکه ورونه او يو جسد د اسې وو ، خپله به يې غلطي نه کوله که بل وکړه نو معاف کوله يې.[1]

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۲۱) برخه:

د اور سوزولو سزاء چاته ورکولو حکم:

◆ د عبدالله ابن عباس رضي الله عنه نه روايت دی چې يوه وينځه اميرالمؤمنين ته راغله او شکايت يې وکړو چې زه خپل مالک يا بادار د شک په بنياد په اور کېښولم او زه وسوزيدم چې زما شرمګاه يا عورت هم وسوزيدو ،

عمر رضي الله عنه ورته وويل چې ايا ته هغه ليدلې يې چې تا غلط کار کړی وي؟

وينځې وويل نه،

بيا يې ترينه پوښتنه وکړه چې تا په ځان ګواهي يا تا اقرار او اعتراف کړی؟

---

[1] (1) رواه البيهقي عن جرير ابن عبدالله

(2) کنزل العمال ج 4 ص 299

حيات حياة الصحابة باب عدل عمر رضي الله عنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وینځې وویل نه.

نو عمر رضي الله عنه ورته وویل لاړه شه مالک ته دې ووایه چې امیرالمؤمنین غوښتی یې.

وینځه لاړه خپل بادار یې راوستو، عمر رضي الله عنه ورته وویل دغه وینځه دې ولې سوزولې؟

هغه وویل چې زما ورباندې شک دی چې بدکاره ده،

عمر رضي الله ورته وویل یعنې تا لیدلې نده چې بد کار کوي؟

هغه وویل هو مانده لیدلې؛ خو وربانديې شکمن یم.

عمر رضي الله ورته وویل نو تا سره بله سزا نه وه چې تا ورکړې وی؟

په اور سوزول خو یوائې د الله جل جلاله صفت دی لکه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي،

لاَیُعَذّبُ بِاالنّارِ الاّ رَبّ النّار

په اور بل څوک سوزول نشي کولای یعنې ورته روا ندي مګر یوائې الله جل جلاله یې کولای شي چې د اور مالک او خالق دی بیا یې ورته وویل که ما درسول الله صلی الله علیه وسلم نه اوریدلی نه وای چې وینځه او غلام دې د بادار نه او ځوی دی د پلار نه انتقام نه اخلي نو ما به ته هماغسې په اور سوزولی وای،

بیا یې دهغې بادار سل دورې ووهلو او خوشې یې کړو او وینځې ته یې وویل چې، زه؛ ته د الله جل جلاله لپاره ازاده یې ځکه چې رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمایلي دي، کوم بادار چې خپل غلام ته په اور سزاء ورکړه هغه ازاد شو، نوله دې نه معلومه شوه چې:

- په اور سوزول ناروا دي.
- که غلام ته یې سزاء ورکړې وي سل درې به وهل کېږي.
- غلام او وینځې ترې ازادیږي.
- ځوی د پلار نه انتقام نشي اخستی•.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• اخرج الطبرانی فی الاوسط وابن عساکر والبیهقی
وکنزالعمال ج۷ ص۲۹۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۲) برخه.

د ذمیانو اوغلامانو حکم څه دی چې جرم وکړي؟

(۱) مکحـول رضـي الله عنـه فرمـايي: چـې بيـت المقـدس فـتح شـوی ؤ مـونږ ټـول د امير المـؤمنين پـه شـمول هلتـه ؤ، يـوه ورځ عبـاده ابـن صـامت رضـي الله عنـه يـو نبطـي غـلام تـه وويـل: راشـه دغـه زمـا آس لـږ ونيسـه لږه شيبه وروسته يې درنه اخلم.

هغـه نبطـي غـلام انکـار وکـړ؛ نـو عبـاده ابـن صـامت رضـي الله عنـه تـه غوصـه ورغلـه او هغـه يـې ووهـه او سـر يـې مـات شـو هغـه غـلام امير المـؤمنين تـه ورغـی او شـکايت يـې وکـړ، امير المـؤمنين عبـاده ابـن صـامت رضي الله عنه نه پوښتنه وکړه چې دغه غلام دې ولې وهلی دی؟

عبـاده ابـن صـامت رضـي الله عنـه ورتـه وويـل: زمـا يـو مشـکل دی چـې زه ډيـر ژر غوصـه کيـږم، دې غـلام زما خبره ونه منله او ما وواهه.

عمر رضي الله عنه ورته وويل: اوس نو ورته کښېنه چې بدله درنه واخلي،

دې وخـت کـې زيـد ابـن ثابـت رضـي الله عنـه دغـه خبـره واوريدلـه او عمـر رضـي الله عنـه تـه يـې وويـل: ولـې تـه اوس د بـادارنـه د غـلام بدلـه اخلـې؟ او تـا تـه حـديث شـريف معلـوم دی چـې بـادارنـه د غـلام او پـلارنـه د زوی بدلـه نـه شـي آخسـتی، نـو عمـر رضـي الله عنـه ورتـه وويـل: صـحيح ده عبـاده ابـن صـامت رضـي الله عنـه دې ديت ورکړي بيا هغه ديت ورکړ او هغه يې راضي کړ.

(۲) د سـويد ابن غفلـه رضـي الله عنـه نـه روايـت چـې کلـه شـام فـتح شـو، امير المـؤمنين رضـي الله عنـه هـم هلتـه تشـريف راوړی و، نـو يـو يهـودي ورتـه راغـی او شـکايت يـې وکـړ چـې زه سـتا د پـوځ يـو مجاهـد ډيـر زيات ووهلم دا وګوره سر مې مات او ټول بدن مې تک شين دی.

نـو عمـر رضـي الله عنـه تـه ډيـره غوصـه ورغلـه چـې دا څـوک دی چـې ذمـي يهـودي يـې وهلـی دی؟ نـو صـهيب رضـي الله عنـه تـه يـې امـر وکـړ چـې پاڅـه او هغـه نفـر ماتـه راولـه، کلـه چـې صـهيب رضـي الله عنـه ورغـی ګوري چې هغه نفر مشهور جليل القدر صحابي عوف ابن مالک الاشجعي رضي الله عنه دی.

صـهيب رضـي الله عنـه ورتـه وويـل: امير المـؤمنين رضـي الله عنـه درتـه ډيـر پـه غوصـه دی او تـه يـې غوښـتی يـې تـه داسـې وکـړه چـې اول معـاذ ابـن جبـل رضـي الله عنـه تـه ورشـه لـه هغـه غيـر بـل څـوک امير المـؤمنين رضـي الله سـره خبـره نـه شـي کـولای او ډاريـږي، تـه هغـه تـه پـوره حقيقـت بيـان کـړه هغـه بـه امير المؤمنين رضي الله ته ووايي چې تا ته دومره فرصت درکړي چې ته خپله خبره وکړې.

هغـه همداسـې وکـړل او مسـجد تـه راغـی عمـر رضـي الله عنـه پـه جمـع ولاړ ؤ چـې کلـه فـارغ شـو غـږ يـې وکـړ چـې صـهيب چيـرې دی؟ هغـه نفـر يـې راوسـت، صـهيب رضـي الله عنـه ورتـه وويـل: زه دغـه يـم، هـو راوسـتی مې دی، دغه وخت کې معاذ ابن جبل رضي الله عنه پورته شو او ويې ويل:

يا امير المؤمنين رضي الله زما يوه غوښتنه ده، عمر رضي الله عنه ورته وويل: وايه څه وايې؟

معـاذ ابـن جبـل رضـي الله عنـه ورتـه وويـل: دغـه سـړی عـوف ابـن مالـک الاشـجعي دی تـه ور بانـدې جلـدي يـا تيـزي مـه کـوه هغـه پريـږده چـې تـا تـه يـو ځـل پـوره حقيقـت بيـان کـړي بيـا تـه چـې هـره فيصـله کـوې ټولـو تـه په سر سترګو منظوره ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عمـر رضـي الله عنـه وويـل: سـمه ده رادې شـي، عـوف ابـن مالـک الاشـجعي رضـي الله عنـه خپلـه خبـره داسې شروع کړه.

مـا دغـه یهـودي ولیـده، چـې یـوه مسـلمانه ښـځه یـې پـه خـره سـپره کـړې وه هغـې چغـې وهلـې دغـه یهـودي کوښښ کولـو، چـې د خـره نـه یـې راوغورځـوي؛ خـو هغـې ځـان ټینـګ کـړی ؤ، بیـا دغـه یهـودي دیکـه ورکـړه او هغـه ښـځه لانـدې راپریوتلـه او تـر څـو چـې را پورتـه کیدلـه نـو دغـه یهـودي ور منـډه کـړه او د پاسـه ور بانـدې څملاسـت (پریـوتی) چـې بـدنامي ور واړوي دغـه وخـت کـې زه ور ورسـیدلم او دغسـې عمـل مـې ور سره وکړ چې ته یې ګورې.

عمـر رضـي الله عنـه ورتـه وویـل: چـې تـه ولاړ شـه او هغـه ښـځه راولـه چـې سـتا رښـتیا او درواغ معلـوم شـي کنـه نـو سـزاء تـه ځـان تیـار کـړه، عـوف ابـن مالـک الاشـجي رضـي الله عنـه د هغـې ښـځې کـور تـه ورغـی ورتـه یـې وویـل: امیرالمـؤمنین رضـي الله لـه تانـه حقیقـت اوریـدل غـواړي کنـه نـو ماتـه بـه سـزاء را کـوي، د هغـې ښـځې پـلار او ورور عـوف ابـن مالـک الاشـجعي رضـي الله عنـه تـه وویـل: تـا مـونږ پـه شـرمو وشـرمولو سـتا څه اراده ده چې دا هلته ولاړه شي؟ او نور هم وشرمیږو چې څوک خبر نه وي هغه هم خبر شي؟

هغـې ښـځې ورتـه وویـل: زه بـه خامخـا ورځـم او عـوف ابـن مالـک الاشـجعي رضـي الله عنـه چـې پـه مـا غیرت کړی دی زه به یې بچ کوم.

بیـا یـې پـلار او ورور ورتـه وویـل: تاتـه ضـرورت نشـته مـونږ بـه دواړه ورشـو او سـتا حقیقـت بـه ورتـه بیـان کـړو، هغـه دواړه راغلـل او بلکـل هماغسـې بیـان یـې وکـړ څنګـه چـې عـوف ابـن مالـک الاشـجعي رضـي الله عنه کړی ؤ.

کلـه چـې عمـر رضـي الله عنـه تـه حقیقـت معلـوم شـو امـر یـې وکـړ چـې دغـه یهـودي اعـدام کـړئ او صـحابه کرامو هغه یهودي اعدام کړ.

بیـا یـې وویـل: أی مسـلمانانو ورونـو تاسـو واورئ د چـا د ذمیتـوب نـه مطلـب دا نـه دی چـې دوئ بـه داسـې قسم حرکتونه کوي او تاسې به یې معاف کوئ.

خبردار هـر هغـه څـوک چـې د اسـلام خـاورې تـه داخـل شـي او یـا لـه مخکـې پکـې اوسـیږي کـه هغـه پـه خپلـه خوښـه راغلـی وي یـا چـا راغوښـتی وي هغـه اشـغالګر وي یـا مجاهـد هغـوئ کـه وسـلې سـره راغلـي وي یـا بـې وسـلې چـې ستاسـې ننـګ، نـاموس، خـاورې، مـال او ځـان تـه ترینـه خطـر وي او هغـوئ دغسـې حرکتونـه کـوي هغـوئ تـه امـن ورکـوونکی هـم او دوئ هـم دغسـې ووژنـئ لکـه څنګـه چـې مـا دغـه یهـودي ووژلو.

سـوید ابـن غفلـه رضـي الله عنـه فرمـایي: دغـه یهـودي اولنـی سـړی ؤ چـې مـا ولیـد، چـې اسـلام کـې اعـدام شـو لـه دې وروسـته بیـا چـا بلـل شـوي یـا نـابللي اشـغالګر یاذمیـان نـه دي معـاف کـړي او پـه هـر غلـط کـار باندې یې دوچنده سزاء ورکړې ده•.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• اخرج ابوعبید و البیهقي و ابن عساکر
وکذالک فی الکنز/ج:۲
و اخرج الطبراني عن عوف ابن مالک رضي الله عنه مختصرا:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۳) برخه.

ذمیانو او غیر مسلم چې ستا قانون نه مني او ستا حیا، ننګ، ناموس او خاورې ته خطر وي څه حکم دی؟

(۱) عبد الملک بن یعلي الیثي رضي الله عنه فرمائي: چې بکر بن شداخ الیثي رضي الله عنه د بلوغ نه وړاندې د رسول الله ﷺ خدمتګار ؤ او د رسول الله ﷺ کور ته تلو راتلو، خو چې کله بالغ شو نو رسول الله ﷺ ته راغی ورته ئې وویل: زه اوس بالغ شوم اوس ستاسو کور ته نه څم نو رسول الله ﷺ چې د ده ایمانداري ولیدله نو دعاء ئې ورته وکړه چې الله ﷻ دې ستا د قول او خبرې تصدیق وکړي.

کله چې شام فتح شو، نو هلته یو یهودي مړ موندل شوی ؤ او عمر (رضي الله عنه) ډیر خپه ؤ ځکه چې داسې نامعلومه مرګ هغه ته قبول نه ؤ، نو مسجد کې ئې اعلان وکړ چې ستاسې دې په الله ﷻ قسم وي چې چا ته د دغه یهودي قاتل معلوم وي ماته دې وښائي.

نو بکر بن شداخ الیثي رضي الله عنه پورته شو او وئې ویل: چې دغه یهودي ما وژلی دی، نو کله چې امیر المؤمنین رضي الله د هغه خبر واورید، نو له ډیره تعجبه ئې الله أکبر وویل ځکه چې امیر المؤمنین رضي الله عنه ته د هغه خدمت معلوم ؤ چې د بلوغ مخکې یې د رسول الله ﷺ کړې و.

نو عمر (رضي الله عنه) ورته وویل: ژر ژر صفائې پیش کړه کنه نو خیر دې نشته.

بکر بن شداخ الیثي رضي الله ورته وویل: چې زما یو دوست تاسو جهاد ته لیږلی دی هغه خپل ټول خاندان ماته سپارلی دی زه به وخت په وخت ورتلم او پوښتنه به مې کوله، یوه ورځ چې ورغلم نو د نارینه اواز مې واورید، چې اشعار وائې چې د هغې ترجمة داسې ده.

آی اشعثه ته مسلمانانو د جهاد په نوم دوکه کړی ئې دا دی زه ستا کور ودانې سره پروت یم ټوله شپه مې د هغې په سینه تیره کړه تیونه مې ترې وچوشل ټوله شپه مې اړخ په اړخ واړوله را واړوله نن ستا د کور ودانې ګلونه ما ورژول ستا پالنګ ماته خالي دی، نن مې ټوله شپه ستا په هغه تخت تیره کړه چې ته ورته ناموس وائې.

بکر بن شداخ الیثي رضي الله عنه وویل: نور مې طاقت ونه شو او ورپسې دننه ورغلم سر مې ترې قلم کړ او ښه مې زړه وربانديې یخ کړ، اوس ستا خوښه چې کوم امر کوې ماته قبول دی نو امیر المؤمنین (رضي الله عنه) ورته وویل: که بل کوم نفر وي ما به ضرور ترینه ګواهان غوښتي وای، خو ستا خبره تصدیقوم ځکه چې ما ته هغه دعاء یاده ده چې رسول الله ﷺ درته کړې ده.

بیا امیر المؤمنین (رضي الله عنه) ورته وویل: نر کار دې کړی دی او یو ځل ئې بیا اعلان وکړ چې آی صحابه کرامو هر هغه خلک چې ستاسې ننګ، ناموس، خاورې، ځان او اولاد او اسلام ته ترې خطره وي نو که هغه په هر نوم ستاسې خاورې ته داخل شوی وي وژل ئې در بانديې فرض دې•.

دا وه د عمر (رضي الله عنه) فتوی چې د اوس وخت سره بلکل برابره ده.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• رواه الطبراني في کتابه والکنز في ۳۰۲ ۴:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۲۴) برخه

د ذمیانو حقوق او جنګي بندیانو سره غدر:

(۱) امیرالمؤمنین عمر (رضي الله عنه) یوې غزاء ته مجاهدین لیږلي وو، بیا ورته خبر راورسید، چې دا خلک عجمیان دي او سخت باتور او جګړه مار خلک دي، خو ستاسې مجاهدینو ورته وعده ورکړې ده چې تسلیم شي، تاسو ته امن دی یا تاسو سره خبره کوو، او که هغوئ غره ته ختلي او محفوظ وي خو چې کله راکښته شي او ورته راشي نو قتل یې کړئ، نو امیرالمؤمنین عمر (رضي الله عنه) ورته لیک واستو، چې زما دې په الله ﷻ قسم وي چې تاسو کې هر چا دا ناوړه عمل وکړ سر به ترینه پرې کوم چې تاسو یو ځل خلک تسلیم کړئ بیا ورسره دوکه کوئ، تاسو ورته د امن وعده ورکړئ بیا وعده خلافي کوئ او وژنئ ئې او دا د اسلام د مبارک دین خلاف کار دی تاسو ئې باید تر یو وخت وساتئ چې بلکل ئې د اسلام راوړلو او سمې لارې ته د راتلو امید نه وي نو بیا سزاء ورکړئ.

(۲) د انس ابن مالک (رضي الله عنه) نه روایت دی: چې موږ خراسان تستر ښار محاصره کړ هغې کې یوه مظبوطه قلعه وه هغې کې هرمزان بادشاه هم ؤ ما هغه محاصره ماته کړه او هرمزان مې ژوندی ونیوو او امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ته مې راوستولو، کله چې امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ته مخامخ شو امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ترې پوښتنې شروع کړې.

هرمزان ورته وویل: د مړو په شان خبرې وکړم که د ژوندیو؟

هرمزان د دوه تکړه صحابه کرامو براء ابن مالک او مجزاة ابن ثور رضي الله عنهم قاتل ؤ، نو عمر (رضي الله عنه) ورته وویل: تا باندې ویره نشته یعنې ډاریګه مه خبرې کوه.

هرمزان ورته وویل: کله چې تاسو د بتانو عبادت کاوه نو مونږ در باندې غالب ؤ او تاسو ته دوه چانسونه وو یا غلامي او یا مرګ.

خو کله چې تاسو ته نبي ﷺ راغی نو زمونږ دواړه لاسونه مات شول مونږ عجمیان به اوس همیشه مغلوب او تاسو به د دین په برکت غالب یاست.

نو انس ابن مالک (رضي الله عنه) فرمائي: چې امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ماته وویل: چې هرمزان سره څه عمل وکړو؟ نو ورته ومې ویل: شاته ده زبردست پوځ پریښې هغوئ بیخي زیات قوي دي که ته هرمزان ووژنئ، نو د هغوئ مورال به کښته شي ګډوډي به پکې راشي او مونږ به ور باندې غالب شو.

نو امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) وویل: زما هم همدا رایه ده ځکه چې هرمزان د صحابوو قاتل دی باید ووژل شي.

انس ابن مالک (رضي الله عنه) فرمایې: چې کله زما پوره یقین راغی چې، امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) اوس هرمزان نه پریږدي ضرور یې وژني نو ما ورته وویل: چې امیرالمؤمنینه رضي الله عنه اوس خو ته هرمزان نه شي وژلای.

امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) په تعجب شو او ویې ویل ولې؟ انس ابن مالک (رضي الله عنه) فرمائي: چې ما ورته وویل: کله چې هرمزان درته وویل د مړو خبرې وکړم که د ژوندیو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

یعنې که ته ما وژنې د همدې موضوع سره برابرې او مناسبې خبرې کوم که ته مانه وژنې نو د خپل ژوند سره مناسبې خبرې کوم، نو تا ورته وویل: چې تا باندې ډار نشته یعنې مه ویرېږه دا خبره داسې شوه چې تا امن ورکړ، اوس چې یې ته ووژنې وعده خلاف شوې، امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) راته وویل: ایا هرمزان تا ته رشوت درکړی دی، چې ته یې د بچ کیدلو کوښښ کوې؟

انس ابن مالک (رضي الله عنه) فرمايي: ما ورته وویل: نه یې رشوت راکړی او نه زه داسې اراده لرم، زه غواړم ته وعده خلافه نه شې.

نو امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) راته وویل: انسه (رضي الله عنه) ایا ته په خپله خبره کې صادق یې؟ که ما داسې ویلي وي یو بل گواه پیش کړه.

انس ابن مالک (رضي الله عنه) فرمائي: زه بهر راووتلم نو هلته مې زبیربن عوام (رضي الله عنه) وموندو هغه را سره ولاړ هغه هم دا خبره آوریدلې وې، نو مونږ دواړو گواهي تیره کړه چې تا دغه خبره کړې ده نو، امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) هرمزان ته وویل: ځه ته په امن شوې ته اوس په خپله خوښه ځان ته لاره غوره کړه کله چې هرمزان پوه شو چې مسلمانان په هغه وعده هم وفا کوي چې غیر ارادي ترې صادر شوي وي نو پوه شو چې دغه دین حق دی نو مسلمان شو.

چې د ده مسلمان کیدل د ډیرو نورو د اسلام راوړلو سبب شو.

د مشرانو اکثره اعمال مونږ ته نصیحت دی که مونږ د هغوئ په لاره لاړ شو همداسې کامیابئ به مو نصیب شي

(۳) عبدالله بن ابي حدرد اسلمي (رضي الله عنه) فرمایي: چې مونږ د عمر (رضي الله عنه) سره د جابیة ښار ته ولاړو، هلته مو وکتل چې یو سپین ږیری یهودي د مسجد دروازه کې سوال کوي نو عمر (رضي الله عنه) ورته وویل: ولې سوال کوې؟

هغه عمر (رضي الله عنه) نه پیژندلو هغه وویل: مونږ امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ته جزیه منلې، خو اوس زه کمزوره شوی یم مزدوري نه شم کولای نو یو خوا راباندې جزیه او بل خوا د کور ساتنه ده او زه بل کوم ځوک نه لرم چې مزدوري وکړي نو له مجبورئ سوال کوم.

نو عمر (رضي الله عنه) یې په اوږه لاس کیښود او ورته یې وویل: ته نور سوال مه کوه چې ته قوت او طاقت کې وې مونږ ستا جزیه بیت المال ته سپارلې ده چې د مسلمانانو ضرورتونه مو ترې پوره کول اوس ته ضعیف یې تا ته به د بیت المال نه نفقه درکول کیږي او جزیه دې هم معاف شوه.

گرانو دوستانو افغانستان کې یوازې سیکهان او هندوان چې له پخوا دلته اوسیږي او ملک ته ترې خطره نشته په دې حکم کې داخل دي نور کافران په هیڅ صورت د ذمیانو حکم کې نه شي راتلای.

راتلونکي موضوع د ذمیانو مال خوړل او نور ښکلي معلوماتو کې راسره اوسئ•،

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• اخرج ابن عساکر و الواقدي مثل ذلک
کنزالعمال ج ۳ صف ۳۰۲،۳۰۱
و اخرج ابوعبید و مالک فی کتابه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۲۵) برخه

د اولاد رسول ﷺ سره نيکي کول

د ذمي د مال خوړلو حکم

(۱) يزيد ابن مالک رضي الله عنه فرمايي: چې مونږ د جابيه ښار فتح کړ نو مجاهدين سخت لوږې اخستي وو، يو يهودي راغی اميرالمؤمنين رضي الله عنه ته چې هلته موجود ؤ شکايت وکړ، چې ستا مجاهدينو زما د انګورو په باغ چاپه غورځولې (وهلي) ده ټول يې خوړلي دي.

نو عمر رضي الله عنه په خپله ښار ته ووت، ګوري چې يو صحابي رضي الله عنه خپل ډال کې د انګورو وږي (واښکي) اويزان کړي او روان دی.

عمر رضي الله عنه هغه ته وويل: يعنې تا هم انګور را شکولي دي؟

هغه مجاهد ورته وويل: هو ! ما هم خپله برخه را شکولي دي خو يا اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) مونږ نور د لوږې مرګ ته نژدې وو !

نو عمر رضي الله عنه ورته څه ونه ويل بيرته راغی، هغه يهودي ته يې وويل: تا به د غه انګور خرڅولو ته ساتلي وه؟

هغه ورته وويل: هو ! همدا مې د خپلو ضرورتونو پوره کولو ته خرڅول.

نو اميرالمؤمنين رضي الله عنه ورته وويل: ته د خپلې خوښې قيمت ووايه هغه يهودي ورته قيمت ووايه او اميرالمؤمنين رضي الله عنه پوره قيمت ورکړ، دا ؤ د هغوئ تقوی او پرهيزګاري.

← يو روايت کې د عامر بن ربيعة رضي الله عنه نه روايت دی: چې عمر رضي الله عنه يو ځای کې يو وچ لرګی د مځکې څخه اوچت کړ او ويې ويل: کاش چې زه د غه خشاک وای چې هيڅ پوښتنه رانه نه کيدای.

← د ابي نعيم رضي الله عنه څخه روايت دی: چې عمر رضي الله عنه وفرمايل: که چيرې د آسمان څخه يو اواز کوونکی اواز وکړي چې تاسې ټول به جنت ته داخليږئ غير له يو تن نه زما ويره ده چې هغه زه نه وم.

او که چيرې د آسمان څخه يو اواز کوونکی اواز وکړي تاسې ټول به جهنم ته ځئ غير له يو تن نه نو زما اميد دی چې هغه به زه وم يعنې هم ويره پکار ده چې عبادت په احسنه طريقه وشي او هم د الله ﷻ د رحم او کرم اميد پکار دی.

← حلية الاولياء يو روايت ذکر کړی دی: چې عمر رضي الله عنه ته د يمن څخه يمني څادرونه راغلي وو او چاته يې د تقسيم امر وکړ، هغه ټول تقسيم کړل چې کله خلاص شول نو ګوري چې حسنين رضي الله عنهم د خلکو په اوږو پېښې راړولې او اميرالمؤمنين رضي الله عنه مخې ته راغلل هغوئ څه ونه ويل خو اميرالمؤمنين رضي الله عنه ډير زيات خپه شو، صحابه کرامو (رضي الله عنهم) پوښتنه وکړه چې ته ولې خپه او ژړغونی ښکارې؟

اميرالمؤمنين رضي الله عنه ورته وويل: تاسو د حسن (رضي الله عنه) او حسين (رضي الله عنه) په باره کې د الله ﷻ نه ويريږئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغوئ وويل: چې دا څادرونه دوئ باندې غښ دي او بي بي فاطمې (رضي الله عنها) باندې واړه دي نو ځکه مو ورنه کړل! نو اميرالمؤمنين رضي الله عنه سمدستي امر وکړ، چې د دوئ له پاره دې څادرونه د يمن څخه را وغوښتل شي تر څو چې دوئ ته نه وي رسيدلي زه ارام نه شم کولای.

بيا هغوئ څوک يمن ته وليږل او څادرونه يې ورته راوړل چې کله هغوئ څادرونه واغوستل نو عمر رضي الله عنه هم خوشحاله شو.

دا ؤ د اميرالمؤمنين رضي الله عنه په خپل رعيت مهرباني او له الله ﷻ ويره•،

داسې نورو د عبرت واقعاتو کې راسره اوسئ.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سيرت مبارک (۲۶) برخه

قربان له داسې تقوی نه شم

(۱) نافع ابن حارث (رضي الله عنه) فرمايي: چې عمر (رضي الله عنه) مکې معظمې ته تشريف راوړ، د جمعې ورځ وه او د ارالندوه مقام ته لاړ، چې له دې ځايه حرم شريف نژدې دی لږه دمه به وکړم او طواف ته به ولاړ شم او دلته يې خپل څادر مبارک ومينځه او يو لرگي باندې يې ځوړند کړ.

دې وخت کې يوه کوتره راغله او څادر باندې کښيناسته نو عمر (رضي الله عنه) وډار شو چې هسې نه گندگي ور باندې ونه کړي، نو له هغه ځايه يې وشړله هغه په بل ځای کښيناسته هلته مار و او هغه يې وچيچله او مړه شوه.

نو عمر (رضي الله عنه) ډير زيات خپه شو چې دا څه وشول؟

نو عمر (رضي الله عنه) چې د جمعې لمونځ وکړ عثمان (رضي الله عنه) ورته راغی هغه ترينه د پريشانۍ سبب وپوښته!

عمر (رضي الله عنه) ورته د کوترې خبره وکړه چې کوتره په امن ځای کې ناسته وه او ما په دې شک چې زما په څادر گندگي ونه کړي، پاڅوله اوس تاسو ووايې چې زما کفاره څه شی ده؟

نافع ابن عبدالحارث (رضي الله عنه) فرمايي: چې عثمان (رضي الله عنه) ماته وويل: چې ته څه وايې؟

نو ما ورته وويل: چې دوه درميانه پسونه دې ورکړي، نو عثمان (رضي الله عنه) هم زما خبره خوښه کړه او عمر (رضي الله عنه) بيا دوه پسونه فديه ورکړه، يوه سهوه باندې چې گناه هم نه وه عمر (رضي الله عنه) دومره له الله ﷻ ويريده، اوس راشه د دې زماني بادشاهانو او واکدارانو ته چې په سلگونه ديندار مسلمانان وژني او بيا فخر ور باندې کوي.

• صفحه ۹۲، وابی صاعد الله الکايی فی کتابه
وکنزالعمال ج۲ صف ۲۹۸

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۲) عمر (رضي الله عنه) په خپله د خلافت دوران کې هم تجارت کولو او خپله مصارف یې له همدې ګټې پوره کول، یو وار یې شام ته خپل تول مال تجارت له پاره ولیږل، خو خپله بې خرڅه شو او عبد الرحمن ابن عوف (رضي الله عنه) ته یې جواب ولیږه چې څلور زره درهم قرض ورکړي.

عبد الرحمن ابن عوف (رضي الله عنه) ورته بیرته جواب راولیږه، چې بیت المال نه قرض واخله چې کله ستا د تجارت مال راغی بیرته یې بیت المال ته داخل کړه دغه خبره په عمر (رضي الله عنه) ډیره سخته ولګیدله او خپه شو بیا عبد الرحمن ابن عوف رضي الله عنه فرمایي: چې ما سره په لاره کې مخامخ شو او ډیر راته په غوصه ؤ او ماته یې وویل: بیت المال خو ماته هم معلوم ؤ، خو ما نه غوښتل بیت المال نه قرض واخلم که زه بیت المال نه قرض واخلم او مړ شم خلک به وایې معاف یې کړئ، امیر المؤمنین (رضي الله عنه) دی او د قیامت په ورځ به زه الله ﷻ ته جواب ورکوم.

ما ستا غوندې حریص او بخیل سړي نه څکه قرض غوښته چې که زه ناڅاپي مړ شم نو ته به یې راته معاف نه کړي او زما میراث نه به یې واخلې یا به یې زما اولاد درکړي، نو زما غاړه به د قیامت په ورځ خلاصه وي.

وګورئ دومره پاک نفس والا چې قرض هم له بیت المال څخه نه اخلي!

او د بیت المال خوړل خو لرې خبره ده"

یو صحابي (رضي الله عنه) فرمایي: چې امیر المؤمنین بازار کې روان و، نو زما وربانډې پام نه ؤ هغه خپله قمچینیې ته زما طرف ته اشاره وکړه او قمچینه زما د جامو یوه غاړه باندې ولګیدله، نو زما ور پام شو، هغه راته وویل: دغه کچره او چته کړه بازار کې ګندګي مه جوړوئ،

بازار صاف ستره ساتئ او ښار وال یعني د ښار مسؤل ته ووایه چې بازار صاف وساتئ.

بیا فرمایي: چې پوره یو کال بعد یې زه بازار کې ولیدم او له لاسه یې ونیولم خپل ځای ته یې بوتلم او بیا یې راته وویل: ایا ته په دې کال کې د حج اراده لرې؟ نو ما ورته وویل: هو حج ته ځم ان شاءالله، نو بیا یې راته وویل: دغه شپږ زره درهم واخله او خپل حج کې یې ولګوه، نو ما ورته وویل: ما سره خرڅ شته ما ته یې مه راکوه.

نو امیر المؤمنین (رضي الله عنه) ویل: نه دغه ما تاته څکه درکړل چې یو کال مخکې ستا جامې په قمچینه باندې لګیدلې وې او ستا پام نه ؤ ته به ډار شوی وې،

نو صحابي (رضي الله عنه) فرمایي: چې ما ورته وویل: زما په یاد نه دي نو عمر (رضي الله عنه) راته وویل: ستا به په یاد نه وي خو زما نه دي هیر شوي. بیا یې روپئ راکړلې*.

---

* حیاة الصحابة ج۱صفحه ۱۹۹

کماذکرابن عساکر عن ابراهیم نخعي رضي الله عنه ج۴ صفحه ۴

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۲۷) برخه

واک غوښتونکو ته زبردست زیری

تر اخیره یې ولولئ.

بادشاه، وزیر، د ستري او وړې جرگې ولایتي او ولسوالۍ شورى والي، قاضي، حاکم، قوماندان، جنرال، ښاروال او ټولو هغوئ ته چې یا یې ځان په وچ زور یا واسطه یا رشوت مقرر کړی وي یا بل چا په دې خلکو را نازل کړی وي، زیری.

ابو وائل شقیق بن سلمة (رضي الله عنه) څخه روایت دی: چې عمر (رضي الله عنه) د خراسان هوازن له پاره بشرابن عاصم (رضي الله عنه) حاکم وټاکه، چې د هغوئ مشري وکړي او د هغوئ نه زکاة را جمع او د غریبانو مشکلات پرې حل کړي.

خو بشربن عاصم رضي الله عنه کور کې ناست ؤ ژړل یې، عمر (رضي الله عنه) خبر شو چې هغه خو نه دی تللی او کور کې دی، نو عمر (رضي الله عنه) ورپسې راغی ورته یې وویل:

کوم ضروري کار هلته د تلو نه منع کړی ئې؟ ایا زما اطاعت په تا واجب نه دی؟ ایا ته ما هوازن ته د تلو امر نه دی کړی؟

بشربن عاصم (رضي الله عنه) ورته وویل: بیشکه چې ستا امر ماته رسیدلی او تا ما ته یوه لویه عهده سپارلې، خو عمر (رضي الله عنه) ورته وویل: وایه څه وایې؟

بشربن عاصم (رضي الله عنه) ورته وویل: ما له رسول الله ﷺ نه اوریدلي دي چې څوک د چا مشر او هغوئ د هغه ماتحت شي او هغه مشر ورسره عدالت ونه کړي، مال یې وخوري، یا یې بېځایه ولگوي، یا هغوئ ته اسانتیاوې برابرې نه کړي، یا یې حقوق تلف کړي، یا ظلم او غصب ترې وشي لېږ وي که ډیر نو، د قیامت په ورځ به پل صراط باندې ودرول شي چې له الماس نری دی، او پوښتنې به ترې وشي که لږ خیانت هم ترې شوی وي نو د صِراط پُل نه به ئې وغورځوي چې (۷۰) کاله به کښته روان وي او د جهنم بیخ ته به ورسیږي او هماغه ځای کې به وي، بیا په ژړا شین شو نورې خبرې یې له خولې نه راوتلې.

عمر (رضي الله عنه) په ژړا شو د بشربن عاصم (رضي الله عنه) له کوره راووت، لاره کې ابوذر غفاري (رضي الله عنه) ورته مخې ته راغی هغه ترې پوښتنه وکړه، امیرالمؤمنینه خیر خو دی؟ ولې غمجن یې؟

عمر (رضي الله عنه) ورته وویل: د بشربن عاصم (رضي الله عنه) نه مې یو حدیث شریف واوریده، بیا یې حدیث شریف ورته بیان کړ.

ابوذر غفاري (رضي الله عنه) ورته وویل: ولې دغه حدیث شریف تا نه دی اوریدلی؟

عمر (رضي الله عنه) ورته وویل: نه.

ابوذر غفاري رضي الله عنه ورته وفرمایل: ما هم له رسول الله ﷺ نه اوریدلي دي، چې څوک په یوه عهده مقرر شي که هغه لویه وي یا وړه او هغه خیانت پکې وکړي او ناوړه گټه ترې اوچته کړي، نو د قیامت په ورځ به یې پُل صِراط نه ملائکې ښکته وغورځوي او (۷۰) کاله به ښکته روان وي بیا به د جهنم بیخ ته چې له ډیر گرموالي تک تور دی ورسیږي او هماغه به یې ځای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو أي أمیر المؤمنینه رضي الله عنه، اوس ته وواېه چې د چا مخ په خاوره سپیره نه وي او بدبخته نه وي نو د خلکو مشري به وکړي؟

انس ابن مالک (رضي الله عنه) رسول الله ﷺ په یو ځای کې امیر مقرر کړ، چې بیرته راستون شو نو رسول الله ﷺ ترینه پوښتنه وکړه: چې امارت دې څنګه ؤ؟ هغه ورته وویل: یا رسول الله ﷺ قسم په رب العالمین چې بیا به د دوه تنو مشري هم ونه کړم.

بیا به چې چا ورته وویل: لمونځ ته مخکې شه نو لمانځه ته به هم نه مخکې کېده ویرده به، چې د دغه حدیث شریف مصداق نه شو.

عبد الرحمن ابن سعید بن یربوع (رضي الله عنه) فرمایلي: چې عمر (رضي الله عنه) ابان بن سعید رضي الله عنه یو ځای کې امیر یا والي مقرر کړی ؤ هغه ولایت پرېښود او مدینې منورې ته راغی، عمر (رضي الله عنه) ورته زیات په غصه شو چې ولې دې ولایت پرېښود او د خلیفه بې اجازې ترې راغلې؟

ابان بن سعید (رضي الله عنه) ورته وویل: امیر المؤمنین (رضي الله عنه) واوره زما دې په الله ﷻ قسم وي د رسول الله ﷺ نه بعد به زه یو عهده هم نه اخلم ، ځکه چې دا حدیث ماته معلوم دی ماته ابوبکر (رضي الله عنه) هم پیش کش کړی ؤ ما نه دی منلی.

عمر (رضي الله عنه) ورته وویل: زه به تا په زبردستئ ولیږم ځکه چې دغه علاقه تا فتحه کړې ده خلک یې ستا په لاس مسلمان شوي دي، ته د هغوئ په ژبه دود او دستور پوهیږې زه به له تا غوره دیندار او له الله جل جلاله ویریدونکی چیرې پیدا کړم؟

خو ابان بن سعید (رضي الله عنه) هماغسې انکار کولو او ویل یې: زه دوزخ نه ویریږم ما مه مجبوروه.

ما ته ابوبکر (رضي الله عنه) هم ویلي وو ، ما انکار کړی ؤ.

بیا صحابه کرامو رضي الله عنه، عمر (رضي الله عنه) ته وویل، چې ابوبکر (رضي الله عنه) مجبور نه کړ، ته یې هم مه مجبوروه، او هلته هغه ځای سره بلد بل صحابي علاء حضرمي (رضي الله عنه) یې ولیږلو هغه هلته خپلوان هم لرل او خلکو یې ډیر عزت کولو او د هغوئ مسلمانیدو کې د ده لویه ونډه وه، نو عمر (رضي الله عنه) علاء حضرمي (رضي الله عنه) ته وویل: چې ته ولاړ شه هغه نه راضي کیږې او ویل یې: ما ته د خلکو مشروالي کې دوزخ ښکاري، که زه لږ غفلت وکړم هلاک به شم دوزخي به شم.

خو نورو صحابه کرامو ورته وویل: ته اطاعت وکړه او هر کار کې امیر المؤمنین (رضي الله عنه) سره مشوره کوه امیر المؤمنین (رضي الله عنه) به دعاء درته کوي. الله ﷻ به دې دوزخ نه بچ کړي.

بیا علاء حضرمي (رضي الله عنه) راضي شو او هلته د والي په صفت ولاړ.•

ګرانو دوستانو همدا موضوع جاري ده راسره اوسئ !

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

• الهیثمي جلد ۵ ص۲۰۲ ، کنز العمال جلد ۳ ص ۱۳۳ ، کذالک في الاصابة جلد ۴ ص۲۴۱

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت (۲۸) برخه:

قاضي صاحبانو ته،

(۱) ابو هریره (رضي الله عنه) فرمايي: چې امیر المؤمنین (رضي الله عنه) راوغوښتم او راته ويې ويل: یو ځای ته دې د والي او قاضي په صفت لیږم، نو ما انکار وکړ.

امیر المؤمنین (رضي الله عنه) راته وویل: ته انکار کوې او له تا نه مخکې یو تن پخپله د عهدې خواهش کړی ؤ.

نو ما ورته وویل: چې هغه څوک دی؟

امیر المؤمنین (رضي الله عنه) راته وویل: چې یوسف بن یعقوب علیهم السلام!

ابوهریره (رضي الله عنه) فرمايي: ما ورته وویل: هغه خو نبي وو، او د نبیانو اولاد ؤ.

او زه د امیه زوی یم او زه له دريو شیانو او دوه شیانو ویریږم.

نو امیر المؤمنین (رضي الله عنه) راته وویل: داسې وو ایه چې له پنځه شیانو ویریږم،

نو ما ورته وویل: دري تا پورې اړه لري دوه ما پورې.

❶ زه ویریږم چې بې علمه خبرې به وکړم.

❷ بې علمه فیصلې به رانه وشي دوزخي به شم.

❸ ته چې زما غلطي ووینې په دې ډډو به راته ښې مظبوطې دورې راکړې.

❹ زما مال به په دې خاطر بیت المال کې جمع کړې چې په ما به د غل شک وي.

❺ او زما عزت به خاورو سره خاورې شي.

عبدالله ابن موهب (رضي الله عنه) نه روایت دی: چې عثمان (رضي الله عنه) ابن عمر (رضي الله عنه) ته وویل: چې زه تا قاضي مقرر ووم، ولاړ شه او د خلکو تر منځ فیصلې کوه، هغه انکار وکړ، چې زه د قضاء لائق نه یم،

عثمان (رضي الله عنه) ورته وویل: چې ستا پلار عمر (رضي الله عنه) خو فیصلې کولې نو ته یې ولې نه کوې؟

نو عبدالله ابن عمر رضي الله عنه ورته وویل: اګر که هغه یې اهل ؤ خو هغه هم ویریدو، چې ناحقه فیصله ونه کړي.

بیا عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) ورته و فرمائل: ما له رسول الله ﷺ نه اوریدلي دي چې قاضیان دري قسمه دي، دوه قسمه به جهنم کې وي یو قسم به جنت کې وي.

اول: هغه قاضي چې بې له تفتیشه، بې له علمه، بې له حق ته رسیدلو غیرحق فیصله وکړي هغه به جهنم کې وي.

دویم: هغه قاضي چې څه یې زړه غوښتل هماغسې فیصلې یې کولې او حق او ناحق یې نه کتل واسطه، رشوت، ډار او ویره باندې یې فیصلې کولې جهنم ته ځي.

دریم: هغه قاضي به جهنم ته نه ځي، چې په قرآن او سنت نبوي ﷺ باندې یې فیصلې کولې، رشوت خور نه ؤ، واسطه یې نه منله او د چا د زورواکي پروا ور سره نه وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبد الله بن صامت (رضي الله عنه) فرمايي: چې زياد عمران ابن حصين (رضي الله عنه) د خراسان له پاره يې والي ټاکي او هغه انکار کوي چې زه ولايت نه شم کولای خلک به انصاف غواړي زه به يې نه شم کولای او د قيامت په ورځ به زه جهنم ته روان يم.

خلک به مځکې غصب کوي، گناه به زما په غاړه وي، خلک به ناحق قتلونه کوي گناه کې به زه شريک يم.

زما ماتحت قاضيان به انصاف باندې فيصلې نه کوي گناه کې به زه شريک يم، خلک به وږي وي زه به خبر نه يم گناه به زما په غاړه وي،...

ما به کار اهل کار ته نه وي سپارلی او د هغه د گناهونو بوج به د قيامت په ورځ په ما هم وي.

زما په ملک کې به ظالم په خلکو ظلم کوي، او زه به خبر نه يم، گناه کې به زه ورسره شريک يم.

عبد الله ابن عمر (رضي الله عنه) فرمايي: چې امير معاوية (رضي الله عنه) به اعلانونه کول چې ماته قاضي پکار دی؛ خو چا به ورغ نه کولو، او که چا ته به يې وويل: چې ته قاضي شه هغه به ورته وويل: چې ما ته هغه حديث رسيدلی دی، چې رسول الله ﷺ فرمايلي دي: چې کوم قاضي عدالت ونه کړي، نو د پل صراط نه به يې جهنم ته وغورځوي چې اويا ۷۰ کاله به همدا اسې روان وي بيا به د جهنم بيخ ته ورسيږي او همدغه به يې ځای شي.[•]

گرانو دوستانو اوس خو قاضيان په زور، رشوت، واسطه ځان مقرروي او دغه د جهنم اور په پيسو اخلي ځکه چې پراخه حرام مال پکې گټلای شي، عدل نشته زورواکي ده په ناحقه فيصله به يې عالم بندي کړي وي او د جاهل قاضي په وړاندې به يې ودروي هغه وربانديې قيد يا اعدام وخيژوي بې له کومې گناه تول عالمان او حافظان بنديخانو کې دي او جاهلان مو قاضيان دي د الله ﷻ او رسول الله ﷺ دښمنان مو د الله ﷻ په دوستانو مسلط دي، انتظار کوئ د الله ﷻ انتقام نه بچ کيدل ممکن نه دي.

❁❁❁❁❁

د عمر ابن الخطاب رضي الله عنه د سيرت مبارک (۲۹) برخه:

د عمر رضي الله عنه د خلافت له پاره د اهل حل والعقد شورى جوړول.

عبد الله ابن عباس رضي الله عنه فرمايي: زما نه زيات خدمت د امير المؤمنين (رضي الله عنه) بل چا نه دی کړی، يوه ورځ په خپل کور کې ناست ؤ، او يوه د اسې اوږده ساه يې وويستله ما ويل: چې د سينې پوښتنې يې ماتې شوي دي؛ نو ما جرئت وکړ او ور وړاندې شوم، پوښتنه مې ترينه وکړه چې ضرور يو لوی مصيبت شته!

• مسند امام احمد (رح)، رواه ابو داؤد و کذالک في البداية والنهاية ج ۴ صف ۲۴۹، و اخرجه البيهقي ج ۲ صف ۳۱۰ و ابن سعد ج ۳ صف ۲۰۲، وقال الذهبي حديث صحيح، وقال الحاکم ج ۳ صف ۲۴:

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو هغه کوم غم او مصیبت دی؟ ما ته ضرور ووایه، نو امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) وفرمائل: چې هو لوی غم را باندې بار دی هغه د خلافت بار دی زه باید خلافت هغه چاته حواله کړم چې اهل یې وي، خلکو ته انصاف ورکړي او د خلکو شکایات واوري، زغم ولري او مهربانه وي.

عبدالله ابن عباس رضي الله عنه فرمایي: چې ما ورته وویل: ولې هغه خلک چې د جنت زیری پرې شوی دی یعنې عشره مبشره بالجنة ولې هغوئ یې اهل نه دي؟

بیا ما ورته د یو یو نوم اخیست او امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) پکې ملاحظات لرل.

بیا عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) نه راویت دی: د وفات نه مخکې چې زخمي هم ؤ ما ته وویل:

علي (رضي الله عنه)

عثمان (رضي الله عنه)

طلحة (رضي الله عنه)

زبیر (رضي الله عنه)

عبدالرحمن ابن عوف (رضي الله عنه)

او سعد ابن وقاص (رضي الله عنه) را وغواړه بیا یې وفرمایل: که خلافت سعد (رضي الله عنه) ته ورکړل شي بهتره ده که نه؟ نو دغه کسانو سره مشوره وکړه.

عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) فرمایي: ما هغوئ راوغوښتل نو عبدالرحمن ابن عوف رضي الله عنه هغوئ ته وویل:

تاسې د خلافت له پاره غوره شوي یاست، تاسو کې که څوک بل ته تیریږي تیر دې شي، نو زبیر (رضي الله عنه) خپله رایه علي (رضي الله عنه) ته وسپارله.

طلحة (رضي الله عنه) خپله رایه عثمان (رضي الله عنه) ته ورکړه

او سعد (رضي الله عنه) خپله رایه عبدالرحمن (رضي الله عنه) ته ورکړه.

بیا عبدالرحمن ابن عوف رضي الله عنه پورته شو ځان له یې علي (رضي الله عنه) ته وویل: ایا که زه یو داسې شخص انتخاب کړم چې د خلافت لالچي نه وي خو وړ شخص وي ته به یې ومنې؟

هغه ورته وویل: ولې نه په سر سترګو.

بیا عبدالرحمن ابن عوف (رضي الله عنه) عثمان (رضي الله عنه) ته ورغی هغه ته یې هم همدا خبره وکړه چې ته به زما انتخاب شوی نفر ومنې؛ چې زه به فقط د الله ﷻ له ویرې انتخاب کوم هغه ورته وویل: هو ستا انتخاب ما ته قبول دی.

بیا یې ورته وویل: لاس را وړاندې کړه ! هغه لاس ور اوږد کړ او عبدالرحمن ابن عوف (رضي الله عنه) ورسره بیعت وکړ. بیا علي (رضي الله عنه) را پورته شو بیعت یې ورسره وکړ بیا ټولو صحابه کرامو بیعت ورسره وکړ ،چې د خلافت دغه مشکل حل شو.

عمر (رضي الله عنه) فرمایلي: چې د خلافت له پاره داسې شخص مناسب دی چې مکمل د قرآن او حدیثو علم ولري، سختي کوونکی وي؛ خو جابر او متکبر نه وي، سخي وي خو بیځایه اسراف کوونکی نه وي، بل چاته مال ورکوونکی وي او خپله چا ته لاس نه اوږدوي، عاجزي کوونکی وي خو شخصیت یې کمزوری نه وي چې څوک یې امر نه مني.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په اقتصاد پوهیږي خو بخیل نه وي،

لالچي تمع کوونکی او مصلحتي نه وي چې ملک او قوم د مصلحت په نوم برباد کړي.

اسلام ته او وطن ته وفادار وي، درواغجن او لافو نه وي، حدود به جاري کوي او د خلکو د ملامتیا پرواه به نه کوي، ظالم به نه وي، او ور سره کسان به یې هم ظالمان او جابران نه وي، د چا سیاسي او فکري غلام به نه وي.

قوم او نژاد پرست به نه وي، نیک عمله به وي بل ته به هم د نیکۍ توصیه کوي، د سنتو پابند به وي فاسق به نه وي، د یتیمانو بې وزلو، نادارو، ضعیفانو، کونډو او معیوبینو له پاره به خاص انتظام کوونکی وي.

خپله تنخواه به د خپلې حلالې مزدورۍ نه پوره کوي، د بیت المال نه به شخصي مصارف نه کوي.

مال جمع کوونکی به نه وي، که د زکاة مستحقین تږي وغوږنتل شي نو پخپله به هم د زکاة اخستلو مستحق وي، که چا ور باندې کومه دعوه وکړه نو قاضي ته به خپله حاضریږي او د قاضي هره فیصله به مني.

خپله خبره او نظر به په چا نه تحمیلوي بلکې د اهل حق رایه باندې به عمل کوي•.

راتلونکی نشر کې د عمر (رضي الله عنه) د بیت المال سره احتیاط او نور بهترین معلوماتو کې را سره اوسئ.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۰) برخه

د عمر رضي الله عنه تقوی د بیت المال په باره کې.

د حسن ابن علي (رضي الله عنه) نه روایت دی: چې عمر (رضي الله عنه) ته کوم ځای نه مشترک مال راغی، نو ام المؤمنین حفصة (رضي الله عنها) چې لور یې وه، ورته راغله او ورته یې وویل: امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ستا د خپلوانو هم تا باندې حق دی زه دې لور یم ماته هم برخه راکړه.

امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ورته جواب کې وویل: لور جانې ستا حق زما سره زما شخصي مال کې دی او دا مال خو د غنیمت مال دی، که زه تا ته په دې مال کې برخه درکړم، نو زه به لویه ګناه کې مبتلا شم، ګرانې لور جانې ته مه خفه کیږه زه ستا د لوګی تندی نه ښه خبر یم، خو ما سره خپل مال نشته چې در یې کړم، او د بل مال در باندې نه خورم.

حسن (رضي الله عنه) فرمایي: ما ام المؤمنین حفصة (رضي الله عنها) ولیدله چې لمن یې ځان پسې را کاګله او بیرته لاړه.

اسلم (رضي الله عنه) فرمایي: چې عبدالله ابن ارقم (رضي الله عنه) ته د جلولاء علاقې نه مال راغلی ؤ، هغه کې سره، سپین او مرغلرې هم وو، نو هغه امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ته وویل: که ستا

• کذافي منتخب الکنز ج۴ ص۴۱۲، و ایضا ذکر کنزالعمال ج۴ ص۳۱۳ و ص ۳۱۸، اخرج احمد في کتاب الزهد، و ابن ابی شیبة و ابن عساکر و اخرج ابن سعد في کتاب اهل حل والعقد و کتاب الاموال.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوښه وي دغه مال وګوره که ستا کوم خوښ وي زه به هغه تا ته درکړم، امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ورته وویل: فارغ وخت کې راته یاد کړه چې زه یې وګورم بیا یوه ورځ امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) فارغ ؤ چې عبدالله ابن ارقم (رضي الله عنه) ورته خبره یاده کړه او ورسره روان شو.

کورته چې ورسیدل هغه مال ورته کېښې کې واچول او امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ورته په ژړا شو چې دغسې مال الله ﷻ خپلو دوستانو ته نه ورکوي بیا یې دغه آیات تلاوت کړ.

{زُيِّنَ لِلنَّاسِ حُبُّ الشَّهَوَاتِ مِنَ النِّسَاءِ وَالْبَنِينَ وَالْقَنَاطِيرِ الْمُقَنطَرَةِ مِنَ الذَّهَبِ وَالْفِضَّةِ وَالْخَيْلِ الْمُسَوَّمَةِ وَالْأَنْعَامِ وَالْحَرْثِ ۗ ذَٰلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ۖ وَاللَّهُ عِندَهُ حُسْنُ الْمَآبِ} (14)

ژباړه:

(خلکو ته خواهشات خوښ شوي لکه ښځې اولادونه ،او جمع کړل شوي مالونه سره زر سپین زر ،او معلومدار آسونه یا د آسانو په شان د سورلۍ شیان او نور چهار پایان او کرل شوي فصلونه، باغونه او کروندې آلات ، خو دغه ټول د دنیا شیان دي چې پاتې کیدونکي دي ، خو د الله جل جلاله په نزد ډیر غوره او بهتر ورتلل دي چې همیشه دي او نه ختمیږي)

دې وخت کې عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) راغی او وړوکی زوی یې غیږ کې ؤ، هغه ورته وویل: اباجانه یوه ګوته خو ترینه ماته را کړه چې په ګوته یې کړم نو امیرامؤمنین (رضي الله عنه) ورته وویل: مورته دې ولاړ شه هغه به ستوان درباندې وخوري، اسلم (رضي الله عنه) فرمایې هیڅ شی یې ورنه کړ.

اسماعیل بن محمد بن سعد بن ابي وقاص (رضي الله عنه) فرمایې: چې د بحرین نه امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ته مشک او عمبر راغلي وو، چې د مسلمانانو تر منځ یې تقسیم کړي، نو امیرامؤمنین (رضي الله عنه) و فرمایل: کاش چې یوه ماهره ښځه وای چې دغه مشک او عمبر یې تول کولای شوای چې تول کړي یې وای او هر چا ته مې خپله برخه ورکړې وای نو د امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) زوجه مبارکه عاتکه بنت یزید بن عمرو بن نفیل رضي الله عنه هلته ناسته وه، هغې وویل: زه په تول کولو کې مهارت لرم زه به یې تول او تقسیم کړم.

امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ورته وویل: چې نه ته به یې نه تولوې، ځکه چې زه ویریږم چې ستا لاسونه به په مشکو او عمبرو ککړ وي، سر به وګروې یا به غاړې ته لاس پورته کړې، یا به د سر پیکی سموې نو دغه مشک او عمبر به په هغه ځای پورې ونښلي.

اوستا ګوتې به هم خوشبویه شي چې په دې طریقه به تا ته د نورو خلکو نه زیاته برخه درشي نو هم به زه ګناهګار شم او هم به ته.

دې ته وایې د الله ﷻ ویره فقط ګوتو پورې نښتي مشک او عمبرو باندې هم راضي نه دی چې له خلکو ورته زیات ورسیږي.

حسن ابن علي (رضي الله عنه) فرمایې: امیرامؤمنین (رضي الله عنه) یو ماشوم ولید ؛ چې ډیر زیات ډنګر او کمزوری ؤ، نو پوښتنه یې وکړه چې دا د چا زوی دی چې دومره ضعیف دی؟

عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) ورته وویل: چې ستا اولاد دی یعنې زما زوی دی، او ستا لمسی دی نو امیرامؤمنین (رضي الله عنه) ورته وویل: نو ولې خوراک نه ورکوئ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبد الله ابن عمر (رضي الله عنه) ورته وویل: ستا هغه امیر چې په بیت المال باندې مقرر دی هغه ورته څه نه ورکوي، او تا ټولو ماشومانو ته د بیت المال نه خوراکه مقرره کړې ده.
نو امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) خپل زوی ته وویل: زویه بیت المال ته طمع مه کوه هغې باندې زه د خلکو مصارف پوره کوم د خپل کور مصارف نه.
ته مزدوري وکړه او دغه زما په لمسي یې وخوره چې غټ شي.
عبد الله ابن عمر (رضي الله عنه) نه روایت دی: چې ما بازار کې یو ډنگر اوښ واخست او ځنگل ته مې د رمې والا سره ولیږلو، چې تیار شي، نو لږ وخت بعد هغه تیار شو او ما بازار ته د خرڅولو له پاره راوست؛ چې خرڅ یې کړم او گټه پرې وکړم، نو امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) بازار ته راغی او په دې اوښ یې نظر ولگید او پوښتنه یې وکړه چې دا د چا دی؟ نو زه په منډه ورغلم ورته مې وویل: اباجان دا زما دی ما ځنگله ته لیږلی ؤ هلته څورب او تیار شو اوس مې راوستی خرڅوم یې، نو امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) راته وویل: ښه خلکو به ویلي وي چې د امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) د زوی اوښ دی ښه وابښه پرې خوري، ښې اوبه پرې څښي چې تیار شي یعنې تا زما د نوم نه غلطه استفاده کړې، ژر شه خرڅ یې کړه چه په څو دې اخستی وي هغه واخله او باقي پیسې بیت المال کې داخلې کړه، هغه همداسې وکړل.
اسلم (رضي الله عنه) فرمايي: چې د روم بادشاه یو قاصد رالیږلی ؤ عمر (رضي الله عنه) ته کله چې هغه بیرته تلو؛ نو د امیرالمؤمنین عمر (رضي الله عنه) زوجې مبارکې چا نه یو دینار قرض کړ، هغې باندې یې عطر واخستل او بوتلونو کې یې واچول او د روم د بادشاه ښځې ته یې هدیه ولیږله،
کله چې د روم د بادشاه ښځې ته عطر ورسیدل ډیره خوشحاله شوه او هغه بوتلونه یې د سرو، سپینو او مرغلرو ډک کړل بیرته یې راولیږل، کله چې د امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) زوجې مبارکې ته ورسیدل هغې ټول په کټ کې واړول چې ویې گوري، دې وخت کې امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) راغی او پوښتنه یې وکړه! چې دا له کومه شول؟ هغې ورته وویل: ما له چا یو دینار قرض آخستی ؤ او عطر مې پرې رانیولي وو او د روم بادشاه ښځې ته مې سوغات لیږلي وو، هغې واپسئ کې دا هدیه را لیږلې ده. امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) خپلې زوجې مبارکې ته وویل: ښه هغې به ویلي وي چې د امیرالمؤمنین (رضي الله عنه) ښځه ده ځکه یې ډیر مال درته را لیږلی دی یعنې تا زما له نوم نه استفاده کړې ده بیا یې هغه شیان بازار کې خرڅ کړل او یو دینار یې خپلې بي بي رضي الله عنها ته ورکړ چې قرض دار ته یې ورکړي. او نور یې بیت المال کې داخل کړل.
دا ؤ د عمر (رضي الله عنه) عدالت او د الله څخه ﷻ ویره.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سیرت مبارک (۳۱) برخه•:

محمد ابن سیرین (رضي الله عنه) فرمايي: چې عمر (رضي الله عنه) ته خپل زوم راغی او ورته يې وويل: ما ته د بیت المال نه څه راکړه، نو عمر (رضي الله عنه) ډير زيات ورټلو چې ته غواړې ما په داسې کارونو جهنم ته بوزې، او زه د خائنانو نه شمار شم؟، بيا يې له خپل شخصي مال نه لس زره درهم ورکړل.

عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) فرمايي: چې ابو موسی الاشعري (رضي الله عنه) د عمر (رضي الله عنه) زوجې مبارکې عاتکه بنت عمرو بن نفیل رضي الله عنه ته يو فرش یا درۍ راولیږله چې یونیم لاس يا يو لاس يوه لویشت او نری هم وه، دا د دې له پاره چې ور باندې د شپې پریوزي، نو عمر (رضي الله عنه) هغه ولیدله او پوښتنه يې وکړه چې دا له کومه شوه؟ بي بي مبارکې ورته وويل: دا ابو موسی الاشعري (رضي الله عنه) را لیږلې ده.

عمر (رضي الله عنه) هغه راواخستله او تر هغې يې خپله بي بي عاتکه رضي الله عنها ووهله چې سر يې ويني شو، بيا يې ابو موسی الاشعري (رضي الله عنه) راوغوښت، هغه ورته وويل: یا امير المؤمنين لږ صبر وکړه زما خبره واوره، خو عمر (رضي الله عنه) يې په وهلو شروع وکړه او همدا يې ورته ويل: ستا د سوغات لیږلو له پاره بل مناسب ځای نه ؤ چې تا ماته را ولیږله؟

ايا ته غواړې چې مونږ په داسې فرش ويده شو چې زما د رعيت نه د چا په کور کې نه وي؟

ايا ته غواړې چې مونږ په داسې نرم فرش ويده شو؟ چې د شپې عبادت را نه پاتې شي؟

ايا ستا خوښه ده چې زما کور کې دې داسې فرش موجود وي چې زما د رعيت په کورونو کې نه وي؟

عطاء ابن یسار (رضي الله عنه) فرمايي:

رسول الله ﷺ عمر (رضي الله عنه) ته هديه را ولیږله؛ خو عمر (رضي الله عنه) يې د اخستلو نه انکار وکړ، بيا رسول الله ﷺ را وغوښت چې تا زما هديه ولې قبوله نه کړه؟ نو عمر (رضي الله عنه) ورته وويل: يا رسول الله ﷺ تا نه دي فرمايلي: چې هر چا ته دا غوره ده چې چا ته د اخستلو له پاره لاس اوږد نه کړئ؟

رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: هو ما ويلي دي؛ خو ما د سوال له پاره لاس اوږدول ياد کړي دي، دا خو تا نه دی غوښتی يعنې که څوک څه درکوي چې تا نه وي غوښتي د هغه قبولول منع نه دي، خو چې وروسته ورپسې دنيايي طمع نه وي، مثلاً يو داسې څوک درته کوم سوغات درکوي چې تا پورې يې کوم کار بند وي، بيا هغه کار در باندې کوي دا بيا رشوت کې حسابيږي.

بيا عمر (رضي الله عنه) هغه هديه قبوله کړه او قسم يې وخوړ چې چاته به د کوم شي سوال نه کوم.

تر دې چې کله به په آس سپور ؤ او قمچينه به ترې وغورځيدله او خلک به موجود وه، چې هغه ورته ورکړي خو خپله به له آس کښته کيده او هغه قمچينه به يې را اخيستله،

• روواه مالک مرسلا ورواه البیهقي عن زید ابن اسلم عن ابیه عن عمر ابن الخطاب، کذالک فی الترغیب والترهیب ج۲ صف ۱۱۸ و ابن عساکر وابن سعد ذکر مثل ذلک، وفي کنزالعمال ج4 صف۳۸۳.

(c) ketabton.com: The Digital Library

← ليث ابن سعد (رضي الله عنه) فرمايي: چې مقوقس بادشاه د مصر والي عمروبن العاص (رضي الله عنه) ته وويل: ته د محطم غر په ما باندې خرڅ کړه زه به تا ته (۷۰۰۰۰) دينار درکړم عمروابن العاص (رضي الله عنه) تعجب کې شو چې دغه اخستلو نه به د ده څه مطلب وي؟ نو عمر (رضي الله عنه) ته يې ليک راوليږه چې مقوقس بادشاه وايي: ته ما باندې دغه غر خرڅ کړه.

نو عمر (رضي الله عنه) ورته جوابي ليک وليږو، چې ورته ووايه مسلمانان ځکې ۵ نه خرڅوي بلکې ځکې يا له نورو اخلي، يا يې فتح کوي خو ته دا ووايه چې دا غر خو نه فصل کوي، او نه ونې بوټي لري ته پدغه څه کوې؟

کله چې عمر ابن العاص (رضي الله عنه) ته ليک ورسيده، نو هغه مقوقس نه پوښتنه وکړه چې زمونږ کتابونو د دې غره په باره کې ليکلي دي چې دې کې د جنت د ونو يا درختونو نه يوه ونه ده.

عمروابن العاص (رضي الله عنه) بيرته عمر (رضي الله عنه) ته وليکل: چې مقوقس داسې وايي:

نو عمر (رضي الله عنه) ورته وليکل: د جنت د ونو مستحقين يوازې مسلمانان دي، او مسلمان د خاورې سوداء چا سره نه کوي او نه زمين فروش مسلمان کيداى نه شي؛ خو که ته پکې مقبره يا هديره جوړوې؟ فقط مقبرې يا هديرې له پاره به يې مفته درکړم.

نو عمروابن العاص (رضي الله عنه) مقوقس ته همداسې وويل: مسلمان ځکه نه خرڅوي ځکه مور ده او مسلمان مور نه خرڅوي په يوه لويشت ځکه مسلمانان ډير سرونه قرباني کوي خو چاته يې پريږدي نه.

بيا عمروابن العاص (رضي الله عنه) ورته وويل: خبردار بيا د داسې کارونو اراده ونه کړې. چې د سختې بې شرمۍ سره به مخ شې،

بيا مقوقس خپلو عسکرو ته وويل: ما غوښتل چې په دې بهانه دغه غر واخلم او د مسلمانانو له پاره ترې مورچه جوړه کړم خو اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) راته داسې اشاره راکړه چې کله به مې هم له ياده ونه وځي، يعنې د هغه د هديرې نه مطلب دا ؤ که غلط حرکت دې دغه غره طرف ته وکړ؟ نو دغه غر به ستاسې له پاره هديره شي.

بيا مقوقس وويل: ترڅو چې مسلمانان دغسې په اسلام او خاوره مين اشخاص لري هميشه به کامياب وي خو کله چې د دوئ مشرانو د دښمن سره د ځکې سوداء وکړه، نو بيا به يې خپل قوم او ولس هميشه له پاره ذليله وي.

گرانو دوستانو لکه څنگه چې د عمر (رضي الله عنه) نور سيرت کې را سره ياست د عمر (رضي الله عنه) د شهادت غمجنو شيبو کې را سره اوسئ.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سيرت مبارک (۳۲) برخه:

او د شهادت غمجنه پېښه•.

لکه چه وړاندې مو ذکر کړل، چې کعب الاحبار ورته ويلي وو، چې زمونږ کتابونو کې د همدې کال د ذالحجې مياشتې اخير کې ستا د شهادت امکان شته؛ نو کله چې عمر (رضي الله عنه) اخيرې حج ته ولاړ، نو په عرفات کې يې ځانله دغه دعاء وکړه:

← ای ربه زما عمر زيات شو، ای ربه زما قوت او طاقت ختم شو، ای ربه: اوس خو زما رعيت ډير زيات شو، مسلمانان ټولې دنيا ته ورسيدل، او زيات ملکونه يې فتح کړل، اوس مې ځانله در وغواړه اوس مې د خپل حبيب سره ملاقات نصيب کړه، يا ربه: ما مه ضايع کوه، يا ربه: ته خو پوهيږې چې زما ستا ملاقات ته تلوسه ده، يا ربه: ما ته شهادت نصيب کړه، يا ربه: ته خو خبر يې چې مونږ درې تنه د أُحُد غره ته ختلي وو او غر په زلزله شو او و خوځيدلو او ستا ګران پيغمبر ﷺ ورته وويل: ای أُحُدَه: ودريږه تا باندې يو نبي ﷺ، يو صديق (رضي الله عنه) او دوه شهيدان ولاړ دي، نو هلته خو غير زما او عثمان (رضي الله عنه) نه بل څوک نه وه، نو ما ته زما د شهادت ارمان پوره کړه،

ای ربه: ته خو عالم يې چې يوه ورځ نبي ﷺ زه وليدم چې سپينې جامې مې اغوستي وې، نو نبي ﷺ رانه پوښتنه وکړه چې جامې دې نوې دي که مينځل شوي دي؟ نو ما ورته وويل:

چې مينځل شوي دي نو رسول الله ﷺ راته وويل: نوې جامې اغونده، او ژوند عزتمند تير کړه او شهيد مړ شه.

او الله ﷻ به درته په دنيا او اخرت کې د سترګو يخوالی درکړي، بيا يې لاسونه اوچت کړل دعا يې وکړه يا الله ﷻ ماته مقبول شهادت نصيب کړه.

يا ربه: ماته مرګ ستا د حبيب په کلي کې را کړه يعني مدينه منوره کې.

نو الله ﷻ يې دعاء قبوله کړه، کله چې د حج د فريضې آداء کولو بيرته راستون شو نو د مغيره ابن شعبة غلام چې د نهاوند په جګړه کې اسير او غلام شوی ؤ، کافرانو ولمسولو او د مال متاع او واده لالچ يې ورکړ، دغه مجوسي غلام ابو لؤلؤ باندې مشهور ؤ چې اصلي نوم يې فيروز ؤ، دې خبيث کافر خپل خنجر چې دواړه طرف ته تيز تيره ؤ، مسموم يا په زهرو ککړ کړ او سهار وختي مسجد سره پټ شو.

کله چې عمر (رضي الله عنه) محراب کې امامت له پاره ودريد او د لمانځه صفونه يې برابرول نو ابو لؤلؤ پيروز مجوسي ور باندې رامنډه کړه او په ډيرې تيزۍ سره يې درې ګذاره ووهه او بيرته په تيښته شو، نورو صحابه کرامو د نيولو کوشش وکړ خو مجوسي کافر هر هغه چا باندې وار کول چې مخې ته به ورغی، نو ټول ديارلس (۱۳) تنه يې زخميان کړل چې (۹) تنه پکې شهيدان شول، بيا اخير صف کې يو صحابي ورته مخ باندې څادر واچولو او د شاه لخوا نه يې کلک غيږ ترې چاپيره کړه چې دې وخت کې ابو لؤلؤ فيرز المجوسي خپل خنجر باندې د خپلې غاړې رګونه غوڅ کړل او خپل خنجر يې خپله مری کې ښخ کړ او مردار شو.

عمر (رضي الله عنه) پريوت او دغه آيات يې تلاوت کړ (وَكَانَ اَمْرُ اللّٰهِ قَدَراً مَّقْدُوْراً)

• کتاب الاسيعاب ج ۳ صف ۲۴۳، طبقات الکبري ج ۳ صف ۲۵۲-۲۵۳، اسد الغابة ج 4 صف ۱۸۰-۱۸۳.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو عبدالله ابن عباس (رضي الله عنه) عبدالرحمن ابن عوف له لاسه ونیولو او لمونځ ته یې مخکې کړ، نو عبدالرحمن ابن عوف (رضي الله عنه) اسانه او لنډ لمونځ اداء کړ او عمر (رضي الله عنه) یې په اوږه کړ او خپل کور ته یې یووړ.

هلته لږ په هوش راغی نو غږ یې وکړ ماته اوبه راوړئ، زه اودس کوم لمونځ را نه قضاء کیږي او داسې حال کې چې د وینو فوارې یې بدن نه روانې دي، اودس یې وکړ او ښه په اطمئنان سره یې لمونځ وکړ.

بیا یې صحابه کرامو ته وفرمایل: څوک چې لمونځ نه کوي د هغوئ په اسلام کې برخه نشته، لمونځ هیڅ حالت کې قضاء کول نه دي روا، دې وخت کې طبیب ورته راورسید،

طبیب چې یې زخمونه ولیدل، ورته یې وویل: امیر المؤمنین (رضي الله عنه) زخمونه دې ډیر ژور دي او ستا د بچ کیدو امکان نشته نن ماښام پورې دې د شهادت امکان دی، که وصیت کول غواړې نو وصیت وکړه ځکه چې ډیره وینه دې ضایع شوې ده، او داسې زخمونه په ګنډلو نه روغیږي.

صحابه کرامو ورته وویل: یا امیر المؤمنین (رضي الله عنه) خپل خلیفه وټاکه نو امیر المؤمنین (رضي الله عنه) ورته وویل: زه د خلافت له پاره وړ او مناسب څوک نه وینم.

خلافت ډیر مشکل کار دی؛ خو هغه کسان دې خپلو کې مشوره وکړي چې رسول الله ﷺ ترینه د وفات په وخت راضي او عشره مبشره هم پکې دي، بیا یې یو یو ذکر کړل د غه کسانو کې څوک وټاکئ.

علي ابن ابي طالب (رضي الله عنه)

عثمان ابن عفان (رضي الله عنه)

طلحه ابن عبید الله (رضي الله عنه)

زبیر ابن عوام (رضي الله عنه)

عبدالرحمن ابن عوف (رضي الله عنه)

سعد ابن ابي وقاص (رضي الله عنه).

بیا صحابه کرامو ورته وویل: مونږ ته نصیحت وکړه !

نو عمر (رضي الله عنه) ورته وفرمائل: چې د الله ﷻ کتاب او رسول الله ﷺ سنت کلک ونیسئ، او په همدې عمل او فیصلې کوئ، کله به هم ګمراه نه شئ، همدا مو کامیابئ ته رسوي

بیا یې وفرمایل: ای انصارو تاسو چې څنګه اول کې انصارو ته زړونه او سینې پراخه کړې وې همداسې به ثابت قدمه اوسئ.

بیا یې مهاجرینو ته وفرمایل: ای مهاجرینو له انصارو ورونو سره ښه چلند کوئ تاسې او ستاسې اسلام چا نه اخستی، او انصارو تاسې او ستاسې اسلام ته ځای را کړی تر څو چې ټوله دنیا ته ورسید.

او ټولو ته دا زما نصیحت دی چې:

⇦کلو او بانډو خلکو سره زیات کومک او مرسته کوئ، دوئ په عقیده کې ډیر مضبوط وي.

⇦ای مسلمانانو: ذمیانو سره ښه سلوک او ښه چلند کوئ.

⇦دوئ تاسې ته جزیه درکوي چې ستاسې د اولادونو رزق پکې دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

⇦دې ذمیانو ستاسې دښمن دښمن ګڼلی دی او ستاسې د قانون تابع دي تر څو چې ذمیانو غداري نه وي کړې تاسې ور سره کومک کوئ.
⇦او ای مسلمانانو: خپلو ماتحتو خلکو باندې سختي مه کوئ، دوئ هم ستاسې په شان تن او وجود لري خپل کارونو کې ور باندې ظلم مه کوئ.
⇦خپلو زنانوو سره ښه چلند او ښه رویه کوئ.
⇦او په ښو نبوي ﷺ اخلاقو يې تربيه کړئ.
⇦خپلو اولادونو باندې نظر ساتئ او د دوئ ښه تربيه په تاسې لازم ده.
د عمر (رضي الله عنه) د شهادت بله برخه بيا ان شاء الله را سره اوسئ،

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۳۳) برخه:

او د شهادت دوهمه برخه*

کله چې عمر (رضي الله عنه) صحابه کرامو رضي الله عنهم ته د خلافت له پاره وړ کسان وښودل نو عبدالرحمن ابن عوف (رضي الله عنه) يې ځان ته نږدې راوغوښت ورته ئې وويل: درې ورځې ته لمونځ ورکوه او دغه زما ښودل شوي کسان يو کور کې بند کړه تر څو چې يې په يو تن خليفه رضا مندي نه وي ښودلې بهر ته يې مه پرېږده او چې دوئ خليفه وټاکي او بيا که څوک د هغه مخالفت کولو، نو سر ترې کټ کړه نرمي ورسره مه کوه.
بيا يې عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) ځان ته نږدې راوغوښت، ورته يې وويل: زويه ولاړ شه ام المؤمنين عائشې (رضي الله عنها) ته ووايه: چې عمر (رضي الله عنه) وايې چې که ته ما ته زما د دنيا تر ټولو محبوب نبي ﷺ او زما تر ټولو ګران دوست ابوبکر (رضي الله عنه) سره نږدې د ښخيدو اجازه وکړې؟ زه به ډير خوشحاله شم زما نور هيڅ ارمان نه دی پاتې ټول الله ﷻ پوره کړي دي، فقط همدا يو ارمان لرم لکه چې دنيا کې مې د دوئ جلاوالی نه شوو برداشت کولای اخرت کې يې هم جلاوالی نه شم برداشت کولای، او دا به زما له پاره لوی د فخر ځای وي،
⟵زويه ورشه خو زما نوم ورته واخله او اميرالمؤمنين (رضي الله عنه) نوم ورته مه اخله زه اوس اميرالمؤمنين نه يم.
⟵عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) په بيړه د ام المؤمنين عائشې صديقې (رضي الله عنها) کور ته ورغی اواز يې ورته وکړ، مورې زه عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) يم زه دننه را تلای شم؟
⟵ام المؤمنين عائشې صديقې رضي الله عنها ورته وويل: هو زويه راشه ايا عمر (رضي الله عنه) وفات شو؟
⟵عبدالله ابن عمر (رضي الله عنه) دننه داخل شو ګوري چې د ام المؤمنين عائشې صديقې رضي الله عنها له سترګو له سيلاب اوښکې روانې دي.

* کتاب الاستيعاب ج ۳ صف ۲۴۵-۲۷۴:

(c) ketabton.com: The Digital Library

↩عبد الله ابن عمر (رضي الله عنه) هم سلګئ شروع کړې، ام المؤمنین عائشې صدیقې رضي الله عنها ترینه پوښتنه وکړه چې زویه څنګه راغلی ئې؟

↩عبد الله ابن عمر (رضي الله عنه) ورته وویل: پلار مې رالیږلی یم که ته ورته د رسول اللهﷺ او ستا والد ابوبکر الصدیق (رضي الله عنه) سره څنګ کې د استراحت کولو له پاره اجازه ورکړې.

◆عائشې صدیقې رضي الله عنها ورته وویل: ما خو دغه ځای خپل ځان له پاره خوښ کړی ؤ او دا زما کوټه ده، خو چې عمر (رضي الله عنه) رانه غوښتنه وکړه نو زما اجازه ده عمر (رضي الله عنه) ماته له خپل ځان نه زیات ګران دی ، هم هلته دې راحت ګاه ورته جوړه کړي، عبد الله ابن عمر (رضي الله عنه) خوشحاله شو چې د والد صاحب ارزو یې پوره شوه.

◆بیرته په منډه راغی کله چې کور ته دننه شو نو عمر (رضي الله عنه) سترګې ور واړولې، زویه کوم ښه خبر دې راوړی؟

عبد الله ابن عمر (رضي الله عنه) هو بابا: ښه خبر دی ام المؤمنین (رضي الله عنها) اجازه راکړه.

امیر المؤمنین (رضي الله عنه) وویل: الحمد لله چې اخرت کې مې هم د رسول الله ﷺ او ابوبکر (رضي الله عنه) ګاونډ په نصیب شو.

بیا یې وفرمایل: ځنکدن دومره سخت دی، که دا ټوله دنیا زما لاس کې وای ما به د قیامت د سختیو په مقابل کې فدیه کې ور کړې وای.

نو عبد الله ابن عباس رضي الله عنه ورته د سورت مریم (71) لمبر آیات تلاوت کړ.

بسم الله الرحمن الرحیم،

(وَانْ مِنكُمْ الَّا وَارِدُها) الخ

بیا یې ورته وویل: زما امید دی چې ته به فقط لکه برق غوندې په جهنم تیریږې او بس،

دا ځکه چې امیر المؤمنین یې امین المؤمنین یې سید المؤمنین یې تا په کتاب الله فیصلې کړي دي، تا عدل کړی دی، تا حقوق په عدل تقسیم کړي دي، ته د اسلام له پاره مددګار وې تا ملکونه فتح کړي دي، تا ټوله دنیا ته د عدل قوانین وضع کړل، تر قیامته به خلک ستا په عدلیه قوانینو فیصلې کوي.

نو عمر (رضي الله عنه) ورته وویل: ایا ته به د قیامت په ورځ ګواهي وکړې؟ چې ما دغه کارونه په صداقت تر سره کړي دي؟

عبد الله ابن عباس رضي الله عنه ورته وویل: هو زه به دغسې ګواهي کوم.

بیا عمر (رضي الله عنه) یو د خښتې ټکړه را پورته کړه چې کاش زه دا سې یو شی وای چې بیا ختم شوی وای او د قیامت عذاب نه بچ شوی وای، کاش چې زه مور نه نه وای پیدا شوی، کاش چې زه هیڅ هم نه وای، بیا یې اسمان طرف ته سترګې مبارکې وغړولې مسکی شو کلیمة شهادت یې وویله او روح یې رحلت وکړ او د علیین طرف ته لاړ.

إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعون

بیا د صحابه کرامو یو زوګ شو هر یو به ورتلو او په مبارک مخ به ئې ښکلو او د دوئ د سینو نه لکه ژرنده د ژړا اوازونه پورته کیدل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخير يې د عمر (رضي الله عنه) مبارک جسد په اوږو راواخيست او د اخيري ارامګاه طرف ته يې راوړ.

چا د دې جرئت نه شو کولای چې، خبره وکړي بيا يې په شريکه قبر مبارک ته داخل کړ، او د ټولو د سترګو نه د اوښکو باران روان ؤ، چې کله يې قبر ته وسپاره نو عبد الله ابن سلام (رضي الله عنه) يې سر طرف ته ودريد يو خوا بل خوا يې وکتل مخکې ترينه رسول الله ﷺ او د هغه سينې مبارکې سره د ابوبکر (رضي الله عنه) سر برابر ؤ او د ابوبکر (رضي الله عنه) سينې مبارکې سره د عمر (رضي الله عنه) سر مبارک برابر ؤ، داسې ترتيب سره قبرونه جوړ شوي وو.

نو عبد الله ابن سلام (رضي الله عنه) په ژړا شو او ويې فرمايل: عمره (رضي الله عنه) ته زمونږ مهربانه ورور وې، د حق له پاره سخي وې، باطل له پارت بخيل وې، سترګو کې دې رعب او اثر ؤ، سترګې دې له حيا ډکې وې، په کوم شي چې به الله ﷻ خوشحاله کيده ته به په هغې خوشحاله کيدلې او په کوم شي به چې الله ﷻ خپه کيده ته به هم خپه کيدلې.

عمره (رضي الله عنه) تا د چا بيځايه صفتونه نه کول او نه دې د چا غيبت کولو، نور يې د خبرو تاب نه ؤ، نو علي (رضي الله عنه) يې پښو مبارکو ته ودريده، هغه هم سلګۍ وهلې بيا يې وفرمايل: الله تعالى ﷻ دې در باندې رحم وکړي، يا عمره (رضي الله عنه) په الله ﷻ قسم چې د نبي ﷺ نه بعد تر ټولو ته را باندې ګران وې، ستا هره کارنامه موږ له پاره يو کتاب درس دی، تر څو چې ستا سيرت زموږ مخې ته موجود وي کله به هم ذليل او برباد نه شو.

بيا ابو عبيده ابن جراح (رضي الله عنه) وفرمايل: زما دې په الله ﷻ قسم وي چې د عمر (رضي الله عنه) په رحلت اسلام کې داسې درز يعنې چاود پيدا شوه لکه ديوال کې چې درز يا چاود پيدا شي چې کله به هم جوړ نه شي.

بيا حذيفه ابن يمان (رضي الله عنه) وفرمايل: کله چې عمر (رضي الله عنه) ژوندی ؤ د اسلام مثال داسې ؤ لکه چې څوک خپل منزل طرف ته روان وي چې قدم اخلي نو منزل يې رانژدې کيږي او د عمر (رضي الله عنه) د رحلت نه بعد داسې شو لکه څوک چې د خپل منزل يا هدف نه شا ته روان وي چې څومره قدم اخلي منزل ترې ليرې کيږي.

عمر (رضي الله عنه) رحلت وکړ خو سيرت يې ژوندی دی، عمر (رضي الله عنه) رحلت وکړ خو عدليه او قوانين يې ژوندي دي، عمر (رضي الله عنه) رحلت وکړ شجاعت يې ژوندی دی، عمر (رضي الله عنه) رحلت وکړ خو موږ ته يې داسې نوم پريښود، چې تر قيامته به ور باندې فخر کوو، عمر (رضي الله عنه) ځان له د فاروق لقب وګټلو.

عمر (رضي الله عنه) زړونه وګټل مسلمانان او کافران ټول يې کارنامې ستائي.

روح دې ښاد وي ځای يې جنة الفردوس شه.

ګرانو دوستانو راتلونکي نشر کې د عمر (رضي الله عنه) هغه لاس ته راوړنې ذکر کوو چې تر قيامته پورې به خلک ترې استفاده کوي را سره اوسئ.

❁ ❁ ❁ ❁ ❁

(c) ketabton.com: The Digital Library

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۳۴) برخه•.

د هغه خلکو جوابونه چې وايي اسلام او علماؤ انسانيت ته کوم خدمت کړی دی؟

(1) اول لقب د اميرالمؤمنين عمر (رضي الله عنه) ته ورکول شوی دی.

(۲) هجري شمسي او هجري قمري تاريخ عمر (رضي الله عنه) رواج کړی دی.

(۳) اول لمونځ يې د تراويح شل رکعته په جمع شروع کړ او ټولو ملکونو ته يې مکتوبونه وليږل چې په جمع شل رکعاته تراويح وکړي.

(4) ترټولو اول يې قرآن کريم ترتيب او په يو مصحف کې وليکه زاړه اثار چې په تختو پاڼو او نورو طريقو ليکل شوي وو وسوځول.

(۵) ترټولو لومړی يې د سِجِلاتو او سوانحو سِستم جوړ کړ، چې د هر چا سوانح، قوم او قبيله د اوسيدو ځای يې پکې وليکل.

(۶) د شپې د گشت کولو او د خپلو خلکو د احوال نه ځان خبرولو عادت عمر (رضي الله عنه) جوړ کړی دی.

(۷) د شپې پيره کول او د دښمن له حالاتو ځان خبرول عمر (رضي الله عنه) رواج کړي دي.

(۸) د علم النحو قواعد عمر (رضي الله عنه) شروع کړل او عامو خلکو ته يې فرمان جاري کړ چې بغير علم نه به بل چاته تعليم نه ورکوي، اول به ځان په عربي او د عربي په قواعدو پوهه کوي بيا به بل چاته تعليم ورکوي.

(۹) ترټولو اول مسافرخانې په لويو لارو کې عمر (رضي الله عنه) رواج کړې، چې له چا نه به لاره ورکه شوه، يا به ورسره د لارې خرڅ ختم شو مفت به يې ورسره وړه، قجورې، مميز، غوړي او اوبه کومک کاوه.

(۱۰) د پوځ له پاره د تقاود سستم او تنخواه عمر (رضي الله عنه) وټاکله چې د پوځي د مرگ وروسته به هم جاري وي،

(11) ترټولو اول عمر (رضي الله عنه) د حکومت له پاره داسې قوانين وټاکل چې د هغې په برکت به کار اهل کارته سپارل کيده، او د هر چا د پاسه به يو څوک ؤ چې پوښتنه ترې وکړي او غلطيانې ورته په گوته کړي.

(۱۲) ترټولو اول دارالقضاء عمر (رضي الله عنه) جوړه کړې ده چې خلکو به هماغه ځای خپلې دعوې ور وړلې چې بنياد يې ابوبکر (رضي الله عنه) ايښی ؤ او عمر (رضي الله عنه) عملي کړ.

(۱۳) خوراکي مواد له شتمنو ملکونو نه غريبو ملکو ته په کښتيو کې وړل، عمر (رضي الله عنه) شروع کړل.

(14) ترټولو اول عمر (رضي الله عنه) قضاء له حکومتي سستم او حکومت جلا او مستقله کړه چې ازادانه فيصلې وکړي او د قاضيانو د تربيه کولو له پاره يې تربيه گاه جوړه کړه چې پاک نفسه او ديندار قاضيان تربيه کړي او ټولو ښارونو ته يې ځانله دارالقضاوې جوړې کړې.

• ماخوذ من حکاية الصحابةؓ
البدايه والنهايه

(c) ketabton.com: The Digital Library

(۱۵) تر ټولو اول عمر (رضي الله عنه) د قاضي په وړاندې مساوات وضع کړل چې بې له تو پير به نر او ښځه مالدار او غريب بادشاه او گدا ورته يو ځای ودريږي.

د عمر رضي الله عنه د سيرت (۳۵) او اخيري برخه:

د عمرابن الخطاب (رضي الله عنه) هغه خدمات چې د ټول انسانيت له پاره يې کړي دي•.

(۱) د مجرمينو له پاره توقيف خانې يا بنديخانې جوړول او په هغه کې د انسان له پاره ضروري سهولتونه عمر (رضي الله عنه) رواج کړي دي.

(۲) تر ټولو اول د مسجد نبوي ﷺ د توسيع او لويولو پروگرام او بيا د نورو مسجدونو د لويولو اجازه،

(۳) تر ټولو اول عمر (رضي الله عنه) د خيريه کارونو اداره جوړه کړه چې هغې ته به مالدارو خلکو خيراتونه او صدقات راوړل بيا به عمر (رضي الله عنه) په مستحقينو ويشل چې هغه کې غيرمسلم نادارو ته هم برخه ورکول کيده.

(۳) تر ټولو لومړی اسلامي سِکه يا اسلامي روپۍ چې د مسلمانانو نښان او کلمه به ورباندې وه، عمر (رضي الله عنه) جوړه او رواج کړه.

(4) تر ټولو لومړی لويه صدقه جاريه د عمر (رضي الله عنه) وه چې په خيبر علاقه کې مځکه وه، هغه ټوله يې په داسې طريقه صدقه کړه، چې تر قيامته يې چا ته د ملکيت اجازه نشته حکومتونه د هغې امدن د اوقافو او خيريه مؤسسو په ذريعه په کونډو، يتيمانو او بې وزلو ويشي.

(۵) د مجرمينو د تاديب له پاره دُوره يا قمچينه عمر (رضي الله عنه) رواج کړې ده، چې بد عمله خلک به يې پرې لارې ته راوستل.

(۶) د شرابو په څښلو (۸۰) دورې تر ټولو اول عمر (رضي الله عنه) شروع کړې.

(۷) د جنازې لمونځ په يو ځل په جمع کول، عمر (رضي الله عنه) رواج کړي دي له دې مخکې به خلکو ډلې ډلې بيل بيل جنازې کولې.

(۸) تر ټولو لومړی ډاگخانه او د خطونو وړلو راوړلو سيستم عمر (رضي الله عنه) شروع کړی دی، چې مخصوصه اداره يې ورته جوړه کړه چې فقط همدا دنده به يې وه.

(۹) تر ټولو لومړی د لښتيو، ويالو او نهرونو کيندل او پلونه جوړول عمر (رضي الله عنه) رواج کړي دي.

(۱۰) تر ټولو لومړی عمر (رضي الله عنه) د شاړو او بې حاصله مځکو د اصلاح کولو له پاره قانون جوړ کړ چې هر چا شاړه او بې حاصله مځکه اباده کړه د هغه شوه.

چې په دې کار سره بيخي زياتې شاړې او بې حاصله مځکې خلکو ابادې کړې.

• ماخوذ من من کتاب الاستعابه و البداية والنهاية و کنز العمال.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(11) تر ټولو لومړی په رمضان کې مسجدونه رڼا کول عمر (رضي الله عنه) رواج کړل.
(12) تر ټولو لومړی فرش یعنې پوزۍ په مسجد کې غوړول عمر (رضي الله عنه) شروع کړي دي.
(13) تر ټولو لومړی بیت المال له پاره خاصه اداره عمر (رضي الله عنه) جوړه کړې ده.
(14) تر ټولو لومړی عمر (رضي الله عنه) د فوځیانو له پاره داسې قانون جوړ کړ؛ چې د پوځي د خدمت کولو وخت به د څلورو میاشتو سفر نه زیات نه تیریږي، بیرته به راستنیږي، یعنې د هېڅ پوځي، پولیس او مجاهد سفر به د څلورو میاشتو نه، زیات نه وي او نه به د خپلو کورودانو (میرمنو) نه زیات وخت لیرې تیروي.
(15) د منظمو ښارونو د جوړولو سستم تر ټولو لومړی عمر (رضي الله عنه) رواج کړ.
(16) د باراني مځکو هوارول او غرونو کې لارې جوړول عمر (رضي الله عنه) رواج کړل.
(17) په ذمیانو جزیه کنبیبنودل تر ټولو اول عمر (رضي الله عنه) شروع کړل.
(18) د یهودو، د ټول حجاز او جزیرة العرب نه ویستل او شام ته جلا وطن کول خصوصا د نجران یهود؛ چې دوئ به همیشه د مسلمانانو په ضد دسیسې جوړولې، نو ځکه عمر (رضي الله عنه) د رسول الله ﷺ هغه حدیث شریف عملي کړ، چې مشرکان دې جزیرة العرب نه وویستل شي او بیرته دې داخلیدو ته نه راپرېښودل کېږي.
(19) تر ټولو لومړی داسې فاتح چې پوره ملکونه یې په یو وار فتح کړي وي عمر (رضي الله عنه) دی.
(۲۰) تر ټولو لومړی د دنیا هرې برخې ته مجاهدین او علماء، عمر (رضي الله عنه) لیږلي دي او هلته یې مضبوطې چاونۍ او درسګاوې جوړې کړې دي.

دا ؤ د عمر (رضي الله عنه) مختصر مبارک سیرت که چیرې و غواړو نور هم دوام ورکړو هیڅکله به پای ته ونه رسیږي، د هغه د ژوند هره لحظه د عبرت ډکه ده، او س به همدا کفایت وکړي راتلونکی سیرت د اسلام د دریم خلیفه او دریم ستوري عثمان (رضي الله عنه) په باره کې دی، د هغې لوستو ته مو هم رابولم راسره اوسئ.

ژباړه: لیک او ترتیب
ستاسې ورور حبل الله المتین

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library